

รายงานวิจัย

สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

The Conditional of Co-culture Perception in the Border

Area of Thai, Laos and Cambodia

โดย

นางนิตยา แข่งขัน และคณะ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

โดยได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

รายงานวิจัย

สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

The Conditional of Co-culture Perception in the Border
Area of Thai, Laos and Cambodia

โดย

นางนิตยา แข่งขัน

นางสิริกัลยา สุขชี

นายพิศาล สุขชี

งานวิจัยนี้ได้รับเงินทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

โดยได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบ ประเทศไทย ลาวและกัมพูชา 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบ ประเทศไทย ลาวและกัมพูชา 3) เพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คนขึ้นไปโดยประเทศไทย กำหนดตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (จุดผ่านแดนช่องสง่างา) และ ตำบลช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (จุดผ่านแดนช่องเม็ก) จุดผ่านแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกำหนดให้ประชากรที่ต้องการ รวมจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 13 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กำหนดผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) พร้อมทั้งแสดงข้อมูลในรูปแบบของตาราง ประกอบวิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive method) ในการอภิปรายและวิจารณ์ผลควบคู่ไปด้วย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) โดยการประมวลผลความรู้และสารสนเทศที่ต้องการจากเทคนิคที่หลากหลาย แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และจากกลุ่มนักวิจัยสหวิทยาการ

ผลการวิจัยพบว่า สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี มากที่สุด รองลงมา มีสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ และสภาวะการรับรู้ที่น้อยที่สุดคือ ด้านความเชื่อ ซึ่งสิ่งที่ต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มเติม ได้แก่การสาธารณสุข และทักษะในการประกอบอาชีพ โดยการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านต่าง ๆ นี้ผ่านทางสื่อ เช่น ทีวี อินเทอร์เน็ต และการไปมาหาสู่ระหว่างกัน ได้แก่ การร่วมงานประเพณี การท่องเที่ยว และการเดินทางไปศึกษาต่อ การมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่คล้าย ๆ กัน มาเป็นเวลายาวนาน ทำให้ต่างรับรู้วัฒนธรรมและศึกษาเรียนรู้กันและกันตลอดมา

คำสำคัญ : การรับรู้, วัฒนธรรมร่วม, ประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุกาแสนยากร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ปรึกษาแผนงานวิจัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย ที่เมตตาให้คำชี้แนะและอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานในการวิจัยนี้ในทุกๆ ด้าน

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่พิจารณาเห็นชอบให้ทุนสนับสนุนการวิจัยนี้ และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่อำนวยความสะดวก ให้การส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยด้านเวลา สาธารณูปโภคต่างๆ ที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขอขอบคุณทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัยที่ อุทิศตน สละกำลังในการลงพื้นที่อย่างเต็มที่ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จและสมบูรณ์ได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์แห่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบุชาพระคุณพ่อแม่ คุณพ่อ พิสิษฐ์ ประมวล คุณแม่มัลลิกา ประมวล และคุณพ่อแบน สุขชี ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน ให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำงาน ตลอดจนครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์วิชาทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 ความรู้พื้นฐานด้านประชาคมอาเซียน	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้.....	27
2.3 วัฒนธรรมร่วม	30
2.4 ข้อมูลทั่วไปประเทศไทย ลาวและกัมพูชา	45
2.5 วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน	53
2.6 เทคนิควิธีในการเข้าถึงสังคม	59
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
3 วิธีดำเนินงานวิจัย	70
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	70
3.2 ระเบียบวิธีวิจัย	73
3.2.1 แบบแผนการวิจัย.....	73
3.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
3.2.4 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	76

	หน้า
3.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	77
3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	79
4 ผลการวิจัย	83
4.1 ผลการวิเคราะห์สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม	83
4.2 ความต้องการและรับรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วม	85
4.3 ความต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการเปิดประชาคมอาเซียน	85
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
5.1 สรุปผลการวิจัย	86
5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	89
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	93
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	94
ประวัติผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามชาติพันธุ์ ส่วย เขมร ลาว และเยอ	57
2	จำนวนหมอพั่นบ้านตามเกณฑ์คัดกรองหมอพั่นบ้านตามระเบียบกรมพัฒนา.. การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (ฉบับที่ 2) จำแนกตาม.. อำเภอ.....	65
3	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามชาติพันธุ์.....	66
4	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามเพศ	66
5	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามอายุ	66
6	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามระดับการศึกษา.....	67
7	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามอาชีพ	67
8	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามระยะเวลาเป็นหมอพั่นบ้าน	68
9	สถานภาพของหมอพั่นบ้าน จำแนกตามประเภทหมอพั่นบ้าน	69

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แบบแผนสามเส้า: รูปแบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ	48
2	กระบวนการและขั้นตอนการวิจัย	54
3	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation).....	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ตามที่กลุ่มประเทศในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ได้ทำข้อตกลงในการรวมกลุ่มจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” หรือ “ASEAN Community - AC” ให้เกิดขึ้นภายในปี พ.ศ. 2558 โดยมีความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกภายใต้เสาหลัก 3 ด้าน คือ “ประชาคมการเมือง ความมั่นคงอาเซียน : ASEAN Security Community - ASC” “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : ASEAN Economic Community - AEC” และ “ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน : ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC” ซึ่งจะช่วยให้ประเทศสมาชิกมีความเป็นปึกแผ่นและช่วยสร้างอำนาจการต่อรองในเวทีต่างๆ มากขึ้น และเพื่อเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาคมอาเซียนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการรวมตัวเป็นประชาคมดังกล่าวนี้จะต้องมีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชาติสมาชิกให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและแนบแน่น จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้นำอาเซียนได้ทำการออกแถลงการณ์เรื่อง “การเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน: ASEAN Connectivity” ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 15 ที่ ชะอำ-หัวหิน ประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยได้กำหนดความเชื่อมโยงระหว่างชาติสมาชิกอาเซียน 3 ด้าน อันได้แก่ ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงด้านประชาชน โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานของอาเซียนว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาค (ASEAN Connectivity Coordinating Committee : ACCC) และมีการจัดทำแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity - MPAC) ให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน (ประเทศไทยกับอาเซียน, 2555 : 162)

หากพิจารณาถึงปัจจัยที่จะทำให้การก่อตั้งประชาคมอาเซียนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นนั้น คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ คืออีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามได้ เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้เป้าประสงค์ของการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเกิดเป็นรูปธรรม อาทิ การเคลื่อนย้ายแรงงาน การไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน ฯลฯ ซึ่งในแต่ละประเทศสมาชิกจะต้องมีมาตรฐานของทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในระดับเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา ความสามารถ ทักษะทางวิชาชีพ และทัศนคติที่ดีระหว่างกัน โดยปัญหาความแตกต่างของคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขได้ โดยการสร้างความร่วมมือในแต่ละ

ชาติสมาชิกเพื่อกำหนดมาตรฐานในการจัดการศึกษาให้มีความเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปในทิศทางเดียวกันและลดช่องว่างระหว่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนได้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน (การศึกษา : การสร้างประชาคมอาเซียน 2558, 2556 : 7 - 8) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 โดยวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม นวัตกรรม การส่งเสริมการป้องกันคุณภาพการทำงานและการประกอบการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้อาเซียนได้ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือทางด้านการวิชาการและการพัฒนาซึ่งจะช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัวของอาเซียน การเสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดช่องว่างการพัฒนา ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียนจึงได้ทวีบทบาทมากขึ้นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอาเซียนให้มีความเจริญก้าวหน้า กลไกความร่วมมือทางด้านการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่การเป็นประชาคมที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองของอาเซียน

อีกทั้งประเด็นด้านการเชื่อมโยงประชาชนในประเทศสมาชิกเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาคมอาเซียน เป็นภารกิจที่สำคัญและต้องดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วนด้วยเช่นกัน โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าทั้งผู้นำองค์กรจากภาครัฐบาลและเอกชนต่างให้ความสำคัญ โดยจะเห็นได้จากการวางแผน นโยบาย หรือการแสดงวิสัยทัศน์ต่อการเปิดประชาคมอาเซียน อาทิ วิสัยทัศน์การเร่งใช้วัฒนธรรม-ประวัติศาสตร์เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา ตามที่ นายสุระ เทชะทัต ที่ปรึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) ได้กล่าวในการเสวนา "บ้านเราอุษาคเนย์: ไทย-กัมพูชา 2 ชาติพันธุ์ที่ยิ่งใหญ่ในดินแดนอุษาคเนย์" ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2556 ณ โรงแรมอินโดจีน จังหวัดสระแก้ว (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 2556) ว่าการเข้าสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในปี 2558 ต้องใช้มิติด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นตัวเชื่อมยกตัวอย่างประเทศกัมพูชาเพื่อนบ้านของเรา มีความคล้ายกันทั้งด้านโบราณสถาน สถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นตัวปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทนครวัด ที่บ่งบอกถึงความเป็นรากวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งการส่งเสริมให้คนไทยและกัมพูชามีทัศนคติที่ดีต่อกันนั้น ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของทั้งสองประเทศ และภูมิภาค

เพราะการใช้ความร่วมมือด้านวัฒนธรรม จะเป็นสื่อกลางสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และ นางปรีศนา พงษ์ทัตศิริกุล ปลัด วธ. กล่าวย้ำว่า ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ในเรื่องของการเชื่อมโยงอาเซียน ประกอบกับการที่รัฐบาลต้องการผลักดันให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นกระทรวงสังคมกึ่งเศรษฐกิจโดยปรับบทบาทจากการอนุรักษ์ไปสู่การพัฒนา ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเพิ่มรายได้เข้าสู่ประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยได้กล่าวถึงแนวทางหลักในการพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านที่หนึ่ง ความเชื่อมโยงประชาชนผ่านการทูตวัฒนธรรม ทั้งระดับบุคคลและสื่อดิจิทัลต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มอาเซียน ด้านที่สอง คุณค่าและบรรทัดฐานร่วมกันโดยยึดหลักรักษาวรรณธรรมชุมชน หลักคุณธรรม และด้านที่สาม การสร้างประชาคมวัฒนธรรม รวมถึงประเพณีและความเชื่อต่างๆ

ดังนั้นจากหลักการเบื้องต้น การเร่งทำการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาการศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเกื้อหนุนให้การรวมตัวเป็นประชาคมเกิดความยั่งยืนและก้าวหน้าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยโครงการวิจัยนี้คณะผู้วิจัยต้องการดำเนินการศึกษาที่ช่วยตอบสนองต่อการพัฒนาการศึกษาที่สามารถส่งผลต่อการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนที่ยั่งยืน ผ่านประเด็นการเชื่อมโยงด้านประชาชน (People-to-People Connectivity) ภายใต้อาณัติของความร่วมมือระหว่างกันอาเซียน (MPAC) ซึ่งได้กล่าวถึงการเชื่อมโดยประชาชนระหว่างชาติสมาชิกผ่านการศึกษา และวัฒนธรรม ด้วยการส่งเสริมความเข้าใจอันดีในด้านวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเสาหลักความร่วมมือในด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนต่อไป โดยในเขตพื้นที่อีสานใต้ของประเทศไทย คือ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีอาณาบริเวณที่ติดกับพื้นที่ประเทศลาว และกัมพูชา มีความหลากหลายและเกี่ยวเนื่องกันระหว่างชาติพันธุ์ โดยประชาชนในแต่ละภาคฝั่งเขตแดนมีการเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นและกลมกลืนผ่านระบบเครือญาติ ภาษาพูด ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีมาโดยตลอดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เขตอีสานใต้ของประเทศไทยเป็นเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการศึกษาและสะท้อนความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กัน ในมิติของประเพณีและวัฒนธรรมร่วมกันของประชาชนทั้ง 3 ชาติ

เพื่อให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐานที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาต่อยอด ผู้วิจัยจึงได้มุ่งประเด็นศึกษาถึง “สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา” เพื่อเป็นการค้นหาสารสนเทศที่สามารถบ่งชี้ถึงสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพ และด้านศิลปกรรม และความต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

โดยการศึกษาวิจัยได้ทำการกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือพื้นที่ชายขอบ 3 ประเทศ โดยกำหนดหน่วยการวิเคราะห์คือโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบ โดยหน่วยประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คนขึ้นไปโดยประเทศไทย กำหนดตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (จุดผ่านแดนช่องสง่า) และ ตำบลช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (จุดผ่านแดนช่องเม็ก) จุดผ่านแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกำหนดให้ประชากรที่ต้องการ รวมจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 13 โรงเรียน โดยการศึกษาวิจัยนี้จะใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา โดยมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนชั้น ป.6 และผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก และแบบสนทนากลุ่มเจาะจง และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ในด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพและด้านศิลปกรรมตามลำดับ และเก็บข้อมูลความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา สังเคราะห์สารสนเทศต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) โดยใช้แบบแผนสามเส้า ที่เป็นรูปแบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ (Triangulation design: Validating quantitative data model) โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจะทำให้สารสนเทศที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีความถูกต้องและแม่นยำมากที่สุด โดยสารสนเทศที่ได้ จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมและการทำความเข้าใจเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา เพื่อไม่ให้เรื่องพรมแดนเป็นตัวกีดกันความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีและนำมาซึ่งความมั่นคงตามแนวชายแดนที่ยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาระดับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา จำแนกตามสัญชาติ
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา และกำหนดขอบเขตการวิจัยของการวิจัยดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ประเทศ ภาษาที่ใช้สื่อสาร ภาษาที่ใช้เขียน 2) การการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพและด้านศิลปกรรม และ 3) ความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คน ขึ้นไป (โรงเรียนขนาดกลาง) ในเขตพื้นที่ดังต่อไปนี้

1.3.2.1. โรงเรียนในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ภายในเขตพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ และตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2.2. โรงเรียนในพื้นที่ชายขอบประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายในเขตพื้นที่บ้านวังเต่า เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์

1.3.2.3. โรงเรียนในพื้นที่ชายขอบประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ภายในเขตพื้นที่ตำบลสระซึก อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ที่นำไปสู่การจัดการองค์ความรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.4.2 ได้สารสนเทศที่บ่งชี้ถึงสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสามารถนำไปวางแผนสร้างความสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ผ่านการศึกษา ผ่านวัฒนธรรมร่วม และเตรียมความพร้อมของสังคมไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อเข้าสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

1.4.3 ได้ทราบความต้องการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และทราบความพร้อมในการเปิดประชาคมอาเซียนเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างประเทศให้ดียิ่งขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

วัฒนธรรมร่วม (Cultural Integration) หมายถึง วัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน สัมผัสกัน และเกิดการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันใช้ในระยะเวลาที่สม่ำเสมอและยาวนานหนึ่งหรือสองช่วงอายุของบรรพบุรุษเป็นอย่างน้อย วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกันปะปนกัน แต่ก็ยังรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร ไม่ถึงกับปะปนกันจนแยกไม่ออก เมื่อผู้หยิบยืมวัฒนธรรมผู้อื่นกลับเข้าสู่วัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมเดิมนั้นก็จะดำรงรูปแบบเดิมได้ต่อไป บุคคลนั้นก็ยังประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมของตนไปตามเดิม แต่เมื่อออกมาพบปะหรือเผชิญกับคนจากวัฒนธรรมอื่นอีกก็จะประนีประนอมวัฒนธรรมของตนเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่มาสัมผัสกันอีก

วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี หมายถึง ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น ประเพณีรอบชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดและการตาย หรือแม้แต่ประเพณีการไหว้เมื่อพบญาติมิตรฝูง ทั้งที่เป็นเรื่องของบุคคล แต่ส่งผลต่อวัตรปฏิบัติของมนุษย์ทั่วไป ล้วนแต่เป็นข้อตกลงของสังคม นำมาสู่การปฏิบัติของปัจเจกชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วม อันจะส่งผลต่อความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ ประเพณีในรอบปีมีสาระของประเพณีอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคม ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ด้านประเพณีเหล่านี้เป็นการร่วมคิดร่วมทำเฉลี่ยความสุข ความทุกข์ซึ่งกันและกัน แบ่งเบาภาระตามกำลังและความสามารถ มีความผูกพันเกี่ยวโยงทั้งในส่วนของสิ่งที่สร้างใหม่ ผลผลิตร่วมกัน ซึ่งเรียกรวมๆว่า วัฒนธรรมร่วมในสังคม เป็นรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่าประเพณี โดยในพื้นที่วิจัยทั้ง 3 ประเทศ มีประเพณีวัฒนธรรมร่วม คือ ฮีต 12 ได้แก่

เดือนอ้าย – บุญเข้ากรรม

เดือนยี่ – บุญคูณลาน

เดือนสาม – บุญข้าวจี

เดือนสี่ – บุญผะเหวด

เดือนห้า – บุญสงกรานต์

เดือนหก – บุญบั้งไฟ

เดือนเจ็ด – บุญซำฮะ

เดือนแปด – บุญเข้าพรรษา

เดือนเก้า – บุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบ – บุญข้าวสาก

เดือนสิบเอ็ด – บุญออกพรรษา

เดือนสิบสอง – บุญกฐิน

วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจเป็นพันๆ ปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี ผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับ ก็จะทำสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อเอาใจอำนาจลึกลับนั้น จนเกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้น ความเชื่อต่างๆ จะเชื่อมโยงไปเมื่อความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาถึงและสามารถพิสูจน์ความจริงให้เห็นได้ โดยมีความเชื่อ 3 ลักษณะ คือ 1) ความเชื่อเป็นระบบความคิดของมนุษย์ที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่พบเห็นทั้งที่สามารถสัมผัสได้หรือพิสูจน์ได้ และทั้งที่ไม่สามารถสัมผัสได้หรือพิสูจน์ได้ แต่สิ่งนั้นมีผลต่อพฤติกรรมหรือกิจกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ 2) ความเชื่อเป็นเรื่องจิตใจของปัจเจกชนที่ยอมรับสิ่งหนึ่งว่ามีพลังอำนาจนั้นไม่สามารถจะสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชาชนให้ปฏิบัติตาม อ่อนน้อม สืบทอดกันมาเป็นบรรทัดฐานของสังคมยุคแล้ว ยุคเล่า ชับซ้อน เห็นดีเห็นงามไปด้วยกัน และ 3) ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษคนแล้วคนเล่า จึงกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต โดยแบ่งเป็นสามประเภทหลักดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน

วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ หมายถึง งานต่างๆ ที่บุคคลทำ รวมทั้งตำแหน่งต่างๆ ที่เคยทำเป็นประจำ ในช่วงชีวิตการทำงาน เมื่อพูด ถึงอาชีพ เราจึงหมายถึงความถึง วิถีชีวิตทางอาชีพของบุคคล รวมทั้ง แบบแผนการใช้ชีวิตทางอาชีพ ที่มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตลอดเวลา ในช่วงชีวิตของคนคนหนึ่ง อาจจะประกอบอาชีพนั้นอาชีพเดียว หรือหลายอาชีพซึ่งแต่ละอาชีพอาจต้องทำงานแตกต่างกันไป อาชีพจึงรวมอาชีพการงานตำแหน่งไว้ในคำๆ เดียวกัน กล่าวโดยสรุปอาชีพเป็นกระบวนการที่ บุคคลทำตลอดช่วงการมีอาชีพซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพัฒนาการของมนุษย์ทั้งชีวิต และจากการสำรวจในพื้นที่วิจัย พบว่าอาชีพในพื้นที่ชายขอบ ประเทศไทย ลาวและกัมพูชา ได้แก่

1. อาชีพรับราชการ
2. อาชีพเกษตรกรรม

3. อาชีพอุตสาหกรรม
4. อาชีพหัตถกรรม
5. อาชีพค้าขาย

วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม หมายถึง งานประดิษฐ์กรรมของมนุษย์ คิดทำขึ้นตามความคิดเห็นดั่งใจ โดยให้คุณค่าทางสุนทรีภาพ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การใช้สอยและความสวยงามประณีตต่อคนทั่วไป จะเป็นการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง หรือที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ แต่สิ่งนั้นก็ต้องสนองความต้องการทางกายและใจ ที่บ่งบอกถึงความดีงามและความจริงของปัจเจกชนหรือสังคม วัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏในงานด้านศิลปกรรม ได้แสดงให้เห็นทราบว่า ศิลปินชาวบ้านผู้ทรงภูมิและมีประสบการณ์ชีวิตอันยาวนาน ที่สามารถสร้างผลงานไว้มาก การศึกษาวัฒนธรรมร่วมโดยผ่านทางด้านศิลปกรรม ก็เป็นวิธีหนึ่งในการเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม และศิลปวัฒนธรรมทั้งในอดีตและในปัจจุบันได้ โดยในงานวิจัยนี้แบ่งประเภทศิลปกรรมออกเป็น 12 ประเภท (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์) ดังต่อไปนี้

1. การก่อสร้าง
2. การแกะสลักและการฉลุ
3. การจักสาน
4. การดนตรีและนาฏศิลป์
5. การปั้นและการเคลือบดินเผา
6. การหล่อและทำเครื่องโลหะ
7. การทำเครื่องกระดาษและหนัง
8. การปั้นรูปแลรูปลายปั้น
9. การวาดเขียน
10. การประพันธ์
11. การทอและเย็บปักถักร้อย
12. ประเภทเบ็ดเตล็ด

โรงเรียนในพื้นที่ชายขอบ หมายถึง โรงเรียนที่มีเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนติดกับช่องผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยในงานวิจัยนี้กำหนดให้เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คนขึ้นไป

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในศึกษาสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1. ความรู้พื้นฐานด้านประชาคมอาเซียน
- 2.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้
- 2.3. วัฒนธรรมร่วม
- 2.4. ข้อมูลทั่วไปประเทศไทย ลาว และกัมพูชา
- 2.5. วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน
- 2.6. เทคนิควิธีในการเข้าถึงสังคม
- 2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. ความรู้พื้นฐานด้านประชาคมอาเซียน

2.1.1. สู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558

“ประชาคมอาเซียน” เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้ายหรืออาจกล่าวได้ว่า การเป็นประชาคมอาเซียนคือการทำให้ประเทศสมาชิกรวมเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น (วันเพ็ญ อัมพันและคณะ, 2555: 116 - 123) แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงจัดตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งถือเป็นการปรับปรุงและวางรากฐานการพัฒนาของอาเซียนครั้งใหญ่คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อนและความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐอินเดียได้ เพราะประเทศเหล่านี้ มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด

ประชาคมอาเซียนถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม 2546 จากการที่ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord) เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี 2563 ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 ในเดือนมกราคม 2550 ที่เซบู ฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นภายในปี 2558 ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยความร่วมมือ 3 ด้านซึ่งเปรียบเสมือนเสาหลักสามเสาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – Security Community - APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) เสาหลักแต่ละด้านมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

อาเซียนได้ตกลงที่จะให้ประชาคมการเมืองและความมั่นคง มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ประชาคมที่มกติกามีการพัฒนาค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน (A rules-based Community of shared values and norms) ซึ่งมี 2 หลักการที่ต้องยึดมั่นควบคู่กันไป กล่าวคือการไม่แทรกแซงกิจการภายใน และการส่งเสริมค่านิยมของประชาชน (Community values)

ประการที่สอง ประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ มีความสุขมีความแข็งแรง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ (A cohesive, peaceful and resilient region with shared responsibility for comprehensive security) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้อาเซียนพึ่งพาอาศัยกลไกของตนมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาและความท้าทายต่างๆ ในภูมิภาค

ประการที่สาม ประชาคมที่ทำให้เป็นภูมิภาคที่มีพลวัต และมองไปยังโลกภายนอกที่มีการรวมตัวกันและลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น (A dynamic and outward looking region in an increasingly integrated and interdependent world) ซึ่งสะท้อนถึงการที่อาเซียนยอมรับว่าไม่ควรมุ่งเพียงเรื่องภายใน แต่เน้นการสร้างหุ้นส่วนกับโลกภายนอกให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ไทยกับการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคง

- ส่งเสริมค่านิยมของประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และหลักการนิติธรรมในอาเซียน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง

- ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในงานที่เกี่ยวข้องกับประชาคม การเมืองและความมั่นคง และมุ่งดำเนินภารกิจทางมนุษยธรรมมากกว่าด้านการเมือง ในการแก้ไข ปัญหา Non - Traditional Threats เช่น การค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ เป็นต้น

- ส่งเสริมให้มีความโปร่งใสมากขึ้นระหว่างฝ่ายกลาโหมอาเซียน โดยการ แลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่อง Arms Modernization และการส่งผู้สังเกตการณ์ในการซ้อมรบ ควรมีความ ร่วมมือกันให้มากยิ่งขึ้นในเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ และการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ

- ส่งเสริมความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในเรื่องของ ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ การบริหารจัดการภัยพิบัติโดยเฉพาะการจัดทำระบบและยุทธศาสตร์บูรณา การ โดยประสานการทำงานของฝ่ายพลเรือน ฝ่ายกลาโหมอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน และ การส่งเสริมความมั่นคงทางทะเล และการปราบปรามโจรสลัด

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)

อาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558 โดยมีเป้าหมายอาเซียน มีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมือ อย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 การตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การ ลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริม การรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดเป้าหมายเวลาที่จะค่อยๆ ลดหรือ ยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี สำหรับประเทศสมาชิกเก่า 6 ประเทศภายในปี 2553 เปิดตลาดภาค บริการและเปิดเสรีการลงทุนภายในปี 2558 และเปิดเสรีการลงทุนภายในปี 2553

ด้านที่ 2 การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียนโดยให้ ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการ แข่งขันการคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี และ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่งเทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน)

ด้านที่ 3 การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เช่น ขอรริเริ่มเพื่อการ รวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration - IAI) เป็นต้นเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทาง เศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก

ด้านที่ 4 การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

ไทยกับการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การเปิดเสรีการค้าสินค้า ได้แก่ สินค้าในบัญชีลดภาษีจำนวน 8,287 รายการ ซึ่งได้ลดภาษีลงเหลือ 0% และสินค้าในบัญชีอ่อนไหว ประกอบด้วย กาแฟ มันฝรั่ง มะพร้าวแห้ง และไม้ตัดดอก จำนวน 13 รายการย่อย ซึ่งลดภาษีลงเหลือ 5% ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553

การเปิดเสรีการค้าบริการ อาเซียนวางเป้าหมายจะทำการเปิดเสรีการค้าบริการรวมทั้งสิ้น 12 สาขาใหญ่ ประกอบด้วย 128 สาขาย่อย ภายในปี 2558 โดยการยกเลิกอุปสรรคในการให้บริการทุกรูปแบบและเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นได้อย่างน้อยร้อยละ 70 โดยแผนงานการเปิดเสรีการค้าบริการมี ได้แก่ สาขาบริการเร่งรัด (Priority Integration Sector: PIS) สาขาโลจิสติกส์

การเปิดเสรีการลงทุน อาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) ในปี 2541 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุน ทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน และมีเป้าหมายในการเปิดเสรีการลงทุนในปี 2558

การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี อาเซียนมีเป้าหมายในการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี โดยอำนวยความสะดวกการเดินทางบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนในด้านต่างๆ อาทิ การตรวจลงตรา การออกใบอนุญาตทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพและแรงงานฝีมืออาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือภายในภูมิภาค โดยดำเนินการ 2 แนวทาง คือ การจัดตั้งกรอบทักษะฝีมือแรงงานระดับประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่กรอบการยอมรับฝีมือแรงงานของอาเซียน และการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วม (MRA) สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบริการ 8 ฉบับ ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม ช่างสำรวจ ท่องเที่ยว แพทย์ ทันตแพทย์ และการบัญชี

การดำเนินงานตามความร่วมมือสาขาอื่นๆ เช่น ความร่วมมือด้านเกษตร อาหารและป่าไม้ ความร่วมมือด้านทรัพยากรสินทางปัญญา การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (การคมนาคมเทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) ความร่วมมือด้านเมืองแร่ พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการพัฒนาเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI)

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกันเพื่อให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียว โดยมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ภายใต้ประเด็นเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้าน ได้แก่ เยาวชน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สิทธิมนุษยชน สาธารณสุข วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การขจัดความยากจน สวัสดิการสังคมและการพัฒนาวัฒนธรรมและสารสนเทศ กิจการพลเรือน การตรวจคนเข้าเมืองและกงสุล ยาเสพติด การจัดการภัยพิบัติ และสิทธิมนุษยชน โดยมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้าน อาเซียนได้ตั้งเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังในการเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การพัฒนามนุษย์ (Human Development)

ด้านที่ 2 การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)

ด้านที่ 3 สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)

ด้านที่ 4 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

ด้านที่ 5 การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)

ด้านที่ 6 การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

2.1.2. การสร้างความเชื่อมโยงในอาเซียน

ผู้นำอาเซียนได้ออกแถลงการณ์เรื่อง “การเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน” ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 15 ที่ชะอำหัวหินประเทศไทยเมื่อปี 2552 เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการแข่งขันในเวทีโลกโดยเล็งเห็นว่าการเชื่อมโยงที่กว้างขวางขึ้นจะนำผลประโยชน์หลายด้านสู่อาเซียนและมีมติให้จัดตั้งคณะทำงานระดับสูง (High level Task Force on ASEAN Connectivity : HLTF - AC) เพื่อจัดทำแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนให้ครอบคลุมด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎระเบียบและด้านประชาชนที่จะช่วยนำอาเซียนไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 อย่างเป็นทางการนอกจากนี้ อาเซียนได้จัดตั้งคณะกรรมการ

ประสานงานของอาเซียนว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในภูมิภาค (ASEAN Connectivity Coordinating Committee: ACCC) (วันเพ็ญ อัทธตัน และคณะ, 2555: 162 - 182)

ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีโครงการต่างๆได้แก่การลงทุนการก่อสร้างถนนเส้นทางรถไฟการขนส่งทางน้ำการขนส่งทางอากาศรวมทั้งการเชื่อมโยงด้านไอซีทีและด้านพลังงานต่างๆ

ด้านกฎระเบียบในด้านต่างๆได้แก่พิธีการด้านศุลกากรตรวจคนเข้าเมืองเป็นต้นเพื่อให้มีความสะดวกรวดเร็วโปร่งใสรวมทั้งการวางกฎระเบียบเพื่อรับมือกับผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างกันเช่นอาชญากรข้ามชาติและแรงงานผิดกฎหมาย

ด้านประชาชนจะช่วยเสริมสร้างการไปมาหาสู่ระหว่างกันของประชาชนให้สะดวกยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงทางสังคมวัฒนธรรมและการสร้างความรู้สึกร่วมกันของการเป็นประชาคมอาเซียนเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญร่วมกันและกันให้ดียิ่งขึ้น

2.1.2.1. แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนวิสัยทัศน์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของความเชื่อมโยงระหว่างกัน

การส่งเสริมความเชื่อมโยงภายในภูมิภาคมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดช่องว่างการพัฒนาโดยการกระจายประโยชน์ของการเจริญเติบโตไปยังกลุ่มและชุมชนที่พัฒนาน้อยกว่าที่มีความยากจนรวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนและเชื่อมต่อชาติสมาชิกอาเซียนในภูมิภาคให้เข้ากับประชาคมโลกแนวคิดเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนจะส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดการรวมตัวของอาเซียนและขยายกว้างขึ้นไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงและความเชื่อมโยงในภูมิภาคที่ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้นนี้จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่จุดยืนของอาเซียนในฐานะเป็นแกนกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียนซึ่งจะเกิดความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นจากการบรรลุถึงศักยภาพของความเชื่อมโยงดังกล่าว

วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์อาเซียนปี 2563 (ค.ศ. 2020) ได้กำหนดให้อาเซียนเป็นศูนย์รวมของชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองรวมตัวกันเป็นหุ้นส่วนของการพัฒนาอย่างมีพลวัตและเป็นประชาคมที่เอื้ออาทรดังนั้นการสร้างและความสำเร็จของความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนนี้จึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของอาเซียน รวมถึงแนวทางสู่ความเชื่อมโยงที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น บรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และขับเคลื่อนความเชื่อมโยงภายในประเทศให้สอดคล้อง

กับความเชื่อมโยงของภูมิภาค วิสัยทัศน์ การเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนที่เพิ่มพูนจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับหลักของอาเซียน

“หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” และจะตอบสนองต่อสภาพพื้นฐาน และข้อตกลงต่างๆ รวมทั้งคำนึงถึงความรับผิดชอบและสมรรถนะที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนด้วย

เป้าหมายแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนเล็งเห็นว่าความเชื่อมโยงของอาเซียนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่เพิ่มพูน (ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน) การจัดระบบทางสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพ (ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ) และการเพิ่มอำนาจให้ประชาชน (ความเชื่อมโยงด้านประชาชน) จะต้องอาศัยทั้งการพัฒนายุทธศาสตร์และสถาบันใหม่ๆ และการลงทุนในการดำเนินการตามโครงการต่างๆ ที่มีอยู่แล้วและจะมีขึ้นอีกในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพเป้าหมายของความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนที่เพิ่มพูนได้แก่

1. เพื่อเพิ่มพูนการรวมตัวและความร่วมมือของอาเซียน
2. เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกของอาเซียน โดยการมีเครือข่ายการผลิตของภูมิภาคที่เข้มแข็ง
3. เพื่อทำให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชากรอาเซียนดีขึ้น
4. เพื่อปรับปรุงกฎระเบียบและธรรมาภิบาลของอาเซียน
5. เพื่อส่งเสริมการเชื่อมต่อกับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจให้มากขึ้นทั้งในภูมิภาคอาเซียนและภายในชาติสมาชิก รวมถึงการลดช่องว่างของการพัฒนา
6. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น
7. เพื่อเพิ่มพูนความพยายามในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. เพื่อจะสามารถจัดการกับผลกระทบในทางลบที่จะเกิดมาจากความเชื่อมโยง

วัตถุประสงค์

เพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนกำหนดวัตถุประสงค์ต่อไปนี้สำหรับความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนที่เพิ่มพูน

1. เพื่อรวบรวมแผนงานเกี่ยวกับความเชื่อมโยงที่มีอยู่และจัดลำดับความสำคัญโดยคำนึงถึงกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว

2. เพื่อพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพลังงานที่มีความหลากหลายในอาเซียนและภูมิภาคอื่นๆ ให้มีบูรณาการและมีประสิทธิภาพความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ

3. เพื่อให้มียุทธศาสตร์ ความตกลง กลไกทางกฎหมายและสถาบันที่จะทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนบังเกิดผล รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการค้าสินค้าและบริการ ตลอดจนนโยบายการลงทุนและกรอบกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อให้การลงทุนได้รับการคุ้มครองและดึงดูดการลงทุนของภาคเอกชนความเชื่อมโยงด้านประชาชน

4. เพื่อจัดทำข้อริเริ่มที่จะมีส่วนส่งเสริมและก่อให้เกิดการลงทุนในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีพส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระตุ้นการสร้างนวัตกรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

5. เพื่อสร้างหลักการในการระดมทุน ให้คำแนะนำด้านกลไกที่เหมาะสมสำหรับการระดมทุน และประเมินค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเพื่อพัฒนาและ/หรือส่งเสริมความเชื่อมโยงตามที่แผนแม่บทกำหนด

6. เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนที่ให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนอาเซียนและประชาคมระหว่างประเทศ

7. เพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการตามข้อริเริ่มความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน

8. เพื่อวางตารางเวลาสำหรับการบรรลุเป้าหมายความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนาของชาติสมาชิกอาเซียน

9. เพื่อจัดเตรียมข้อตกลงและความร่วมมือต่างๆ ที่จะเสริมสร้างศักยภาพในอาเซียน เช่นความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนและเรื่องอื่นๆ ที่เหมาะสมเพื่อลดความแตกต่างในการพัฒนา และการส่งเสริมความพยายามระดับภูมิภาคให้บรรลุการเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางภายในปี 2558

หลักการสำคัญสำหรับแผนแม่บท

แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนตั้งอยู่บนหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1. ช่วยเร่งรัดและไม่เป็นอุปสรรคต่อข้อริเริ่มที่มีอยู่แล้วในอาเซียน ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน
2. สร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายเพื่อสะท้อนผลประโยชน์ของทุกชาติสมาชิกอาเซียน
3. สร้างความสอดคล้องประสานระหว่างยุทธศาสตร์หรือแผนงานขององค์กรรายสาขาต่างๆ ที่มีอยู่แล้วและกำลังดำเนินการอยู่ภายใต้กรอบอาเซียนและอนุภูมิภาคต่างๆ
4. สร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ
5. เสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
6. มองไปข้างหน้า และช่วยส่งเสริมพลวัตการแข่งขันของประเทศคู่เจรจาต่างๆ ต่อแผนแม่บทฯ ตลอดจนช่วยรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียน
7. มีรูปแบบการระดมทุนที่ชัดเจนและครอบคลุมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

2.1.2.2. ความสำเร็จ ความท้าทายและปัญหาอุปสรรคของความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน

อาเซียนมีความมุ่งมั่นเพียรพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะดำเนินการตามกฎบัตรอาเซียนและแผนงานการดำเนินการไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน การเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียนเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึง จุดแข็ง ศักยภาพ และความท้าทายของการสร้างประชาคมอาเซียน โดยต่อยอดจากพัฒนาการและความสำเร็จของกรอบความร่วมมือต่างๆ ภายในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งเสนอแนวทางในการจัดการกับประเด็นท้าทายต่างๆ ตลอดจนแนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถ การลดช่องว่างทางการพัฒนา และการขจัดความแตกต่างระหว่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมในอาเซียน ทั้ง 3 มิติได้แก่ ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงด้านประชาชน

ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ครอบคลุมถึง โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานที่จะให้บริการด้านต่างๆ และสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องส่งผลให้ภูมิภาคอาเซียนมีบูรณาการทั้งทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม โดยการอำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน การลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องทางการค้าและการอำนวยความสะดวกในการติดต่อระหว่างประชาชน

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางบกทางทะเลและทางอากาศ

การขนส่งทางบก ความร่วมมือของอาเซียนในการสร้างถนนและทางรถไฟ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเส้นทางขนส่งทางบกที่เชื่อมโยงประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกภูมิภาคเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และอนุรักษ์ไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือนี้มีโครงการที่มีความสำคัญลำดับต้น (Flagship project) 2 โครงการ ได้แก่ โครงการทางหลวงอาเซียนและโครงการทางรถไฟสายสิงคโปร์ – Kunming

การขนส่งทางน้ำในแผ่นดิน มีศักยภาพอย่างสูงในการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้า แต่ในปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์จากการขนส่งประเภทนี้น้อยมากในอาเซียน ในภูมิภาคอาเซียนมีเส้นทางขนส่งทางน้ำในแผ่นดินที่ใช้เดินเรือได้ถึง 51,000 กิโลเมตรที่มีบทบาทในการพัฒนาการขนส่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกัมพูชา ลาวเมียนมาร์ เวียดนามและไทย ฉะนั้นเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการเชื่อมโยง จึงควรมีการดำเนินการในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานพร้อมกับการปรับปรุงกฎระเบียบและการบริหารจัดการระบบการเชื่อมโยงการขนส่งทางน้ำในแผ่นดิน

การขนส่งทางทะเล อาเซียนได้กำหนดให้ท่าเรือ 47 แห่งเป็นท่าเรือหลักในโครงข่ายการขนส่งอาเซียน (Trans – ASEAN transport network) การที่ท่าเรือเหล่านี้มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันทำให้มีประเด็นท้าทายหลายประการในการให้บริการขนส่งทางเรือที่มีประสิทธิภาพ อาทิ การจัดการด้านขนย้ายสินค้า สมรรถนะในการรองรับการจอดเรือ ความสามารถในการบริหารการขนย้าย ซึ่งการขนส่งทางบกและระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งพิธีการศุลกากร การขนส่งทางทะเล เป็นการขนส่งที่มีความสำคัญมากที่สุด ในการค้าระหว่างประเทศในแง่ของปริมาณการขนส่ง อย่างไรก็ดี จากดัชนีของ UNCTAD Liner Shipping Index แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการขนส่งทางทะเลของประเทศอาเซียน ยกเว้นสิงคโปร์และมาเลเซียอยู่ในอันดับที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับจีนและฮ่องกงการเชื่อมโยงภูมิภาคชายฝั่งทะเลของอาเซียนจำเป็นต้องมีเส้นทางเดินเรือที่มีประสิทธิภาพและมีความเชื่อถือได้เพื่อส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนความเชื่อมโยงในภูมิภาคอาเซียน

การขนส่งทางอากาศ ประเด็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ ท่าอากาศยานหลักในเมืองหลวงของประเทศสมาชิกอาเซียนควรมีทางวิ่งของเครื่องบินที่เพียงพอที่จะรองรับการใช้งานของเครื่องบินที่มีอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ดี ท่าอากาศยานบางแห่งยังคงประสบปัญหาในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นโดยเฉพาะทางวิ่งของเครื่องบินและคลังสินค้า

นอกจากการพัฒนาท่าอากาศยานแล้วยังควรให้ความสำคัญต่อการบูรณาการระบบการเดินอากาศ และกระบวนการที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งเส้นทางการบิน

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนการค้า และอำนวยความสะดวกในการลงทุนและการขยายตลาด โดยจะเอื้ออำนวยความสะดวกด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเชื่อมโยงประชาชนสู่ประชาชน การสนับสนุนการจัดส่ง การบริการต่างๆ ตลอดจนลดต้นทุนในการทำธุรกิจ และธุรกรรมทางการค้าต่างๆ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร หมายรวมถึงโครงข่ายการสื่อสารชนิดติดตั้ง เคลื่อนที่ และดาวเทียม รวมทั้งอินเทอร์เน็ต และซอฟต์แวร์

สนับสนุนการพัฒนาและการปฏิบัติการของโครงข่ายการสื่อสารเหล่านี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ความท้าทายที่สำคัญที่สุด มาจากความแตกต่างทางระบบดิจิทัลระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง การจัดการความแตกต่างด้านดิจิทัลจำเป็นต้องมีพันธมิตรจากประเทศสมาชิกอาเซียนที่จะปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเทคโนโลยีและการสื่อสารของแต่ละประเทศ

3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน

พลังงานมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของภูมิภาคอาเซียน ความร่วมมืออาเซียนด้านพลังงานอยู่บนพื้นฐานของแผนปฏิบัติการความร่วมมือด้านพลังงานของอาเซียนปี 2542 - 2547 แผนปฏิบัติการฯ ปี 2548 - 2552 และแผนปฏิบัติการฯ ปี 2553 - 2558 ได้มุ่งเน้นการเร่งรัดการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฉบับต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน การเข้าถึงและการใช้พลังงานอย่างยั่งยืนสำหรับภูมิภาค โดยพิจารณาถึงข้อกังวลด้านสุขภาพ ความปลอดภัยและรักษาสีสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโครงข่ายระบบส่งไฟฟ้าอาเซียน การสร้างแนวท่อก๊าซธรรมชาติในอาเซียน การใช้เทคโนโลยีถ่านหินสะอาดและพลังงานหมุนเวียน

ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ

ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ หมายถึงการเชื่อมโยงกฎระเบียบต่างๆ ผ่านการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศและความตกลงระดับภูมิภาค รวมทั้งพิธีการต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการค้าสินค้าและสินค้าบริการ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายบุคคลข้ามพรมแดน

1. การอำนวยความสะดวกในการขนส่ง อาเซียนได้มีข้อริเริ่มหลายประการในการอำนวยความสะดวกทางการขนส่ง เพื่อสร้างระบบ โลจิสติกส์และระบบการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการเคลื่อนย้ายสินค้าและการเชื่อมโยงการขนส่งทางบก ทางทะเลและทางอากาศที่สะดวกราบรื่น ข้อริเริ่มเหล่านี้ได้แก่ ก) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ข) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ ค) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามแดน แผนงานการรวมกลุ่มสาขาการบิน ง) แผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการขนส่งทางน้ำในภูมิภาคอาเซียน

ความตกลงและแผนปฏิบัติการข้างต้นทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการสร้างระบบโลจิสติกส์และระบบการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ และทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้าที่สะดวกราบรื่นเนื่องจากการเชื่อมโยงการขนส่งทางบก ทางทะเลและทางอากาศเข้าด้วยกัน ข้อริเริ่มเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในปัจจุบันมุ่งที่จะอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้า ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาจัดทำข้อริเริ่มใหม่ๆ สำหรับยานพาหนะเพื่อการโดยสารโดยเฉพาะทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคและการเชื่อมโยงระหว่างประชาชน

แผนงานการรวมกลุ่มสาขาการบินเป็นแผนงานที่กำหนดแนวทางสำหรับการเปิดเสรีการบริการเดินอากาศในอาเซียน โดยมีเป้าหมายการเปิดเสรีเป็นระยะๆ สำหรับการขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างทุกเมืองในอาเซียน และการบริการขนส่งผู้โดยสารระหว่างทุกเมืองในอาเซียน ภายในเดือนธันวาคม 2551 และเดือนธันวาคม 2553 ตามลำดับ

แผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการขนส่งทางน้ำในภูมิภาคอาเซียนมุ่งจะขยายเป้าหมายที่ได้แถลงไว้ใน 2 เอกสาร คือแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ปี 2547 - 2553 และแผนปฏิบัติการด้านการขนส่งของอาเซียน 2548 - 2553 นอกจากนี้ยังตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากผู้นำอาเซียนที่จะให้มีกลไกและมาตรการเพื่อช่วยให้สามารถดำเนินการตามข้อริเริ่มต่างๆ ด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่ได้อย่างจริงจัง แผนปฏิบัติการนี้เป็นแผนงานสำหรับการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและมีกำหนดเวลา

2. การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา สมาชิกอาเซียนได้ขยายการค้าระหว่างกันและกับภูมิภาคอื่นๆ ของโลกรวมถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนมีลักษณะของการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการลดภาษีนำเข้าลงส่งผลให้อาเซียนมีส่วนแบ่งของการค้าภายในภูมิภาคจากการค้าทั้งหมดสูงที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 26.3 ในปี 2551) ในบรรดาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคในประเทศกำลังพัฒนา สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันในระดับสูงระหว่างเครือข่ายการผลิตในภูมิภาคที่ดำเนินการโดยผู้ผลิตและ

ผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ขอบเขตของการทำธุรกรรมต่างตอบแทนในสินค้าเครื่องจักรและชิ้นส่วนภายในประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศมีสูงกว่าในประเทศอื่นๆ สะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของชาติสมาชิกอาเซียนในเครือข่ายการผลิตระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียนอยู่ในระหว่างการจัดภานำเข้าต่างๆ ระหว่างกันภายในภูมิภาคอาเซียน โดยระบบอัตราภาษีพิเศษร่วมสำหรับการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งปัจจุบันได้บรรจุอยู่ในความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิมทั้ง 6 จะมีอัตราภานำเข้าเป็นศูนย์ในสินค้า 53,457 รายการคิดเป็นร้อยละ 99.11 ของรายการสินค้าทั้งหมดภายใต้เขตการค้าเสรี

อาเซียนได้ให้การรับรองแผนงานในการลดมาตรการกีดกันจากมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายใน แผนงานการจัดทำฐานข้อมูลมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายในของชาติสมาชิก การกำหนดตารางเวลาการกำจัดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายใน การจัดทำแนวทางและขั้นตอนการขออนุญาตนำเข้าที่สอดคล้องกับข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก ความปลอดภัยของอาเซียนเป็นมิติที่มีความสำคัญในความร่วมมืออาเซียน เป้าหมายหลักได้แก่ การรับรองความปลอดภัยและคุณภาพของสินค้าอาหารที่เข้าสู่ตลาดภายในและตลาดส่งออก ในบริบทของการรวมกลุ่มอาเซียน เป้าหมายหลักคือการบรรลุความเคลื่อนไหวที่เสรียิ่งขึ้นภายในภูมิภาคของสินค้าอาหารที่ปลอดภัยและเป็นประโยชน์ การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าและการรวมกลุ่มของตลาดภูมิภาค การรับรองความปลอดภัยของอาหาร การประกันคุณภาพสินค้า และการกำหนดมาตรฐานของการรับรองทางการค้า ล้วนเป็นประเด็นเร่งรัดจากพื้นฐานประสบการณ์ของชาติสมาชิกบางชาติ และมาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่ อาเซียนจะต้องร่วมมือกัน ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ มีการประสานงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูล

เกี่ยวกับมาตรการดังกล่าว ตามที่ได้ผูกพันไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศุลกากรปี 2548 -2553 การอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นยุทธศาสตร์หลักเพื่อลดอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายสินค้าในภูมิภาคได้มีการดำเนินการไปแล้วหลายขั้นเพื่อให้สามารถนำสินค้าออกจากด่านภายในเวลาเฉลี่ยไม่เกิน 30 นาที

3. การเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรี

ภาคบริการมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในเศรษฐกิจของชาติสมาชิกอาเซียน นับเป็นส่วนสำคัญของผลผลิตมวลรวมของประเทศและการเพิ่มขึ้นของการจ้างงาน การค้าบริการเชิงพาณิชย์ในอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในไม่ถึงหนึ่งทศวรรษนับตั้งแต่ปี 2543มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 154.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2543ไปเป็น 343.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2552 พัฒนาการที่สำคัญ

อีกอย่างหนึ่งได้แก่ การเติบโตอย่างรวดเร็วของการบริการขนส่งทางอากาศในอาเซียน ซึ่งเกิดจากการใช้นโยบายการเปิด

น่านฟ้าเสรีตั้งแต่ต้นปี 2543 โดยได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสายการบินต้นทุนต่ำ ให้บริการในเส้นทางภายในภูมิภาคอาเซียนแผนงานสำหรับการรวมตัวในสาขาบริการทางการขนส่งได้รับการรับรองเมื่อเดือนสิงหาคม 2551 เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับอาเซียนในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว และส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันโดยการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่ง ภายใต้แผนการเปิดเสรีบริการทางการขนส่งซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันนั้น แผนงานดังกล่าวกำหนดให้มีการเปิดเสรีในด้านการบริการคลังสินค้า โกดังเก็บสินค้า ระบายขนส่ง จัดส่งสินค้า หีบห่อ นำสินค้าออกจากด่านศุลกากร บริการระบายขนส่งระหว่างประเทศ ยกเว้นการขนส่งภายในประเทศโดยบริษัทต่างชาติ ระบายขนส่งทางรถไฟระหว่างประเทศ และระบายขนส่งสินค้าทางบกบนเส้นทางระหว่างประเทศตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน

4. การเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี

สมาชิกอาเซียนสามารถดึงดูดการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศได้ดี ปัจจุบันการลงทุนทางตรงในชาติสมาชิกโดยรวมคิดเป็นประมาณร้อยละสิบของเงินลงทุนทางตรงในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมดอาเซียนได้จัดทำ ความตกลงด้านการลงทุนฉบับใหม่เรียกว่า เอซีโอเอ ซึ่งประกอบด้วยข้อบทที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ทั้งในประเด็นการเปิดเสรีการลงทุน การคุ้มครอง การอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการลงทุน ความตกลงนี้ได้รวบรวมข้อริเริ่มสองด้านไว้ด้วยกัน คือ ความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนอาเซียน และกรอบความตกลงเขตการลงทุนอาเซียน ที่จะให้ประโยชน์ต่อนักลงทุนอาเซียนและนักลงทุนต่างชาติในอาเซียนโดยการบรรลุลงทุนที่เปิดกว้างและมีเสรีภายในปี 2558

5. การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและการพัฒนามนุษย์

ภาคแรงงานของสมาชิกอาเซียนมีการตอบสนองที่ดีต่อความพยายามในการก้าวไปสู่ตลาดแรงงานอาเซียนที่รวมตัว ในการก้าวไปสู่วิสัยทัศน์นี้ โดยเห็นว่าเงื่อนไขที่จำเป็นในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงาน คือการจัดตั้งกรอบทักษะฝีมือแรงงานระดับประเทศ เป้าหมายหลักของโครงการนี้ได้แก่ (1) ประสานมาตรฐานฝีมือระดับประเทศและระบบการให้การรับรองภายในประเทศอาเซียนเข้าด้วยกัน (2) ดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในหมู่สมาชิกอาเซียนในการบรรลุมาตรฐานฝีมือและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกัน และ (3) บรรลุการเป็นตลาดแรงงานอาเซียนที่มีคุณภาพ มีความสามารถ และได้รับการเตรียมการเป็นอย่างดีเพื่อก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจ

อาเซียนในปี 2558 นอกจากนี้ ตามปฏิญญาชะอำ - หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือในอาเซียนควรดำเนินการควบคู่ไปกับการรักษาและพัฒนามาตรฐานทางการศึกษาและวิชาชีพให้สอดคล้องความต้องการของอุตสาหกรรม ในการนี้อาเซียนได้จัดทำ ความตกลงการยอมรับร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายผู้ประกอบวิชาชีพ/แรงงานมีฝีมือ/ความสามารถเฉพาะภายในภูมิภาค จำนวน 8 ฉบับ สำหรับวิชาชีพดังต่อไปนี้ด้านวิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม ช่างสำรวจ ท่องเที่ยว แพทย์ ทันตแพทย์ และการบัญชีอย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายหลายด้านซึ่งจะกระทบต่อการดำเนินการตามความตกลงที่ได้จัดทำไว้ เนื่องจากยังคงมีความแตกต่างกันในระดับของความร่วมมือในการรับรองคุณวุฒิความท้าทายประการหนึ่ง ได้แก่ แนวโน้มของชาติสมาชิกอาเซียนในการกำหนดเงื่อนไขระดับประเทศก่อนการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ บนพื้นฐานแนวคิดว่าคุณวุฒิที่มีสัญชาติใดย่อมมีความคุ้นเคยกับกฎระเบียบท้องถิ่นมากกว่าผู้ให้บริการต่างชาติ

6. ขั้นตอนการข้ามพรมแดน

ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียวไม่สามารถประกันการเคลื่อนย้ายสินค้าและประชาชนระหว่างประเทศอย่างราบรื่นได้ ขั้นตอนการข้ามพรมแดนที่ไม่มีประสิทธิภาพและใช้เวลานาน สร้างแรงเสียดทานที่ไม่จำเป็น เพิ่มต้นทุนการขนส่ง ไม่มีมาตรการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบเป็นความท้าทายหลักที่ต้องทำการแก้ไข ซึ่งอาจนำไปสู่อาชญากรรมข้ามชาติและความท้าทายในการข้ามพรมแดนอื่นๆ เช่น มลพิษ และโรคระบาด เป็นต้น

กรอบความตกลงอาเซียน อาทิ (1) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (2) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าข้ามแดน และ (3) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการอำนวยความสะดวกในการขนส่ง

ข้อริเริ่มอนุภูมิภาคก็มีส่วนช่วยส่งเสริมความพยายามของอาเซียนในการปรับปรุงการอำนวยความสะดวกข้ามพรมแดนและความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบเช่นกัน อาทิ ความตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงซึ่งเน้นประเด็นหลักในเรื่องการแลกเปลี่ยนสิทธิการขนส่งเชิงพาณิชย์การตรวจสอบ ณ จุดเดียวและครั้งเดียวที่ด่านตรวจหลัก

โครงการบริหารจัดการพรมแดนอาเซียน - สหภาพยุโรปเป็นมิติใหม่ของการปรับปรุงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง ที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการ

บริหารจัดการพรมแดนของชาติสมาชิกอาเซียน โดยกลุ่มเป้าหมายหลักคือ เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ด้านการตรวจคนเข้าเมือง การรักษากฎหมาย ความมั่นคงชายแดน และศุลกากร

2.1.2.3 ความเชื่อมโยงด้านประชาชน

ตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนในปี 2510 อาเซียนได้ดำเนินการตามปฏิญญากรุงเทพ ซึ่งมีเป้าหมายการสร้างประชาคมที่มีสันติภาพและรุ่งเรือง โดยการดำเนินการร่วมกันเพื่อเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคม และเสริมสร้างการพัฒนาทางวัฒนธรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อเป้าหมายนี้ อาเซียนได้จัดทำข้อริเริ่มในหลายสาขา อาทิ การศึกษาวัฒนธรรม สวัสดิการสังคม เยาวชน สตรี การพัฒนาชนบทและการขจัดความยากจน ภายหลังการจัดตั้งคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในปี 2552 คณะมนตรีฯ ได้ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมสำหรับชนรุ่นหลังตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปโดยเร็ว ทั้งนี้ รวมถึงการส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน การศึกษาและการเพิ่มพูนความเชื่อมโยงประชาชนสู่ประชาชน การส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงความแตกต่างในมรดกทางวัฒนธรรมภายในอาเซียน การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของอาเซียน รวมถึงภาษาด้วย

ในด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความร่วมมือใน 4 ด้านดังต่อไปนี้ได้รับการจัดลำดับให้มีความสำคัญสูง ได้แก่ 1) การส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่พลเมืองโดยเฉพาะเยาวชน 2) การเสริมสร้างอัตลักษณ์อาเซียนผ่านการศึกษา 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนในสาขาการศึกษา และ 4) การเสริมสร้างการสร้างเครือข่ายของมหาวิทยาลัยอาเซียน ในการนี้ความร่วมมือด้านการศึกษาตามปฏิญญาชะอำ - หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปันควรได้รับการสนับสนุนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและบรรลุการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วถึงทั้งภูมิภาคภายในปี 2558 เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน จัดตั้งขึ้นในปี 2538 เพื่อส่งเสริมการประสานการศึกษาและโครงการวิจัยระหว่างนักวิจัยอาเซียน ปัจจุบันประกอบด้วยมหาวิทยาลัยชั้นนำ 22 แห่งในอาเซียน (ASEAN University Network : AUN) และให้การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายของบุคลากรและนักศึกษาในภูมิภาคผ่านแผนงานหลัก 2 แผน ได้แก่ การรับรองคุณภาพที่แท้จริงของเอยูเอ็นและระบบการโอนหน่วย กิตของอาเซียนความท้าทายหลักที่ภาคการศึกษาต้องเผชิญ ได้แก่ การขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เห็นพ้องร่วมกันในการศึกษาขั้นสูง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายบุคลากรและเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการนักเขียน

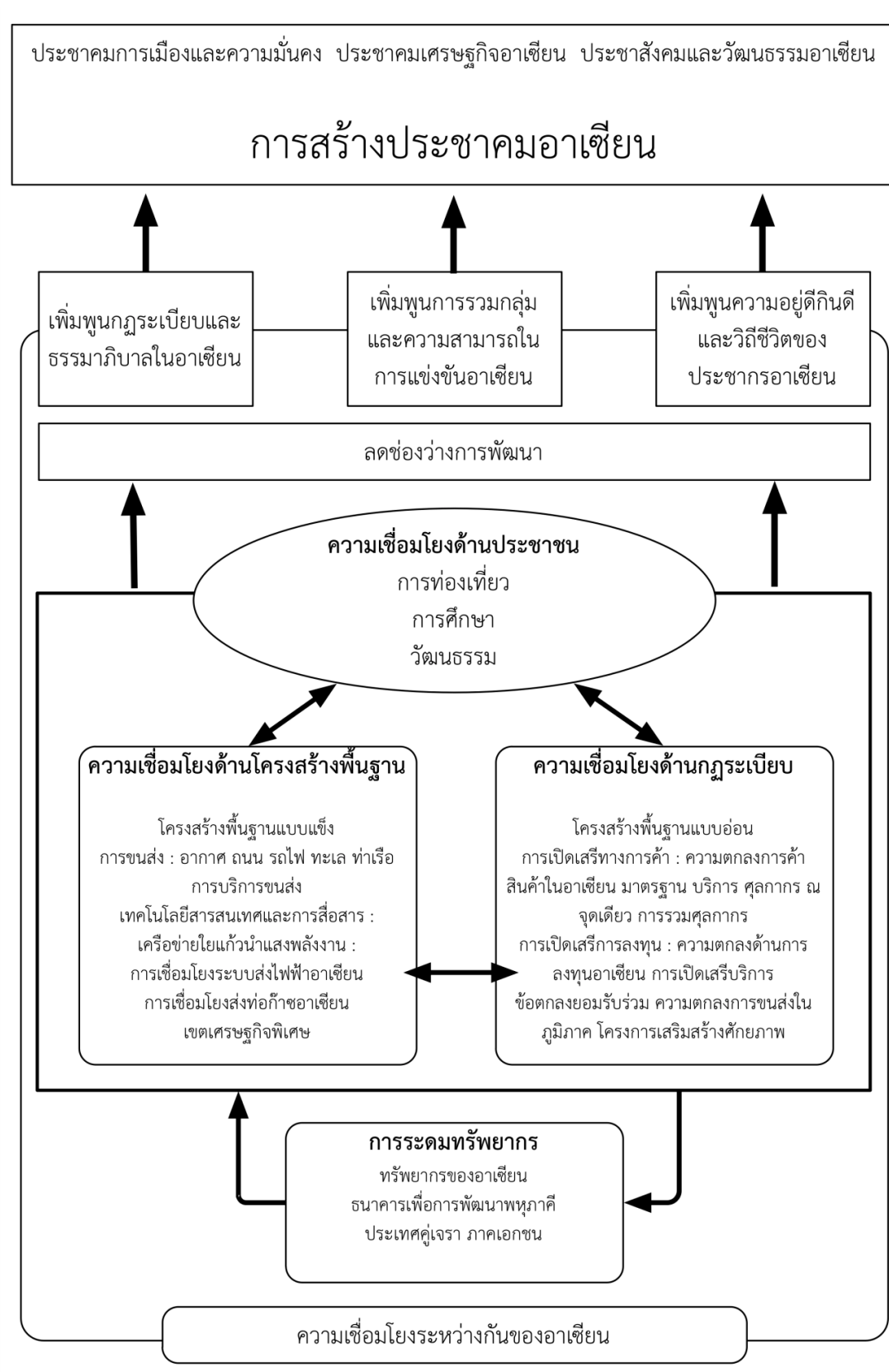
ศิลปิน สื่อสารมวลชนและนักศึกษา ตารางการเรียนที่ไม่สอดคล้องกัน ความจำเป็นในการมีกระบวนการรับรองคุณภาพ การรับรองคุณวุฒิ ข้อบทและกฎระเบียบภายในประเทศ รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเพื่อฝึกอบรมแรงงาน

คณะกรรมการอาเซียนด้านวัฒนธรรมและสนเทศ (ASEAN Committee on Culture and Information: ASEAN COCI) จัดตั้งขึ้นในปี 2521 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในสาขาวัฒนธรรมและสนเทศเพื่อส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในบรรดาประชาชนอาเซียนและขยายการพัฒนาไปสู่ระดับภูมิภาค ในแต่ละปีมีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมความสามารถพิเศษและเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการ นักเขียน ศิลปินสื่อสารมวลชนและนักศึกษา อาทิ ค่ายเยาวชนอาเซียน รางวัลข่าวโทรทัศน์อาเซียนของเครือข่ายเอเซียวิชั่น และโครงการสร้างนักข่าวอาเซียน เนื่องจากประเด็นทางด้านวัฒนธรรมมีความสำคัญและมีส่วนเชื่อมโยงกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ดังนั้นทุกประเทศสมาชิกจึงควรสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทและความสำคัญของวัฒนธรรมและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในระดับต้นๆ ด้วย

ข้อริเริ่มต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงหลายปีที่ผ่านมาตามที่ปรากฏในแผนงานด้านการท่องเที่ยวของอาเซียนระหว่างปี 2547 - 2553 ได้พยายามส่งเสริมให้อาเซียนเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยว โดยการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจะส่งเสริมให้ภาค

เอกชนมีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวด้วย ความสำเร็จในการปฏิบัติตามแผนงานด้านการท่องเที่ยวส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาภูมิภาคอาเซียนเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวของภูมิภาคอาเซียนที่เดินทางไปมาระหว่างกัน

แม้อาเซียนจะประสบความสำเร็จในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีประเด็นท้าทายที่อาเซียนจะต้องร่วมกันแก้ปัญหา กล่าวคือ การจัดทำข้อกำหนดการตรวจลงตราให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การใช้ระบบประกันประเภทที่ 3 แก่นักท่องเที่ยวที่เป็นมาตรฐานสากล การจัดมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน และการปรับปรุงยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของอาเซียนที่จะสร้างประชาคมที่แบ่งปันและเอื้ออาทร

ภาพที่ 2.1 ฟังความเชื่อมโยงอาเซียน

ที่มา : วันเพ็ญ อ้วนตันและคณะ, 2555: 183.

2.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

2.2.1. ความหมายของการรับรู้

การรับรู้เป็นกระบวนการต่อชีวิตมนุษย์ ในการทำความเข้าใจและแปลผลข้อมูลที่ได้รับมาจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวของมนุษย์ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ซึ่งการแปลความหมายจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้า ตัวกระตุ้น ประสบการณ์และการเรียนรู้ในอดีตของแต่ละบุคคล ซึ่งการรับรู้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ (อรพิน เสวกวาปี, 2553)

Crowther (1995) ได้ให้ความหมายว่าการรับรู้ หมายถึงความสามารถในการเห็น ในการได้ยินเสียงหรือเข้าใจสิ่งต่างๆ

Garrison (1972: 637) ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึง กระบวนการซึ่งสมองตีความหรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการสัมผัส (Sensation) ของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้า ทำให้บุคคลทราบว่าสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมที่สัมผัสนั้นเป็นอะไร มีความหมายอย่างไร มีลักษณะอย่างไร โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วยในการตีความหรือแปลความ

Wolman (1989) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการแปลหรือตีความหมายของการรู้สึก (Sensation) จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ออกมาเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย ซึ่งการรับรู้ นั้นอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง

จำเนียร ช่างโชติ และคณะ (2526) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ หมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้นำเอาสิ่งที่ตนเห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้รู้สึก จากสิ่งเร้าภายนอกรอบตัวบุคคลเข้ามาจัดระเบียบ และให้ความหมาย โดยอาศัยประสบการณ์เดิม และผลลัพธ์ที่ได้คือ ความรู้ความเข้าใจ ที่เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง

กรองแก้ว อยู่สุข (2533: 47) ให้ความหมายว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นด้วยบุคคลรับเอาสิ่งเร้าต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเป็นการรับรู้ทางด้านสรีระ จนเกิดความรู้สึก (Sense) ขึ้นมาก่อน แล้วแต่ละบุคคลก็จะแปลความหมายออกมาจากความรู้สึกนั้นๆ ตามภูมิหลัง (Background) ของตน เกิดจากหลายๆ อย่างประกอบกัน อาทิ เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ ค่านิยมและทัศนคติส่วนตน ทำให้เกิดความรู้สึกหรือความเข้าใจ

วิภาพร มาพบสุข (2544) ได้กล่าวว่า การรับรู้หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคล แปลหรือตีความหมายของการรู้สึก สัมผัสที่ได้รับจากตาเป็นภาพ จมูกได้กลิ่น หูได้ยินเสียง ผิวหนังรับสัมผัส ฯลฯ ออกมาเป็นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่มีความหมายหรือรู้จักเข้าใจได้ การที่มนุษย์สามารถจะแปลความหมายจากการรู้สึก สัมผัสและมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ดีมาน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สึกเดิมหรือประสบการณ์ในอดีต ระดับสติปัญญา การสังเกต พิจารณา เจตคติ

ความเชื่อ ค่านิยม การคาดหวัง สภาวะจิตใจของบุคคล ในขณะนั้น ตลอดจนชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าด้วย

ถวิล ธาราโกชน และศรีณย์ ดำริสุข (2545) ได้กล่าวว่า การรับรู้เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่บุคคลมีอยู่ จะเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการรู้สึก การรับรู้เป็นกระบวนการมีขั้นตอน ซึ่งมีการเลือก (Selection) เป็นกระบวนการแรกสุดของการรับรู้โดยที่การเลือกจะเกิดขึ้นจากการใส่ใจ (Attention) ของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น นักจิตวิทยาจึงเรียกลักษณะนี้ว่า การใส่ใจที่จะเลือก (Selective Attention) หรือการเลือกที่จะรับรู้ (Selection Perception) การใส่ใจที่จะเลือกเป็นกระบวนการรับรู้ที่จะเลือกสิ่งเร้าเฉพาะบุคคลเกิดการใส่ใจ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องใช้ในการเลือกเฟ้นสิ่งเร้าที่มีอยู่ ทั้งนี้เพราะในเวลาหนึ่งๆ บุคคลจะต้องพบกับสิ่งเร้ามากมาย แต่ว่าบุคคลสามารถที่จะเอาใจใส่หรือสนใจสิ่งเร้าเพียงหนึ่งหรือสองอย่าง ทำให้เกิดการรับรู้ได้เด่นชัดเฉพาะสิ่งเร้าที่ตนเองให้ความสนใจเท่านั้น ส่วนสิ่งเร้าอื่นอาจรับรู้ได้เพียงเลือนราง และในสิ่งเร้าบางอย่างอาจรับรู้ไม่ได้เลย

จากความหมายของการรับรู้ ที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การรับ คือ การที่บุคคลแปลหรือตีความหมายของการรู้สึก ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ออกมาเป็นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่มีความหมายหรือรู้จักเข้าใจได้ โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วยในการตีความหรือแปลความ

2.2.2. กระบวนการของการรับรู้ (Process) (จำเนียร ช่วงโชติและคณะ 2526: 82-85)

กระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่างเรื่องความเข้าใจ การคิด การรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ สิ่งเร้าไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานการณ์มาเร้าอินทรีย์ ทำให้เกิดการสัมผัส และเมื่อเกิดการสัมผัสบุคคล จะเกิดมีอาการแปล การสัมผัสและมีเจตนาที่จะแปลสัมผัสนั้น การแปลสัมผัสจะเกิดขึ้นในสมอง ทำให้เกิดพฤติกรรม เราอาจสรุปกระบวนการรับรู้จะเกิดได้ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.2.2.1. อาการสัมผัสสิ่งเร้า (Stimulus) ที่ผ่านเข้ามากระทบอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม รอบกาย ที่เป็นคน สัตว์ และสิ่งของ

2.2.2.2. การแปลความหมายของสิ่งที่เร้าสัมผัส สิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้วย่อมจะอยู่ในความทรงจำของสมอง เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้า สมองก็จะทำหน้าที่ทบทวนกับความรู้ที่มีอยู่เดิมว่า สิ่งเร้านั้นคืออะไร เมื่อมนุษย์เรารู้จักเร้าโดยสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดความรู้สึกจากการสัมผัส โดยอวัยวะสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา ทำหน้าที่ดูคือมองเห็น หูทำหน้าที่ฟังคือได้ยิน ลิ้นทำหน้าที่รู้รส จมูกทำหน้าที่ดม

คือได้กลิ่น ผิวหนังทำหน้าที่สัมผัสคือรู้สึกได้อย่างถูกต้อง กระบวนการรับรู้ก็สมบูรณ์แต่จริงๆ ยังมีการสัมผัสภายในอีก 3 อย่างด้วย ที่จะช่วยให้เรารับสัมผัสสิ่งต่างๆ

2.2.2.3. ประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่เราสัมผัส

2.2.3. ลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้

การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการดังนี้

ขั้นที่ 1 สิ่งเร้า (Stimulus) มากระทบอวัยวะสัมผัสของอินทรีย์

ขั้นที่ 2 กระแสประสาทสัมผัสวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งมีศูนย์อยู่ที่สมองเพื่อส่งการ ตรงนี้เกิดการรับรู้ (Perception)

ขั้นที่ 3 สมองแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจโดยอาศัย ความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ความจำ เจตคติ ความต้องการ บรรทัดฐาน บุคลิกภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ทำให้เกิดการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อการรับรู้

2.2.4. ประเภทของการรับรู้

ประเภทของการรับรู้ แบ่งออกเป็น 4 ประการ (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528 อ้างถึงใน วลีรัตน์ ใจสูงเนิน 2551: 36)

2.2.4.1. การรับรู้ทางอารมณ์ หมายถึง การรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เช่น รู้สึกดีใจ ตื่นเต้น รัก เกลียด และชื่นชม เป็นต้น

2.2.4.2. การรับรู้ลักษณะของบุคคล ต้องอาศัยข้อมูล 3 ประการมาประกอบคือ

- ลักษณะทางกายภาพ เช่น รูปร่าง หน้าตา ลักษณะแขนขา สีผิว ฯลฯ
- พฤติกรรม เช่น การพูดคุย การยิ้ม การหัวเราะ การเดิน ฯลฯ
- คำบอกเล่า เช่น คำบอกเล่าจากญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้ใกล้ชิด

2.2.4.3. การรับรู้ภาพพจน์ของกลุ่ม หมายถึง มโนภาพ หรือโนคติ ของสิ่งต่างๆ ตามที่บุคคลรับรู้เป็นภาพที่อยู่ในความคิด หรือจินตนาการของบุคคล และบุคคลสามารถบอกลักษณะของภาพเหล่านั้นให้ผู้อื่นรับทราบได้ด้วย

2.2.4.4. การรับรู้ปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นการตีความหมายหรือแปลความหมายสิ่งต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมตามความเชื่อของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและอธิบายสิ่งต่างๆ เหล่านั้นได้ การรับรู้ปรากฏการณ์ทางสังคมขึ้นอยู่กับสาเหตุ 2 ประการคือ

- ระดับการรับรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เชี่ยวชาญ หรือความเฉลียวฉลาดต่างกัน ย่อมจะตีความหมายหรือแปลความหมายแตกต่างกัน
- การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ คือถ้าผู้มีการรับรู้ต่ำได้มีโอกาสสนทนา หรืออภิปรายกับผู้ที่มีการรับรู้สูง อาจถูกผู้มีการรับรู้สูงเปลี่ยนแนวความคิดหรือแนวทางการรับรู้ได้

2.3. วัฒนธรรมร่วม

2.3.1. วัฒนธรรม

เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลของกิจกรรม ซึ่งมนุษย์ ได้คิดค้นขึ้นมาเพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ก่อให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี กันในกลุ่มคณะของสังคม และจะทำให้สังคมนั้นมีกฎ ระเบียบ กติกาในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ปลอดภัย ประชาชนในกลุ่มของสังคมต่างก็ยึดมั่นในคุณธรรมและศีลธรรมจึงจะถือว่ากลุ่มสังคมนั้นมีวัฒนธรรมที่ดี แต่ถ้าขาดคุณธรรมและศีลธรรมแล้ว วัฒนธรรมในกลุ่มของสังคมก็จะไม่เกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะค่านิยมนั้นเป็นพื้นฐานของการเกิดวัฒนธรรม เพราะค่านิยมจะเกิดจากแนวความคิดของผู้นำทางสังคม คิดขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการปกครองของกลุ่มของสังคม และแนวคิดนั้นจะต้องให้สมาชิกในสังคมยอมรับเป็นส่วนใหญ่จึงจะถือว่าใช้ได้ แล้วให้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันไปเรื่อยๆ และการปฏิบัติสืบทอดกันไปเรื่อยๆ นั้น ก็จะเป็นการนำไปสู่การเกิดขนบธรรมเนียมประเพณี และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีจะต้องได้มาจากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในคุณธรรม และศีลธรรมด้วยจึงจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมตามมา

ปัจจุบันจะเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใช้เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมทุกๆ ด้านคือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีต่อการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มมนุษย์ในสังคมที่คิดสร้างขึ้นมานั้นเอง เป็นการสร้างความคิดที่ได้มาจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรู้ และประสบการณ์ของตนเองแล้วจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้สำเร็จ ไม่ใช่มาจากการจดจำเท่านั้น เพราะฉะนั้นมนุษย์กับสัตว์จึงมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน มนุษย์มีการพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แก้ปัญหาเฉพาะได้ ถ่ายทอดความรู้ให้คนอื่นเข้าใจได้ตรงกัน ส่วนสัตว์นั้นไม่มีพฤติกรรมเป็นแบบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่จะมาจากความจำที่ไม่มีเหตุผล แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ยากหรือไม่ได้เลย ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นๆ ไม่ได้ มนุษย์จะเป็นผู้สร้างขณะเดียวกัน มนุษย์ก็เป็นผู้ทำลายด้วย บางครั้งอาจจะทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุลหรือมีความสมดุลก็ได้

จะเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมที่เกิดจากความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถของตนเอง จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตได้ สามารถนำไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

มนุษย์ไม่ได้ และตอบสนองความต้องการของมนุษย์ไม่ได้ ตามที่ตั้งความหวังไว้มนุษย์ก็จะมีการพัฒนาทางเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ให้เกิดความพอดี เหมาะสมจึงสร้างทุกอย่างได้ แต่ขณะเดียวกันก็สามารถทำลายได้ ถ้ามนุษย์ไม่พอใจ และไม่ต้องการจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ได้เช่นเดียวกัน

2.3.2. ความหมายของวัฒนธรรม

เกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมนั้นได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มาก ซึ่งแนวคิดของแต่ละคนนั้นก็จะไม่เหมือนกันแต่ก็มีบางอย่างที่มีความหมายคล้ายคลึงกันอยู่บ้าง

เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำ คำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษซึ่งมีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละตินมีความหมายว่า การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม ในภาษาไทย คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดจากการรวมคำ 2 คำ ในลักษณะสมาสเข้าด้วยกันได้แก่

วัฒนธรรม หรือวัฒนา พัฒนา ก็ได้ แปลว่า ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง ก้าวหน้า

ธรรม แปลว่า การกระทำหรือข้อที่ควรปฏิบัติ เช่น เเบญจศีล แปลว่า ข้อห้าม เเบญจธรรม แปลว่า ข้อปฏิบัติ

ดังนั้น คำว่า วัฒนธรรม ตามความหมายของคำในภาษาไทย จึงหมายถึงข้อที่กำหนดให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ ไปพร้อมกันทั้งหมดจะมีอย่างเดียวกันไม่ได้

ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน (กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา ม.ป.ป. : 16) กล่าวว่า “วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสมัยก่อน สืบต่อกันมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความคิดเห็น หรือการกระทำของมนุษย์ ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะเดียวกัน และสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี”

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ กล่าวว่า “วัฒนธรรมคือความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น หรือเรียกกันว่า “มรดกทางสังคม” เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาจากบรรพบุรุษและถ่ายทอดไปให้แก่อนุชน” (อ้างอิงในสมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536: 10)

สมบุญ แก่นตะเคียน กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นแนวทางการคิด ความรู้สึกความเชื่อเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้มาแล้วและเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกัน รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความรู้ และวิถีการถ่ายทอดสืบต่อกันในสังคม เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความงอกงามเจริญเติบโตของชาติ

ซึ่งรวมถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (อ้างถึงในสวมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536: 10)

สรุรัตน์ วรารัตน์ กล่าวว่า นักมานุษยวิทยาให้คำจำกัดความของคำว่า “วัฒนธรรม” ในแง่มุมที่ต่างกัน 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตในชุมชนหนึ่งชุมชนใดเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยสม่ำเสมอ การจัดระเบียบสิ่งของและสังคม ในความหมายนี้ วัฒนธรรม หมายถึงปรากฏการณ์ที่เราสามารถมองเห็นได้ จับได้ เป็นสิ่งที่ปรากฏแจ่มชัด การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของมนุษย์ เช่น การจัดระบบการปกครองหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ศิลปหัตถกรรมต่างๆ

ประการที่ 2 วัฒนธรรมเป็นระบบความรู้ ความเชื่อ ที่กลุ่มคนใช้ในการแปลความหมายประสบการณ์ และเป็นแนวทางการมองดูสิ่งต่างๆ เป็นแนวทาง สำหรับการตัดสินใจว่าจะกระทำอะไรอย่างใดและใช้ในการเลือกว่าการกระทำอย่างใดในเมื่อมีโอกาสเลือก ในความหมายนี้วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องของความคิดมนุษย์ เช่น ความเชื่อ ศาสนา ฯลฯ (อ้างในสวมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536: 11)

ประภาศรี สีหะอำไพ กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ปัญญา ความรู้สึกละกิริยาอาการที่มนุษย์สำแดงออกให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่างๆ และเป็นนิสัย ความประพฤติในส่วนรวมซึ่งไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสภาพแห่งความเจริญงอกงาม และมีวัฒนาการเป็นความเจริญอยู่เรื่อย ถือเป็นมรดกแห่งสังคม เพราะมนุษย์เป็นทายาทรับช่วงไว้เป็นจารีตประเพณี (Tradition) สืบต่อกันไว้ไม่ขาดตอนจนเป็นวิถีของสังคม ก่อให้เกิดความผาสุก ความเจริญในชีวิต

สุพัตรา สุภาพ (2523 : 99) กล่าวว่า วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิด และการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

จากความคิดเห็นที่คณาจารย์ทุกท่านที่ผู้เรียบเรียงได้ยกเอาข้อความของความหมายวัฒนธรรมที่ทุกท่านได้กล่าวไว้มาพิจารณาแล้ว จะมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากความรู้ ประสบการณ์ของกลุ่มของสังคม และต่างยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรม และศีลธรรม เพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน นำไปสู่ความสามัคคีรักใคร่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข ถือว่าเป็นวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมด้วย

2.3.3. ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมในสังคมจะมองเห็นได้ในหลายลักษณะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สภาพของสิ่งแวดล้อมและมุมมองของแต่ละกลุ่มคน ซึ่งอาจจะเป็นทางด้านสังคมวิทยา ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ หรืออาจจะแยกสาขาก็ได้ ทางด้านสังคมวิทยา เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของสังคมต่างๆ ไปได้ว่า วัฒนธรรมได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะสภาพของสังคมทั้งอดีต และปัจจุบัน จะต้องสอดคล้องกันแต่จะเป็นรูปแบบสวนทางกัน ดังนี้

วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ วัตถุอันเกิดจากสิ่งประดิษฐ์ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างขึ้นมา ตลอดจนผลงานในทางด้านศิลปกรรมของมนุษย์ด้วย เช่น สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน อาคารบ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้าง รถยนต์ ปากกา นาฬิกา ภาพวาด รูปปั้น เป็นต้น ฯลฯ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

วัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-Material Culture) เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติ หรือแนวทางแห่งความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ศีลธรรมจรรยา ธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา กฎหมาย ภาษาและพิธีการต่างๆ เป็นวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เป็นวิธีการกระทำของมนุษย์ ถ้าหากมนุษย์เราขาดวัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุนี้ แล้วก็จะมิมีสภาพไม่แตกต่างจากสัตว์ หากความเจริญมั่นคงในชีวิตไม่ได้ ไม่มีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น มีแต่ความเสื่อมทั้งด้านศักดิ์ศรีการทำงาน ความศรัทธาในหมู่คณะผู้บังคับบัญชาที่ไม่มีจึงเปรียบเสมือนที่ตายทั้งเป็น หรือมีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดนั่นเอง คนเราต้องมีสติสัมปชัญญะ มีจิตใจแน่วแน่ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มิวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

วัฒนธรรมแบ่งตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้เป็น 4 ประเภท คือ

คติธรรม (Moral Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักของการดำเนินชีวิต ในสังคม และส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ โดยเน้นทางด้านคุณธรรม-ศีลธรรม เพราะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตมนุษย์เราทุกคน ถ้าหากขาดวัฒนธรรมทางด้านคติธรรม จะทำให้เป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ ความเสียสละ ความรักใคร่ สามัคคีกันในกลุ่ม มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองครอบครัว และส่วนรวม ตรงต่อเวลา รู้จักใช้สติปัญญาในที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ใช่ว่าอยู่ในประเทศความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

เนติธรรม (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สังคมส่วนใหญ่อยอมรับว่ามีความสำคัญเท่าเทียมกันกับกฎหมาย ถ้าหาก

ประชาชนในสังคมทุกคนต่างยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีคุณธรรมและมีศีลธรรม กฎหมายนั้นก็จึงไม่จำเป็นต่อการนำมาใช้ในการปกครองสังคม แต่เพราะมนุษย์เรารู้สึกว่า ความฉลาดมากขึ้น จึงมีการหลีกเลี่ยงกฎหมายของตนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีทั้งกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อควบคุม และปิดช่องว่างของกฎเกณฑ์แต่ละอย่างให้ประชาชนในสังคมไม่ทำความผิดหรือทำความผิดน้อยลง

วัฒนธรรม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในการดำรงชีวิต เช่น เกี่ยวกับการกินดื่มอยู่ดี เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน ยารักษาโรค โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ สิ่งของที่เป็นสาธารณสมบัติ เพื่อการประกอบอาชีพเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น

สหรธรรม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งรวมถึงคุณธรรม ต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์เรายู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันรวมทั้งระเบียบมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อกันในสังคมทุกชนิด ทุกรูปแบบอย่างเหมาะสมถูกต้อง เช่น มารยาทในการรับแขก มารยาทในการรับประทานอาหาร การไปงานมงคลทุกชนิด การไปงานศพ การเดินทางด้วยยานพาหนะที่แตกต่างกัน ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากความรู้ ประสบการณ์ของกลุ่มของสังคม และต่างยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรม และศีลธรรม เพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน นำไปสู่ความสามัคคีรักใคร่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ เดียวกัน สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข และยังเป็นมรดกแห่งสังคมเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาจากบรรพบุรุษและถ่ายทอดไปให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาวัฒนธรรมที่แบ่งตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ในด้านนิติธรรม (Legal Culture) ที่เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีคุณธรรมและมีศีลธรรมมากขึ้น

2.3.4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วม

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา คติชนวิทยา และมานุษยวิทยา (สนธิ สมัครงการ, 2540: 23-25, Paul Bate, 1994: 135-136 และ นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรณศิริ, 2540: 65-71 อ้างถึงใน สมใจ ศรีนวล, 2535 : 9-13) ต่างให้ความรู้ทางวัฒนธรรมร่วมไว้ใกล้เคียงกันหรือดูเหมือนกัน ในคำว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม และการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation and Acculturation) โดยมีนักสังคมวิทยาชื่อ โรเบิร์ต อี. พาร์ค (Robert E. Park) และ เออร์เนส เบอร์เกสส์ (Ernest W. Burgess) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันรุ่นแรกๆ ของมหาวิทยาลัย ชิคาโก ซึ่งได้ร่วมกันเสนอคำจำกัด

ความไว้วางใจ การผสมผสานทางวัฒนธรรมคือ กระบวนการสอดแทรกระหว่างกัน (Interpenetration) และการเชื่อมเข้าหากัน (Fusion) ซึ่งทำให้บุคคลและกลุ่มชนได้มีการแสวงหาความทรงจำ (Memories) ความเข้าใจ (Sentiments) และทัศนคติของบุคคลและกลุ่มชนอื่น และด้วยการมีส่วนร่วมในประสบการณ์และประวัติศาสตร์อันเดียวกันได้นำบุคคลและกลุ่มชนไปสู่สภาพชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน

ส่วนคำว่า การกลืนกลายวัฒนธรรม นั้น โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) ราฟ ลินตัน (Ralph Linton) และเมลวิลล์ เฮิร์สโควิตส์ (Melvil J. Herskovits) ซึ่งได้ร่วมกันให้คำจำกัดความไว้วางใจ การกลืนกลายทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่กลุ่มชนซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มาทำการติดต่อกันโดยตรงต่อเนื่องกันไป (Continuous First Hand Contact) และก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นตามมาในแบบแผน วัฒนธรรมเดิมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย

คำจำกัดความต่างๆ ที่ได้พิจารณากันมาแล้วทั้งในแง่ของการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการกลืนกลายทางวัฒนธรรม พอจะอนุมานได้ว่า แนวคิดนี้มุ่งที่จะศึกษาหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในลักษณะหนึ่ง ซึ่งมุ่งพิจารณาถึงการติดต่อกันโดยตรงและเป็นระยะเวลานานพอสมควรระหว่างสมาชิกของกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน การติดต่อโดยตรงทำนองนี้อาจเกิดขึ้นได้จากการที่คนบางกลุ่มจากวัฒนธรรมหนึ่ง อพยพเข้าไปทำมาหากิจอยู่ในสังคมอื่น ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป อย่างเช่น ชนชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย หรือชาวยุโรปอพยพไปตั้งรกรากอยู่ในทวีปแอฟริกา เป็นต้น การอพยพโยกย้ายถิ่นของคนต่างวัฒนธรรมย่อมจะก่อให้เกิดภาวะการติดต่อกันโดยตรงขึ้นได้ และหากอยู่ร่วมในสังคมเดียวกันนานเข้าก็อาจจะก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของวัฒนธรรมบางประการของแต่ละฝ่ายให้เป็นหนึ่งเดียว และเป็นวัฒนธรรมร่วมได้เช่นกัน หากว่าไม่มีอุปสรรคขัดขวางการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างรุนแรงเกิดขึ้น

ส่วนนักมนุษยวิทยาและนักคติชนวิทยา ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมไว้หลายลักษณะดังนี้

วัฒนธรรมสัมผัส (Cultural Contact)

การแพร่กระจายของวัฒนธรรมออกไปรอบทิศทางยอมไปสัมผัส (Contact) เข้ากับวัฒนธรรมเดิมของสังคมแหล่งใหม่ การสัมผัสกันของวัฒนธรรมที่ต่างกันของสองวัฒนธรรมนั้นมีที่มาจากคนที่คนต่างวัฒนธรรมมาสังสรรค์กัน จะเป็นโดยความบังเอิญหรือจงใจก็ตามย่อมจะเกิดการเกี่ยวข้องกันทางพฤติกรรมส่วนตนเสมอ การพูดจากันครั้งแรกๆ อาจจะไม่เข้าใจกัน แต่มนุษย์ก็มีวิธีที่

ดีกว่าโดยใช้ภาษาใบ้และภาษาท่าทาง (Gesture) แทนต่อมารู้จักกันนานๆ ก็เริ่มพูดจากันรู้เรื่องเพราะได้ฝึกหัดทำความเข้าใจกันบ่อยๆ ต่อมาจะนำไปสู่การปฏิสังสรรค์กันในรูปแบบพฤติกรรมอื่นๆ เช่น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ อาจมีการขอข้าวกิน มีการแลกอาหารกัน และมีการค้าขายกัน เป็นต้น การปฏิสังสรรค์กันของคนสองวัฒนธรรมที่ต่างกันคือ การสัมผัสกันทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมนั้นคือ พฤติกรรมที่ติดตัวบุคคลมา ดังนั้น วัฒนธรรมซึ่งแพร่กระจายมาพบกันและปฏิสังสรรค์กันก็คือ การพบปะและสัมผัสกันของคนต่างวัฒนธรรม และเป็นขั้นตอนต่อจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จนกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมกันได้

การหยิบยืมทางวัฒนธรรม (Cultural Borrowing or Interchange)

การหยิบยืมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นหลังจากที่วัฒนธรรมต่างกันสองวัฒนธรรมร่วมกัน มีการหยิบยืมแลกเปลี่ยนกันขึ้น การที่บุคคลจากต่างวัฒนธรรมมาสัมผัสกันย่อมหาทางที่จะแลกเปลี่ยนความเข้าใจซึ่งกันและกันเสมอ มิฉะนั้นจะทำความสัมพันธ์กันไม่ได้ วิธีการแสดงออกซึ่งความคิดของบุคคลหนึ่งเมื่อเป็นที่เข้าใจของอีกบุคคลหนึ่งแล้ว บุคคลหลังนี้ย่อมจะจดจำไว้ใช้ชั่วคราวต่อไป การที่บุคคลต่างวัฒนธรรมทั้งสองนี้ต่างจำพฤติกรรมใดๆ ของกันและกันไว้แล้ว เอาไปใช้เป็นประจําานานๆ เข้า ย่อมถูกผนวกเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของตน แต่ก็ยังพอจะแยกออกได้ว่าแบบใดเป็นวัฒนธรรมเดิมของตน และอันไหนขอยืมมาจากคนที่ตนคบหาจากต่างวัฒนธรรม การหยิบยืมวัฒนธรรมกันใช้ เกิดมาจากการพบปะกัน และความจำเป็นต้องเข้าใจกันให้ได้ และเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของวัฒนธรรมร่วม トラバດที่ผู้คนในโลกยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน ย่อมจะยุติการหยิบยืมวัฒนธรรมของกันและกันไม่ได้ ตัวอย่างของการหยิบยืมวัฒนธรรมกันใช้ จะเห็นได้ง่ายๆ รอบตัวเรา เช่น คนไทยกับคนอินเดียยืมวัฒนธรรมร่วมของกันและกันมาใช่มากมาย อาทิเช่น คนไทยยืมการละเล่นหนังตะลุง มโนราห์ของอินเดีย ส่วนอินเดียนั้นปัจจุบันนี้มาอยู่ประเทศไทยนานก็รับประทานแกงเผ็ด ขนมจิ้น ร้านอาหารอินเดียปรากฏมากมายในเมืองไทย อาหารที่โดดเด่นก็ได้แก่ โรตีส กะหรี่ปั๊บ ซึ่งคนไทยก็นิยมรับประทานเช่นเดียวกับคนอินเดีย

การกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)

Foster (1969) ได้อธิบาย การกลืนกลายทางวัฒนธรรม คือ ปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบและสัมผัสกันอย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง และได้มีการหยิบยืมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันใช้มากที่สุด ต่างฝ่ายต่างรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตนเองอย่างแยกไม่ออก จนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไร้ร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับแรก เป็นการกลืนกลายทางสังคม (Social Assimilation) ได้แก่ การที่คนจากสองวัฒนธรรมรับเอาวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้ามไปเป็นของตนเองสิ้น แต่เป็นเพียงการประพฤติปฏิบัติกันภายนอกเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นถึงเนื้อถึงตัวเท่าใด เช่น นาย ก. และนางสาว ข. รู้จักชอบพอกัน คบกันนานๆ ต่างก็ชอบกัน เพื่อที่จะได้ชอบกันยิ่งขึ้น ก็พยายามทำตามใจกัน คือเลิกนิสัยเดิมของตนไปทำตามอีกฝ่าย (ส่วนใครจะเป็นฝ่ายฝัน และใครเป็นฝ่ายปฏิบัติตามอยู่ที่ปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมของใครแข็งแรงกว่าใคร ของใครสะดวกดีกว่าใครและจำนวนคนฝ่ายใดมากกว่า) จนเกิดการเคยชิน หลังจากที่ได้ชอบกันและทำถูกใจกันนานๆ เข้าก็แต่งงานกัน ถึงขั้นแต่งงานกันนี้จะเป็นเรื่องของการกลืนกลายทางชีวภาพ (Biological Assimilation) ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดของปรากฏการณ์ของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม

การรับวัฒนธรรมใหม่ (Acculturation)

การรับวัฒนธรรมใหม่ (Acculturation) เป็นขบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคลได้เสมอไม่ว่าช่วงใดก็ช่วงหนึ่งของชีวิตมนุษย์ การรับวัฒนธรรมใหม่ผิดกับขบวนการปลูกฝังวัฒนธรรม (Enculturation) ตรงที่ขบวนการรับวัฒนธรรมใหม่จะเกิดในช่วงหลังจากการเกิดขบวนการปลูกฝังวัฒนธรรมผ่านมาแล้ว และเป็นขบวนการที่อิงอยู่กับการปลูกฝังวัฒนธรรมอยู่มาก ขบวนการรับวัฒนธรรมใหม่ เป็นการรับเอาความคิด ทศนคติ หลักความเชื่อ การกระทำ และสิ่งของใหม่ๆ ที่ต่างไปจากบุคคลที่เคยประสบพบมา มาใช้แทนที่ระบบเดิมที่ตนเคยยึดถืออยู่ หรืออาจรับมาใช้ในฐานะที่เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีใช้อยู่เลยในสังคมของตน

การรับวัฒนธรรมใหม่อิงกับการปลูกฝังวัฒนธรรมอย่างมากตรงที่ ถ้าบุคคลได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมมาดีมาก ประพฤติยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมที่ตนถูกปลูกฝังมาแล้ว การรับวัฒนธรรมใหม่จะเป็นไปได้ค่อนข้างยากมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลถูกปลูกฝังวัฒนธรรมเดิมมาอย่างหละหลวม (เช่น ที่เรียกว่า พ่อแม่ไม่สั่งสอน) ไม่ใคร่อยู่ในกรอบของระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมเท่าใดนัก การรับวัฒนธรรมใหม่จะเป็นไปได้โดยง่ายดาย เช่น ความรู้สึกและข้อปฏิบัติของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามก็เช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมร่วม (Cultural Integration)

วัฒนธรรมที่ต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบกัน สัมผัสกัน และเกิดการหยิбыืมแลกเปลี่ยนกัน ใช้ในระยะเวลาที่สม่ำเสมอและยาวนานหนึ่งหรือสองช่วงอายุของบรรพบุรุษเป็นอย่างน้อย วัฒนธรรมทั้งสองจะผสมผสานกันปะปนกัน แต่ก็ยังรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร ไม่ถึงกับปะปนกันจนแยกไม่ออก เมื่อผู้หยิбыืมวัฒนธรรมผู้อื่นกลับเข้าสู่วัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมเดิมนั้นก็จะดำรงรูปแบบเดิมได้ดีอยู่ บุคคลนั้นก็ยังประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมของตนไปตามเดิม แต่เมื่อออกมาพบปะหรือ

เผชิญกับคนจากวัฒนธรรมอื่นอีกเขาก็จะประนีประนอมวัฒนธรรมของเขาเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ที่มาสัมผัสกันอีก

George M. Foster (1969) พูดถึงวัฒนธรรมร่วมว่า คือขบวนการที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพัวพันกันแล้วเกิดปะปนกันขึ้น หลังจากนั้นต่างฝ่ายต่างแยกกันปฏิบัติวัฒนธรรมเดิมของตน

การผสมผสานทางวัฒนธรรมร่วมอยู่ในขบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่อยู่ก่อนมาข้างท้ายของขบวนการมามากแล้ว เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การกลืนกลายทางวัฒนธรรมและบางครั้งในบางสังคม เรามักจะแยกปรากฏการณ์ของการผสมผสานกับการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไม่ออก ปรากฏทางสังคมของไทยหลายๆ คนได้เรียกชื่อปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งสองรวมเข้าด้วยกันเป็นชื่อเดียวกันแต่อยู่ในขบวนการที่ใกล้เคียงกันมากกว่า วัฒนธรรมร่วม

2.3.5. วัฒนธรรมร่วม

สมใจ ศรีนวล (2535) ได้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมร่วมระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม พบว่าวัฒนธรรมร่วมเป็นสิ่งที่มีการกระทำมาช้านานจนกลายเป็นปทัสสถานทางสังคม ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ทราบและปฏิบัติเสมือนกับเป็นหน้าที่ของตนเองที่ต้องทำ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา หากแต่คำนึงถึงความรัก ความสามัคคี เป็นพวกเดียวกันที่ต้องกระทำทั้งที่จำเป็นและเต็มใจต้องทำ มี 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น ประเพณีรอบชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย หรือแม้แต่ประเพณีการไหว้ เมื่อพบญาติมิตรเพื่อนฝูง ทั้งที่เป็นเรื่องของบุคคลแต่ส่งผลต่อวัตรปฏิบัติของมนุษย์ทุกๆ ไป ล้วนแต่เป็นข้อตกลงของสังคมนำมาสู่การปฏิบัติของปัจเจกชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วม อันจะส่งผลต่อความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ประเพณีในรอบปีมีสาระของประเพณีอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคม ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน เพราะมนุษย์จะต้องมีจินตนาการสร้างสิ่งใหม่เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีกว่า เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ เป็นต้น ความสัมพันธ์ด้านประเพณีเหล่านี้เป็นการร่วมคิดร่วมทำเฉลี่ยความสุข ความทุกข์ซึ่งกันและกัน แบ่งเบาภาระตามกำลังและความสามารถมีความผูกพันเกี่ยวโยงทั้งในส่วนของสิ่งสร้างใหม่ผลิตผลร่วมกันซึ่งเรียกรวมๆ กันว่า วัฒนธรรมร่วมในสังคม เป็นรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เรียกกันว่า ประเพณี โดยในพื้นที่วิจัยจะพบว่า ประเพณีร่วมในพื้นที่ที่มีความคล้ายคลึงกันและมีการปฏิบัติในรอบปี คือ ประเพณีสิบสองเดือน หรืออีตสิบสอง

ฮิตสิบสอง (สำลี รักสุทธี, 2544) นั้นถือเป็นประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญที่มีประจำเดือนของชาวอีสาน เป็นการประสมประสานระหว่างแนวคิดของพุทธ พราหมณ์ และผี ก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามาสู่เมืองไทย โดยเฉพาะดินแดนอีสานนั้นประเพณีการทำบุญตามฮิตคลองของเดือนต่างๆ มีมานานแล้ว แต่สมัยก่อนจะเน้นพิธีทางของผีและพราหมณ์มากกว่า เพราะรากฐานเดิมของชาวอีสานจะเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ วิญญาณ เปรต เทวดาอารักษ์ต่างๆ ที่เชื่อกันว่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คน ชาวอีสานเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีที่มองไม่เห็นตัวจะมีอิทธิพลต่อชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ความอุดมสมบูรณ์ภาวะความแห้งแล้ง น้ำท่วม ความแปรปรวนทางภาวะอากาศ ฤดูกาลต่างๆ ย่อมมาจากเทวดาอารักษ์ ผีป่วน ผีตาแฮกทั้งนั้น ดังนั้นพิธีกรรมส่วนใหญ่จึงวนเวียนอยู่กับเรื่องผีโดยมีพ่อกะจ้ำหรือตาจ้ำเป็นผู้นำทางพิธี

ต่อมาเมื่อศาสนาพุทธเข้ามาสู่ประเทศไทยและดินแดนอีสานความเชื่อและพิธีกรรมจึงได้เปลี่ยนไปบ้าง โดยได้นำเอาพิธีกรรมทางศาสนาเข้าไปประสมประสาน มีพระสงฆ์องค์เจ้าเข้าไปมีส่วนร่วม มีพระเป็นผู้นำในบางพิธี เช่น บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วส่วนใหญ่ยังมีนักปราชญ์หมู่บ้าน (พ่อกระจ้ำทายกวัด) เป็นผู้นำและจะเอนไปในทางแนวของพราหมณ์และผีมากกว่า

ด้วยเหตุที่แนวปฏิบัติส่วนใหญ่ โน้มไปทางพราหมณ์และผีมากกว่านั่นเอง พระผู้ประสงค์จะเดินตามแนวพุทธอย่างเคร่งครัดจึงต้องเดินทางจากภูมิลำเนาหมู่บ้านของตัวเอง เพราะไม่อยากจะมาร่วมพิธีที่เอาพราหมณ์และผู้เป็นที่ตั้งจนลืมนึกหรือลบแนวคิดของพุทธไปหมด ท่านจึงจาริกหาอาจารย์ผู้เดินตามพุทธจริงๆ ซึ่งส่วนจะเป็นสายปฏิบัติ เช่น หลงปู่มัน หลวงปู่ฝั้น เป็นต้น ซึ่งพระสายปฏิบัติดังกล่าวท่านจะไม่ทำบุญช่าฮะ บุญข้าวจี บุญข้าวสาก และอีกหลายๆ บุญที่เป็นแนวคิดของพราหมณ์และผีซัดๆ เพื่อให้มองเห็นฮิตสิบสองได้ชัดเจนขึ้นจึงขอนำฮิตทั้งสิบสองมาสรุปดังนี้

เดือนอ้าย – บุญเข้ากรรม

เดือนยี่ – บุญคุณลาน

เดือนสาม – บุญข้าวจี

เดือนสี่ – บุญผะเหวด

เดือนห้า – บุญสงกรานต์

เดือนหก – บุญบั้งไฟ

เดือนเจ็ด – บุญช่าฮะ

เดือนแปด – บุญเข้าพรรษา

เดือนเก้า – บุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบ – บุญข้าวสาก

เดือนสิบเอ็ด – บุญออกพรรษา

เดือนสิบสอง – บุญกฐิน

หากจะแยกประเภทของบุญตามจุดมุ่งหมายแล้วอาจแยกได้ดังนี้

1. บุญที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยตรง บุญลักษณะนี้มี 6 บุญ หรือ 6 เดือน คือบุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญเพลส บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน
2. บุญที่เกี่ยวกับการทำมาหากินบุญลักษณะนี้จะเกี่ยวกับการขอพรบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้ลดบันดาลความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้ เช่น ฟ้าฝน ข้าวปลาอาหาร เป็นต้น จะมีอยู่ 2 บุญ คือบุญคูณลาน และบุญบั้งไฟ
3. บุญเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำรงชีพ บุญลักษณะนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอำนวยความสุข สวัสดิภาพให้ มี 2 บุญ คือ บุญสงกรานต์ และบุญข้าสะ
4. บุญที่เกี่ยวกับความกตัญญู บุญลักษณะนี้จะเน้นที่การทำบุญอุทิศเป็นสำคัญ มี 2 บุญ คือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก

ด้านที่ 2 วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ ธรรมชาติของมนุษย์มีจิตใจที่คิดสร้างสิ่งใหม่และคิดคำนึงตลอดเวลา จะหยุดคิดก็ต่อเมื่อนอนหลับ ความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นในขณะที่ยังมีเหตุผลรองรับ บางครั้งก็มีการยอมรับและบางครั้งขณะที่ประสาทสัมผัสปะทะกับสรรพสิ่งภายนอกที่มนุษย์ไม่สามารถจะควบคุมสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยตัวเอง ก็จะมีวิธีคิด 3 วิธี คิดต่อสู้ คิดหนีและคิดอ่อนวอน แล้วแต่เงื่อนไขที่ประสบ กาลเวลาผ่านไปประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสกับสิ่งเร้าภายนอก ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก กลายเป็นรูปแบบ เป็นระบบทางความคิดอย่างชัดเจน เรียกว่า “ ความเชื่อ ” ความเชื่อเป็นระบบความคิดของมนุษย์แต่ละคนที่ยอมรับนับถือหรือเชื่อฟังใครหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าสามารถให้คุณให้โทษต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ส่วนใหญ่ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส ดังที่ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ (2533) อธิบายถึงความเชื่อไว้สรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดหรือยอมรับบุคคล สิ่งของหรือปรากฏการณ์บางอย่างว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง ซึ่งการคิดหรือยอมรับดังกล่าวอาจไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ ความเชื่ออาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากการพบเห็นด้วยตนเอง จากคำบอกเล่า จากการนึกคิดขึ้นมาเอง ความเคยชิน การปลูกฝัง หรืออาจเกิดจากการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็ได้ ในทำนองเดียวกัน ภิญโญ จิตต์ธรรม ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความเชื่อไว้สรุปได้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจมานับพันๆ ปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้นักมนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจของสิ่งลึกลับก็จะกระทำการสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อเอาใจอำนาจลึกลับนั้น

จนเกิดพิธีกรรมต่างๆขึ้น ความเชื่อต่างๆ จะเสื่อมไปเมื่อความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์มาถึงและสามารถพิสูจน์ความจริงให้เห็นได้ สามารถจะจำแนกความเชื่อออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. ความเชื่อเกิดจากความกลัว
2. ความเชื่อเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและอาการสังเกตธรรมชาติ
3. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน
4. ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์
5. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง
6. ความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิमित

แสง จันทร์งาม อธิบายเรื่องความเชื่อไว้สรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นกิจกรรมหรือพฤติกรรมทางจิตที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน เราสามารถแยกความเชื่อออกเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายอย่างดังต่อไปนี้

1. ปสาทศรัทธา (Faith) ความเชื่อที่ประกอบด้วยอารมณ์ เช่น ความรักหรือความกลัว ประกอบด้วยความเชื่อถือไว้วางใจ ความจงรักภักดี บางทีอาจจะถึงขั้นหลงใหลมันใจ และมักเป็นความเชื่อแบบอัตวิสัย (Subjective) คือเป็นความเชื่อของผู้เชื่อ

2. ความเชื่อชนิดศรัทธา (Belief) หมายถึง การยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยมีหลักฐานพยานสนับสนุนบ้าง มีเหตุผลอยู่บ้าง เนื่องจากมีเหตุผลมากขึ้น อารมณ์ย่อมจะลดน้อยลง มีความเป็นอัตวิสัยน้อยลง

3. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่จริง เพราะได้เข้าสัมผัสกับสิ่งนั้นโดยตรง มีประสบการณ์ตรง มีหลักฐานพยานเต็มที่

ด้านที่ 3 วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ ที่ประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมและอาชีพประมง ในส่วนของอาชีพเกษตรกรรมเริ่มต้นจากการที่ประชาชนในชนบททั่วไปมีการตั้งถิ่นฐาน มักจะอาศัยกันอยู่แบบกระจุกตัวเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งมีทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ลูกหลาน เหลน ในชุมชนหนึ่งก็จะมีผู้คนส่วนใหญ่เป็นญาติกัน หรือเสมือนญาติกัน ความใกล้ชิดสนิทสนม ไปมาหาสู่ปรึกษาหารือกัน ก็ต้องมีการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ก็มีโอกาสร่วมคิด ร่วมทำกันมาก อีกประเด็นคือการสร้างความร่วมมือ เมื่อฤดูการทำนามาถึงจริงๆ นำข้อดีจากการปรึกษาหารือมาปฏิบัติจริง โดยช่วยกันทำ ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวบ้านถิ่นนี้เรียกว่า ออกปากกินวาน นั่นก็คือ การขอความร่วมมือจากเพื่อนบ้านมาช่วยเหลืองานที่ต้องเร่งรีบให้ทันฤดูกาลที่กำลังจะมาเยือน หากพ้นฤดูกาลก็จะเสียโอกาสขาดรายได้การทำมาหากินไม่เจริญ และอีกประการหนึ่งที่ต้องออกปากกินวาน คืองานขึ้นนั้น

อาจจะลำบาก นักสัทส หรือมากเกินไปที่คนคนเดียวจะทำได้สำเร็จ ก็จำเป็นต้องของความร่วมมือ การทำนา ทำสวน จำเป็นต้องออกปากกินหวานหลายขั้นตอน เป็นต้น

โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเอกสารและสำรวจในพื้นที่เบื้องต้น พบว่า ประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพดังต่อไปนี้

1. อาชีพรับราชการ
2. อาชีพเกษตรกรรม
3. อาชีพอุตสาหกรรม
4. อาชีพหัตถกรรม
5. อาชีพค้าขาย

ด้านที่ 4 วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม งานศิลปกรรมเป็นงานประดิษฐ์กรรมของมนุษย์ คิดทำขึ้นตามความคิดเห็นดงามโดยให้คุณค่าทางสุนทรียภาพ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การใช้ สอยและความสวยงามประณีตต่อคนทั่วไป จะเป็นการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง หรือที่มนุษย์ เข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ แต่สิ่งนั้นก็ต้องสนองความต้องการทางกายและใจ ที่บ่งบอกถึงความดี ความงามและความจริงของปัจเจกชนหรือสังคมวัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏในงานด้านศิลปกรรมได้แสดง ให้ทราบว่าศิลปินชาวบ้านมีผู้ทรงภูมิ และมีประสบการณ์ในชีวิตอันยาวนาน ที่สามารถสร้างผลงานไว้ มาก การศึกษาวัฒนธรรมร่วมโดยผ่านทางศิลปกรรม ก็เป็นวิธีหนึ่งในการเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคม และศิลปวัฒนธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ สามารถแยกได้หลายประเภท ดังที่ ประชุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2524) ได้แบ่งไว้ว่ามี 12 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. การก่อสร้าง ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมทั้งหลาย เช่น บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งไม่เหมือนกัน ตลอดจนโรงงาน ซึ่งเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวตามฤดูกาล นอกจากนั้น แล้วก็มี ภูมิ ศาลา โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปราสาท ศาล มณฑป หอระฆัง กู่ ปราสาท เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนาและความเชื่อถือของชาวบ้าน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่มีรูปลักษณะพิเศษแตกต่างออกไป

2. การแกะสลักและฉลุ ได้แก่ งานแกะสลักต่างๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ตู้โต๊ะ รูป เคารพทางศาสนา และไม่เกี่ยวกับทางศาสนา ส่วนประกอบอาคารสถาปัตยกรรม การฉลุนั่งใหญ่ หนึ่งตะลุง เพื่อการแสดงละคร เล่น การแกะงาช้าง เขาสัตว์ และกระดูกสัตว์ เพื่อเป็นเครื่องใช้สอยใน ชีวิตประจำวันและประดับตกแต่งสิ่งต่างๆ การประดับฝังมุกบนเครื่องอัฐบริวารที่ใช้ในพิธีทางศาสนา

3. จักสาน ได้แก่ ภาชนะ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่ หวาย เชือก ด้าย ป่าน ปอ กก จูด ใบลาน และต้นพืช ต้นหญ้าต่างๆ อาทิ ย่านลิเภา เป็นต้น แต่การจักสานส่วนใหญ่จะ ใช้ไม้ไผ่เป็นหลัก เนื่องจากหาง่าย ราคาไม่แพง และสะดวกต่อการทำและการใช้สอย ด้วยเหตุนี้เครื่อง

จักสานจึงมีมากมายหลายชนิด นิยมใช้กันแพร่หลายที่สุด และบางที่จึงได้เรียกกันว่า งานจักสานไม้ไผ่ (Bamboo Work)

4. การดนตรีและนาฏศิลป์ ได้แก่ เครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เพลงและทำนองเพลงที่ใช้บรรเลงหรือการดีด สี ตี เป่า ตามลักษณะดนตรีไทยนั่นเอง การเต้น การรำ การร้อง การแสดงละคร การเขียนหนัง กระจับปี่ กระจับปี่ เป็นต้น ก็จัดอยู่ในศิลปะประเภทนี้ทั้งนั้น

5. การปั้นและการเคลือบดินเผา ได้แก่ ภาชนะเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น โอ่ง ไห กระจ่าง กระจับปี่ จาน ถ้วยโถโอชามที่ปั้นด้วยดินเผา ทั้งชนิดธรรมดาไม่เคลือบ และชนิดพิเศษเคลือบน้ำยา

6. การหล่อและการทำเครื่องโลหะ ได้แก่ การทำขันน้ำ ตีมีดพรว้า อาวุธ เครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องทอง หล่อกระบอกขนมจีน หล่อพระพุทธรูป เครื่องประดับโลหะ และภาชนะเครื่องใช้สอยต่างๆ ที่ทำด้วยทองคำ เงิน ทองแดง เหล็ก สำริด ทองเหลือง ดีบุกและอื่นๆ

7. การทำเครื่องกระดาษาและหนัง ได้แก่ เครื่องดนตรี ธงปักเจดีย์ทราย ธงปักในพิธีกรรมทางศาสนา ธงสัญลักษณ์รูปสัตว์ต่างๆ ว่าว ร่ม สมุดข่อยเขียนรูปตำราสัตว์ จิตรกรรมฝาผนังบนแผ่นกระดาษา หวีโขน พัด หลังกาวอ ศีวิกา สัปคับช้าง เป็นต้น

8. การปั้นรูปและรูปลายปั้น ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลาย เช่น การปั้นพระพุทธรูป การปั้นรูปคน สัตว์ การปั้นรูปลวดลายต่างๆ การปั้นรูปประดับตกแต่งทั้งแบบนูนสูง (Hight Relief) และแบบนูนต่ำ (Bas Relief) รูปปั้นตุ๊กตา เป็นต้น วัสดุที่ใช้มีทั้งเป็นโลหะ ดินเผา ปูนปั้น ไม้ศิลาและอื่นๆ

9. การวาดเขียน ได้แก่ งานจิตรกรรมทั้งหลาย เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพพระพุทธรูป ภาพเขียนทั่วไป ภาพลายรดน้ำ ภาพลายเส้น ภาพในสมุดข่อย การสัก การระบายสีบนสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งการเขียนรูปต่างๆเหล่านี้ต้องใช้เทคนิควิธีและสี ตลอดจนการจัดภาพและองค์ประกอบตามแบบไทยโบราณ

10. การประพันธ์ ได้แก่ งานวรรณกรรมทั้งหลายที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้สื่อสารถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก และแต่ละท้องถิ่นก็ผิดแผกแตกต่างกันไปอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะนิทาน ตำนาน นิยาย สุภาษิต คำพังเพย บทคำขวัญ เพลงกล่อมเด็ก บทสวด บทเพลง บทเห่ เป็นต้น ก็เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านมีมาแต่โบราณ และมีรูปแบบเนื้อหาภาษาและสำนวนโวหารซึ่งต่างก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

11. การทอและเย็บปักถักร้อย ได้แก่ การทอผ้า การทอเสื่อ การถัก การถักเพื่อให้เกิดเนื้อหาวัตถุและเป็นลวดลายสีสรรต่างๆ บนวัตถุสิ่งของทั้งแบบธรรมดาและแบบพิศดารสวยงาม เช่น การทอยกดอก การทอขึ้นตีนจก การปักด้ายสีเป็นรูปลวดลายลงบนสิ่งต่างๆ ตลอดจนจำพวกพรมถัก

12. ประเภทเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ศิลปพื้นบ้านที่มีความคลุมเครือไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้แน่นอน หรือมีจำนวนและความสำคัญน้อยกว่า ซึ่งมีอยู่หลายอย่าง อาทิ การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ หุ่นกระดาษ เครื่องเงิน เครื่องใช้ในงานพิธี เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย เช่น สร้อย ลูกปัด กำไล ต่างหู จำพวกยานพาหนะ เช่น เรือ เกวียน เป็นต้น

2.3.6. วัฒนธรรมร่วมอาเซียน (พิทักษ์สิน สีวรุจน์, 2556)

ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) จะก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ทั้งนี้ เพื่อสร้างสันติสุข แก้ไขข้อพิพาท ส่งเสริมสันติภาพหลังข้อพิพาท มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พัฒนาความสามารถในการ

แข่งขัน ลดช่องว่างทางการพัฒนา และมุ่งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน ภายใต้เสาหลัก 3 เสา ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอย่างไรก็ดี การที่ประเทศทั้ง 10 ชาติสมาชิกอาเซียนจะประสานรวมตัวกันในรูปแบบ “ประชาคม” หรือแม้แต่ได้รวมตัวกันแล้วก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ต้องรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงจะสามารถร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้สึกดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัย “ความเชื่อมต่อ” (Connectivity) เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งความเชื่อมต่อกันระหว่างชาติต่าง ๆ ในอาเซียน สามารถมองเห็นได้เด่นชัดที่สุดผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมร่วมต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ การบริโภค การปลูกข้าว ภาษาคติความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา ลัทธิความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ จะมีความคล้ายคลึงกัน เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไป จากการที่วัฒนธรรมของแต่ละชาติในอาเซียนมีความคล้ายคลึงกันนี้ จึงกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมกัน

จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นความเชื่อมต่อในด้านวัฒนธรรมร่วม ด้านประเพณีเพื่อพัฒนาความรู้สึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการประสานและรวมตัวกันภายใต้ประชาคมเดียวกัน

2.4. ข้อมูลทั่วไปประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

2.4.1. ข้อมูลทั่วไปของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา (Meemodo, 2556)

ประเทศไทย

ชื่อทางการ : ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand)

พื้นที่ : 513,115.02 ตารางกิโลเมตร

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน คือส่วนแผ่นดินใหญ่ของภูมิภาคนี้

- ทิศเหนือติดกับประเทศพม่าและประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงกั้นเป็นบางช่วง
- ทิศใต้ติดอ่าวไทยและประเทศมาเลเซีย
- ทิศตะวันออกติดประเทศลาวและประเทศกัมพูชา
- ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและประเทศพม่า

ภูมิประเทศ : ทางตอนเหนือเป็นเทือกเขาสูงสลับกับที่ราบลุ่มเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสำคัญของประเทศ ทางภาคกลางเป็นที่ราบ บริเวณขอบเป็นที่ราบลูกฟูก ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำลาดลงสู่อ่าวไทย มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ทางตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูง ทางใต้เป็นคาบสมุทรขนานด้วยทะเลทั้ง 2 ด้าน มีเทือกเขาสูงเป็นแกนกลาง

ภูมิอากาศ : ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ได้แก่ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ทำให้มีเมฆมากและฝนตกทั่วประเทศ โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเล ส่วนลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดมากกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้ลมมรสุมจะพัดพาความชุ่มชื้นจากอ่าวไทย มาทำให้ฝนชุกโดยเฉพาะภาคใต้ฝั่งตะวันออก

เมืองหลวง : กรุงเทพมหานคร (Bangkok)

ประชากร : 65 ล้านคน

ภาษา : ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ

ศาสนา : ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท รองลงมา คือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่นับถือบริเวณภาคใต้ตอนล่าง และยังมีศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ

สกุลเงิน : บาท (Baht : THB)

ระบอบการปกครอง : ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขพระมหากษัตริย์คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร นายกรัฐมนตรี คือนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

วัฒนธรรม-ประเพณี : ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพในด้านการนับถือศาสนา คนไทยจึงเลือกนับถือศาสนาต่างๆ ได้ตามความสมัครใจ โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งก็ได้นับถือสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็นรากฐานของความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ส่วนใหญ่ และเป็นเอกลักษณ์ของชาติในปัจจุบัน (ฝ่ายวิชาการเจนซิส มีเดียคอม, 2556)

ประชาชนในภาคกลาง : ซึ่งรวมถึง 4 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ตราด และ ระยอง ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีทั่วไปเหมือนภาคอื่น ๆ แต่จะมีรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มเติม ไปเป็นพิเศษ เช่น ประเพณีสงกรานต์ โดยทั่วไปแล้วมีการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป รดน้ำผู้ใหญ่ที่เคารพ นับถือ และการเล่นสาดน้ำ แต่ในจังหวัดภาคกลางหลายแห่ง โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายมอญ ได้มีการ ปฏิบัติที่แตกต่าง เช่น มีการทำบุญใส่บาตรตอนเช้า กลางวันมีการเลี้ยงพระด้วยข้าวแช่ มีการจัดขบวน แห่ปลาไปปล่อยในแม่น้ำลำคลอง นอกจากนั้นยังมีการเล่นส่บ้า รำมอญซ่อนผ้า และแม่ศรีเรือน เป็นต้น บางแห่งจะมีการจัดขบวนแห่แข่งขันไปก่อพระเจดีย์ทรายในวัด ส่วนชาวไทยรามัญในจังหวัดปทุมธานี จะจัดตั้งศาลเพียงตาขึ้นทุกบ้าน และทำข้าวแช่ไปถวายวัด พร้อมกับการแบ่งไว้บนศาลเพียงตาด้วย เพื่อ เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและผีบ้านผีเรือนต่างๆ และที่จังหวัดตราดมีการทรงผีควาย ทรงผีกระดัง และเล่น ส่บ้ากัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : งานประเพณีของชาวอีสานยึดหลักของ "ฮีตสิบสองคองสิบสี่" "ฮีตสิบสอง" หมายถึง จารีตประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติในรูปของงานบุญทั้ง 12 เดือน ได้แก่ เดือนเจียงหรือเดือนอ้าย จะมีงาน "บุญเข้า กรรม" เดือนยี่ "งานบุญคูณลาน" เดือนสาม "งานบุญข้าวจี" เดือนสี่ "งานบุญพระเวส" เดือนห้า "งาน บุญสงฆ์น้ำหรือสงกรานต์ " เดือนหก "งานบุญบั้งไฟ" เดือนเจ็ด "งานบุญข้าชะ" เดือนแปด "งานบุญ เข้าพรรษา" เดือนเก้า "งานบุญข้าวประดับดิน" เดือนสิบ "งานบุญข้าวสากหรือกระยาสารท" เดือนสิบ เอ็ด "งานบุญออกพรรษา" เดือนสิบสอง "งานบุญกฐิน" ส่วนคำว่า "คองสิบสี่" และ "ฮีตบ้านคองเมือง" หมายถึงครรลองคลองธรรม หรือแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ 14 ประการ เช่น ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน ตั้งแต่เข้ามาใส่บาตร ห้ามเดินเหยียบเงาพระ สงฆ์ ให้กราบไหว้บิดามารดา เก็บดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระและหมั่นฟังธรรมทุกวัน เป็นต้น ส่วน "คองเมือง" เป็นกฎที่ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องยึดถือ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการปกครอง ประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสองที่เป็นงานสำคัญที่สุด คือ ประเพณีบุญพระเวส หรือการเทศน์มหาชาติซึ่งจัดทำขึ้นในเดือน 4 คือ เดือนมีนาคม วัดใดจะทำบุญพระเวสก็จะมีการประชุมอุบาสกและอุบาสิกาเพื่อ ตกลงเรื่องการจัดงาน และตกแต่งศาลาโรงธรรมด้วยกระดาสี และธงสีต่าง ๆ ใช้ต้นกล้วย ต้นอ้อยและ ทางมะพร้าวมาจัดแต่งเป็นซุ้ม ในวันรวม (คือวันก่อนเทศน์ 1 วัน) อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายจะไปรวมกัน ที่วัดเพื่อทำพิธีมนต์พระอุปคุต และแห่พระเวสสังครกับนางมัทรีเข้าเมือง ในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันเทศน์ อุบาสก

อุบาสิกาก็จะไปวัดตั้งแต่เวลาตี 4 เพื่อฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ตั้งแต่กัณฑ์ทศพรเรื่อยไปจน ครบ 13 กัณฑ์ โดยส่วนใหญ่เทศน์เป็นทำนองพื้นเมืองเมื่อจบกัณฑ์หนึ่ง ๆ จะมีการบรรเลงด้วยฆ้อง กลอง และระนาด พระภิกษุที่เทศน์กัณฑ์ใดก็รับปัจจัยที่จัดมาของกัณฑ์นั้น ที่พิเศษอีกอย่าง คือชาวบ้าน จะจัดอาหารซึ่งมีขนมจีนเป็นหลักเลี้ยงทุกคนที่มาร่วมงาน นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่น่าสนใจอีก หลายงานซึ่งได้รับการสนับสนุนจนเป็นงานที่มีชื่อเสียงของประเทศ

ภาคใต้ : มีประเพณีที่เป็นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เช่นกัน โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องทาง ศาสนา ได้แก่ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสารทเดือนสิบ ของ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็น ศูนย์กลางทางพุทธ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในอดีต งานแข่งโพนลากพระ จ.พัทลุง เทศกาลกินเจ จ.ภูเก็ตและตรัง งาน สมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จ.ปัตตานี หรืองานประเพณีเล็ก ๆ อย่างประเพณี ลอยเรือชาวเล ที่เกิดจาก ความเชื่อของชาวเกาะหลีเป๊ะ จ.สตูล และอีกหลายพื้นที่ในภูเก็ต พังงา และ กระบี่

ภาคเหนือ : ประเพณีที่สำคัญของภาคเหนือ คือ งานปอยหลวง คำว่า "ปอย" แปลว่า ฉลอง คำว่า "หลวง" แปลว่า ใหญ่โต งานปอยหลวงจึงแปล ว่า งานฉลองที่ยิ่งใหญ่ งานนี้จัดขึ้นเพื่อฉลองวัด วาอาราม เช่น สร้าง กุฏิใหม่ ศาลาการเปรียญใหม่ ซ่อมเจดีย์เสร็จ เป็นต้น กำหนดจัดงานขึ้นในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน มิถุนายนเป็นเวลา 7 วัน โดยวัดที่มีงานปอยหลวงจะบอกบุญให้ประชาชนที่ อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง และวัด ต่าง ๆ ในจังหวัดทราบ (เรียกว่าแจกใบฎีกาแผ่หน้าบุญ) เมื่อวัดต่างๆ ทราบแล้วก็บอกให้ชาวบ้านในเขต ของตน ทำเครื่องไทยทานมารวมกัน แล้วจัดเป็นขบวน มีเครื่อง ดนตรี เช่น ฆ้อง กลองยาว ฉาบ ฉิ่ง ปี ทำการประโคมแห่แหนพ้อนรำเป็นขบวนครั้วทานไปยังวัด เจ้าของงาน พร้อมทั้งมีการประกวดขบวน ครั้วทานของแต่ละวัดด้วย เครื่องครั้วทานที่จัดมานั้นจะ มอบไว้ให้วัดที่เป็นเจ้าของงาน

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ชื่อ : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Loa People's Democratic Republic)

พื้นที่ : 236,800 ตารางกิโลเมตร (ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย)

ที่ตั้ง : ลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล

- ทิศเหนือติดกับประเทศจีน
- ทิศใต้ติดกับประเทศไทยและกัมพูชา
- ทิศตะวันออกติดกับประเทศเวียดนาม
- ทิศตะวันตกติดกับประเทศพม่าและประเทศไทย

ภูมิประเทศ : ภูมิประเทศแบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่

- เขตภูเขาสูง อยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศลาว
- เขตที่ราบสูง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ไปจรดชายแดนกัมพูชาและที่ราบสูงบริเวณภาคใต้
- เขตที่ราบลุ่มเป็นที่ราบริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำสายต่างๆ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด เป็นพื้นที่สำหรับการทำการเกษตรแหล่งสำคัญของประเทศ

ภูมิอากาศ : ภูมิอากาศเขตร้อน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม แต่เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากทะเล จึงไม่ได้รับผลกระทบจากลมพายุ ทางตอนเหนือซึ่งเป็นเขตเทือกเขาสูง มีอากาศเย็น ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน

เมืองหลวง : นครเวียงจันทน์ (Vientiane)

ประชากร : 5.9 ล้านคน ประกอบด้วย ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง และชาติพันธุ์อื่นๆ รวมประมาณ 68 ชนเผ่า

ภาษา : ภาษาลาวเป็นภาษาราชการ

ศาสนา : ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท รองลงมานับถือผี ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม

สกุลเงิน : กีบ (Kip) อัตราแลกเปลี่ยน 1 บาท : 276 กีบ

ระบอบการปกครอง : ระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ทางลาวใช้คำว่าระบอบประชาธิปไตยประชาชน โดยพรรคการเมืองเดียวเป็นองค์กรชี้นำประเทศ คือพรรคประชาชนปฏิวัติลาว มีอำนาจสูงสุดตั้งแต่ลาวเริ่มปกครองในระบบสังคมนิยม เมื่อ 2 ธันวาคม พ.ศ.2518 ประมุขคือ ประธานาธิบดี ในภาษาลาว เรียกว่า ประธานประเทศ มีชื่อว่าพลโท จูมมะลี ไซยะสอน ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2549 หัวหน้ารัฐบาลคือ นายกรัฐมนตรี ได้แก่ นายทองสิง ทำมะวง เข้ารับตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ.2554

วัฒนธรรม-ประเพณี : ลักษณะทางวัฒนธรรมของลาวนั้นได้รับอิทธิพลจากหลายชาติ คือ อินเดีย พม่า ไทย และฝรั่งเศส เช่นมีการใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษ และมีการสร้างเจดีย์แบบอินเดีย ด้านประเพณีของลาวได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ การแต่งกายก็คล้ายคลึงกับชาวไทยและชาวกัมพูชา (คล้ายหนู, 2546) ประชาชนลาว มากกว่า 90 % นับถือ ศาสนาพุทธ รัฐบาลให้สิทธิเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา ตามประเพณีหนุ่มลาวที่มีอายุ 20 ปี จะเข้าบวชเป็นพระระยะหนึ่ง เพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ หรือ ญาติพี่น้องที่เสียชีวิต ในปัจจุบัน พระสงฆ์ลาวถือธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด นอกจากการเผยแผ่พระธรรมแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นครูประจำศึกษา และแพทย์

แผนโบราณ อุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้ถวายปัจจัยทุกอย่าง มีการถวายจันทน์ และเพลทุกข์ วัน บทบาทของ พระสงฆ์ลาว ในระบอบใหม่ได้รับการเชิดชูให้สูงเด่นขึ้นทั้งภายในและต่างประเทศ ประเพณี ตามจารีตประเพณีของ ลาว จะเรียกว่า ฮีตสิบสองครองสิบสี่ ฮีตยี่ครองเจียง ชาวลาว จะมีงานประเพณีลาว มากมายตลอดปี เช่น

เดือน 3 วันมาฆบูชา มีงานฉลองพระธาตุอิงฮังที่แขวงสะหวันนะเขตและงานวัดภูจำปาสัก

เดือน 5 วันสงกรานต์ปีใหม่ลาว

เดือน 6 วันวิสาขบูชา

เดือน 8 วันเข้าพรรษา

เดือน 9 บุญเข้าประดับดิน

เดือน 10 บุญเข้าฉลาก

เดือน 11 ออกพรรษา งานแข่งเรือ ที่นครเวียงจันทน์

เดือน 12 บุญพระธาตุหลวงเวียงจันทน์

นอกจากงาน ประเพณีทางพุทธศาสนา แล้ว ยังมีพิธีทางรัฐการอีก เช่น

วันที่ 1 มกราคม วันปีใหม่สากล

วันที่ 20 มกราคม วันสร้างตึกกองทัพประชาชนลาว

วันที่ 8 มีนาคม วันแม่หญิง (วันสตรีสากล)

วันที่ 22 มีนาคม วันสร้างตึกพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

วันที่ 1 พฤษภาคม วันกรรมกร (วันแรงงานสากล)

วันที่ 1 มิถุนายน วันเด็ก

วันที่ 15 สิงหาคม วันรัฐธรรมนูญ

วันที่ 7 ตุลาคม วันครูแห่งชาติ

วันที่ 12 ตุลาคม วันประกาศเอกราช

วันที่ 2 ธันวาคม วันชาติ (วันสร้างตึก ส ป ป ลาว) (southlaostour, 2556)

ประเทศกัมพูชา

ชื่อทางการ : ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia)

พื้นที่ : ขนาดกว้าง 500 กิโลเมตร ยาว 450 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 181,035 ตารางกิโลเมตรหรือมีขนาด 1 ใน 3 ของประเทศไทย เส้นเขตแดนโดยรอบประเทศยาวประมาณ 2,000 กิโลเมตร โดยมีเส้นเขตแดนติดต่อกับประเทศไทยยาว 798 กิโลเมตร

ที่ตั้ง : กัมพูชาตั้งอยู่กลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- ทิศเหนือติดกับประเทศไทย (จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์) และลาว (แขวงอัตตะปือและจำปาสัก)

- ทิศตะวันออกติดประเทศเวียดนาม (จังหวัดกอนตูม เปลกู ซาลาย ตักลัก ส่องแบ่ เตยนิน ลองอาน ต่งทาบ อันซาง และเกียงซาง)

- ทิศตะวันตกติดประเทศไทย (จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด)

- ทิศใต้ติดอ่าวไทย

ภูมิประเทศ : ภูมิประเทศล้อมรอบด้วยภูเขา 3 ด้าน คือ

- ด้านตะวันออกมีแนวเทือกเขาอันนัมใช้เป็นพรมแดนกับประเทศเวียดนาม

- ด้านเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือมีแนวเทือกเขาพนมดงรักเป็นพรมแดนกับประเทศไทย

- ด้านใต้และตะวันตกเฉียงใต้มีแนวเทือกเขาบรรทัดที่เป็นแนวพรมแดนกับประเทศไทยตอนกลางของประเทศซึ่งค่อนข้างมาทางด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและทะเลสาบ

ภูมิอากาศ : ภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน อากาศร้อนชื้น ฤดูฝนเริ่มจากเดือนพฤษภาคม

- ตุลาคม ฤดูแล้ง เริ่มจากเดือนพฤศจิกายน - เมษายน เดือนเมษายนมีอุณหภูมิสูงสุดเดือนมกราคมมีอุณหภูมิต่ำสุด เดือนตุลาคมมีฝนตกชุกที่สุด

เมืองหลวง : กรุงพนมเปญ (Phnom Penh)

ประชากร : 14.1 ล้านคน ประกอบด้วยชาวเขมร ชาวจีน และเชื้อชาติอื่นๆ เช่นชาวไทย เกาะกง ชาวลาว ชาวจาม ชาวจะราย ชาวระแคว์ ชาวเสตียง ชาวเมรณู และชาวเปือร์

ภาษา : ภาษาเขมรเป็นภาษาราชการ ส่วนภาษาที่ใช้โดยทั่วไปได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เวียดนาม จีนและไทย

ศาสนา : ศาสนาประจำชาติ คือ ศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท (แยกเป็น 2 นิกายย่อย คือ ธรรมยุตินิกายและมหานิกาย) และศาสนาอื่นๆ ได้แก่ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์

สกุลเงิน : เงินเรียล (Riel : KHR) อัตราแลกเปลี่ยน 4,000 เรียล เท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 100 เรียล เท่ากับ 1 บาท

ระบอบการปกครอง : ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์คือพระบาทสมเด็จพระบรมนาถนโรดม สีหมุนี (His Majesty Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni) เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2547 นายกรัฐมนตรี คือสมเด็จพระเจ้าจัตยาเสนาบตีเดโช ฮุน เซน หรือสมเด็จพระฮุนเซน (Samdech Hun Sen) (ฝ่ายวิชาการเจนซิส มีเดียคอม, 2556)

วัฒนธรรม-ประเพณี : กัมพูชาเป็นประเทศที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลทางด้านความเชื่อ จนก่อให้เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงแสดงออกผ่านทางโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีความเชื่อในเทพเจ้า ประเพณีปฏิบัติต่างๆ ชาวกัมพูชาจะสอดคล้องใกล้เคียงกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยผู้สูงอายุจะเข้าวัดฟังธรรม เมื่อมีงานบุญตามประเพณี ประชาชนหนุ่มสาวและเด็กจะร่วมแรงช่วยเหลือจัดการงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ จะมีงานบุญประเพณีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาตามจันทรคติเช่นเดียวประเทศไทยเป็นวันหยุดราชการ ได้แก่ วันมาฆบูชา, วันปีใหม่เขมร (Khmer New Year) ซึ่งตรงกับวันสงกรานต์จะหยุดราชการในวันที่ 14 – 16 เมษายนทุกปี, วันวิสาขบูชา, วันสารทเขมร โดยจะหยุดราชการ 3 และงานวันลอยกระทง (Water Festival) เรียกว่างานบุญอมตูก หรืองานแข่งเรือ เพราะจะมีเรือจากจังหวัดต่างๆมาแข่งฝีพายกันหน้าพระบรมมหาราชวัง จะหยุดราชการ 3 วัน

2.4.2. ความสัมพันธ์ของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

2.4.2.1. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวดำเนินไปอย่างราบรื่นใกล้ชิด บนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมีปัจจัยเกื้อกูล ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระราชวงศ์ไทยมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมในหมู่ประชาชนไทย-ลาว เป็นผลให้ทั้งสองฝ่ายสามารถใช้กลไกความร่วมมือด้านต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ผลักดันความร่วมมือให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาและหาทางออกร่วมกันได้อย่างสันติ

กลไกความร่วมมือทวิภาคีที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือ (Joint Commission on Cooperation: JC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วมเป็นกลไกกำกับดูแลความร่วมมือระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ในภาพรวมทุกมิติ กลไกทวิภาคีด้านการเมืองและความมั่นคง ได้แก่ คณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนทั่วไป (General Border Committee: GBC) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็น

ประธานร่วม การประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าแขวงชายแดนไทย-ลาว มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานร่วม

กรอบอื่นๆ เฉพาะเรื่อง อาทิ คณะกรรมการการเขตแดนร่วม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วม และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ซึ่งครอบคลุมทุกสาขาหลักของความร่วมมือที่สำคัญ ได้แก่ การประชุมว่าด้วยความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การประชุมว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการ การประชุมว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา ฯลฯ

ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ไทย-ลาว มีการพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ความคืบหน้าที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายคมนาคมเชื่อมโยงไทย-ลาว การแก้ไขปัญหาชาวม้งลาลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายโดยใช้กลไกคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามชายแดนทั่วไป ไทย-ลาว (GBC) การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน และการขยายการรับซื้อไฟฟ้าจาก สปป.ลาวเพิ่มจาก 5,000 เมกะวัตต์เป็น 7,000 เมกะวัตต์ ภายในหรือหลังปี 2558 รวมทั้งความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งไทยยังคงเป็นประเทศคู่ค้าและผู้ลงทุนที่มีมูลค่าลงทุนสะสมเป็นอันดับ 1 ใน สปป.ลาว

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนในความสัมพันธ์ไทย-ลาว ได้แก่ ความหวาดระแวงไทยของลาวในเรื่อง “คนบ่ดี” และการนำเสนอสื่อไทยในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าคนไทยถูกเหยียดหยามลาว หรือเป็นประเด็นการเมืองภายในของไทยที่อาจส่งผลกระทบต่อการเมืองภายในของ สปป.ลาว

2.4.2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา

ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2493 ปัจจุบัน เอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ คือ นายสมปอง สงวนบรรพ์ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร 3 เหล่าทัพ สำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายการพาณิชย์และสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ประจำการอยู่ในกัมพูชาด้วย ในส่วนของกัมพูชา มีนาง You Ay เป็นเอกอัครราชทูต กัมพูชาประจำประเทศไทย โดยมีสำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำการอยู่ในกรุงเทพฯ และมีสถานกงสุลใหญ่ประจำจังหวัดสระแก้วด้วย

กัมพูชาและไทยมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และรูปแบบการดำรงชีวิตคล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์ในระดับประชาชน โดยเฉพาะประชาชนบริเวณแนวชายแดนที่ใกล้ชิด และมีการแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตร และเครื่องอุปโภคบริโภคทางการค้าปริมาณ

อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาผกผันบ่อยครั้งสาเหตุหลักมาจากสถานการณ์การเมืองภายใน การปลุกกระแสชาตินิยมในหมู่ประชาชน และปัญหาเขตแดน

กัมพูชาเคยประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 สมัยรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2501 (สถาปนาความสัมพันธ์กลับคืนในเดือนกุมภาพันธ์ 2502) และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2504 (สถาปนาความสัมพันธ์กลับคืนในปี 2509) สมัยจอมพล ถนอม กิตติขจร) โดยทั้ง 2 กรณี มีสาเหตุมาจากข้อพิพาทเรื่องเขาพระวิหาร

นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์เผาสถานทูตไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2546 จากกรณีที่มีรายงานข่าวในกัมพูชาว่า นักแสดงชาวไทย (กบ-สุวนันท์ คงยิ่ง) กล่าวดูหมิ่นชาวกัมพูชา ซึ่งรัฐบาลไทย (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ประกาศลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตลง

ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาอยู่ในสถานะไม่ปกติ นับตั้งแต่นายกรัฐมนตรีกัมพูชาได้แต่งตั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลและที่ปรึกษา และดำเนินการแทรกแซงกิจการภายในของไทย เป็นเหตุให้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2552 กระทรวงการต่างประเทศเรียกเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ กลับประเทศไทย และมีมาตรการตอบโต้ทางการทูตระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ต่อมานายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้สั่งการให้เอกอัครราชทูตไทยประจำกัมพูชาเดินทางกลับไปปฏิบัติหน้าที่ที่ประเทศกัมพูชาในวันที่ 24 สิงหาคม 2553 หลังจากรัฐบาลกัมพูชามีถ้อยแถลงว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ลาออกจากตำแหน่งที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลกัมพูชาแล้ว

2.5. วิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research)

งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการดำเนินงานวิจัยเป็นแบบวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งสามารถอธิบายหลักการวิจัยเชิงผสมผสานได้ดังนี้

2.5.1. องค์ประกอบหลักของการออกแบบแผนการวิจัย (รัตนะ บัวสนธิ, 2555: 77-91)

การออกแบบแผนการวิจัยเรื่องหนึ่งๆ ว่ามีลักษณะของแบบแผนเป็นอย่างไรนั้น มีองค์ประกอบสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันสำหรับใช้ตัดสินใจดังนี้ (Maxwell and Loomis, 2003: 241-271)

คำถามการวิจัย (Research Question) คำถามการวิจัยคือ สิ่งที่นักวิจัยตั้งขึ้นเพราะความสงสัยใคร่หาคำตอบ ซึ่งมักตั้งในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อไปนี้ ได้แก่ ปรากฏการณ์สิ่งนั้นๆ มีลักษณะอย่างไร หรือปรากฏการณ์สิ่งนั้นๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร คำถามเหล่านี้นำไปสู่การออกแบบ

ดำเนินการวิจัยต่างกัน กล่าวคือ คำถามลักษณะแรกนั้นมุ่งหาคำตอบในเชิงบรรยาย แต่คำถามหลังมุ่งหาคำตอบในเชิงอธิบาย คำถามวิจัยที่ดีต้องมีความชัดเจน เพราะความชัดเจนของคำถามการวิจัยช่วยให้ให้นักวิจัยหาคำตอบได้ตรงเป้าไม่เดินหลงทาง

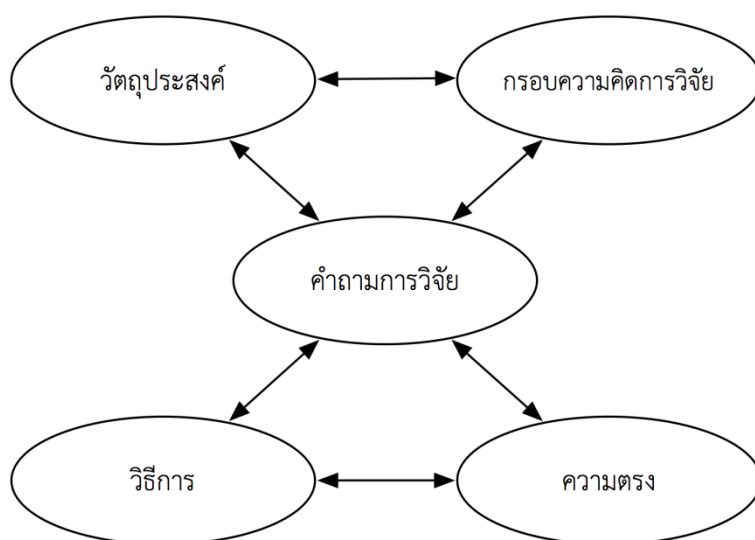
วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Purpose) วัตถุประสงค์การวิจัย คือความต้องการของนักวิจัยที่จะค้นพบได้คำตอบจากการดำเนินงานวิจัยเสร็จสิ้นในเรื่องหนึ่งๆ นักวิจัยจำเป็นต้องตอบให้ได้ว่าจะอะไรคือประเด็นที่ต้องการศึกษาหาคำตอบ ทำไมจึงต้องศึกษา ถ้าไม่ศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยแล้วจะได้คำตอบหรือไม่ หรือมีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงไรกับทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไปเมื่อเปรียบเทียบกับผลที่จะได้รับ คำถามการวิจัยที่ดีนั้นต้องสอดคล้องกับคำถามการวิจัยและนำไปสู่ส่วนอื่นๆ ของการวิจัยได้เช่นกัน

กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework) กรอบความคิดการวิจัย คือส่วนที่เป็นทฤษฎีหรือความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษา ปรัชญาการณที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนั้นๆ ที่นักวิจัยต้องศึกษาและคัดเลือกนำมาใช้ ทฤษฎีหรือความเชื่อที่กล่าวนี้อาจจะได้มาโดยการสังเคราะห์สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจัย การศึกษานำร่อง หรือหลายๆ แห่งรวมกันแล้วนำมาพัฒนาเป็นกรอบความคิดการวิจัย โดยพิจารณาให้มีความสอดคล้องกับคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ กรอบแนวคิดการวิจัยที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการออกแบบแผนการวิจัยในเรื่องนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

วิธีการ (Methods) วิธีการวิจัย คือส่วนที่ทำให้ได้คำตอบข้อค้นพบตามที่ตั้งคำถามและกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ คำตอบของข้อค้นพบดังกล่าวนี้จะต้องมีความถูกต้องแม่นยำ น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการวิจัยที่วางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการวางแผนวิธีการวิจัยนักวิจัยควรพิจารณาประเด็นสำคัญๆ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์หรือลักษณะความสัมพันธ์ของนักวิจัยที่จำเป็นต้องมีกับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมการวิจัย 2) การเลือกสถานการณ์ ผู้เข้าร่วมการวิจัย ระยะเวลา สถานที่การเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูลอื่นๆ 3) เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นต่างๆ ที่กล่าวนี้นักวิจัยต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้าและดำเนินการไปตามนั้น

ความตรง (Validity) ความตรงในที่นี้หมายถึงความตรงของการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นความตรงของการวิจัยตามมุมมองของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้คำว่าความตรงภายใน (Internal validity) และความตรงภายนอก (External validity) หรือความตรงของการวิจัยตามมุมมองของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้คำว่า ความน่าเชื่อถือได้ (Creditability) การถ่ายโยง (Transferability) ความเกี่ยวข้อง (Dependability) และการยืนยันความมั่นใจ (Conformability) สาระโดยสรุปแล้วหมายถึงการ

พิจารณาว่างานวิจัยได้ข้อค้นพบที่มีความถูกต้องแม่นยำน่าเชื่อถือได้เพียงไร และข้อค้นพบสามารถนำสรุปอ้างอิงในสถานการณ์หรือบริบทที่คล้ายคลึงกันกับการวิจัยครั้งนั้นๆ หรือไม่ การตีความอธิบาย และการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยดังกล่าวนั้น ความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้มีหรือไม่ และถ้ามีความผิดพลาดนั้นคืออะไร องค์ประกอบทั้ง 5 ส่วน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันดังแสดงตามภาพที่ 2

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักในการออกแบบแผนการวิจัย

ที่มา : Maxwell and Loomis, 2003: 246)

จากการพิจารณาตอบคำถามใน 5 องค์ประกอบที่กล่าวมานั้น เมื่อแยกพิจารณาลักษณะสำคัญๆ ของแต่ละองค์ประกอบตามวิธีวิจัยทั้งสอง (วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ) ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการดำเนินงานวิจัยด้วยวิธีการเชิงผสมผสานในแต่ละองค์ประกอบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะสำคัญในแต่ละองค์ประกอบของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ทำให้เกิดขึ้นได้ในวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน

องค์ประกอบ	วิธีการเชิงปริมาณ	วิธีการเชิงคุณภาพ	วิธีการเชิงผสมผสาน
1.คำถามการวิจัย (Research Question)	คำถามเกี่ยวกับระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร ความเป็นสาเหตุและผลระหว่างตัวแปร	คำถามเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ว่ามีลักษณะหรือความหมายเช่นไรในบริบทนั้นๆ	ตั้งคำถามทั้งเชิงระดับความสัมพันธ์และความเป็นสาเหตุและผลระหว่างตัวแปร ลักษณะการเกิดขึ้นของตัวแปรหรือปรากฏการณ์รวมทั้งความหมายของปรากฏการณ์ (ตัวแปรภายใต้บริบทหนึ่งๆ)
2.วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Purpose)	มีการวัดตัวแปรอย่างแม่นยำและต้องการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวมทั้งต้องการอ้างอิงจากผลการศึกษาจากตัวอย่างสู่ประชากร	ต้องการศึกษาความหมาย กระบวนการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ภายใต้บริบทหนึ่งๆ ต้องการค้นพบ ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของกรณีศึกษา และสรุปเชิงอุปนัยข้อค้นพบเป็นทฤษฎีจากพื้นที่	รวมทั้งการวัดตัวแปรหาความสัมพันธ์ของตัวแปร การสรุปอ้างอิงจากตัวอย่างสู่ประชากร การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของกรณีศึกษาภายใต้บริบทหนึ่งๆ
3.กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	อาศัยทฤษฎีความแตกต่าง	อาศัยทฤษฎีเชิงกระบวนการ	ใช้ทั้งทฤษฎีความแตกต่างและทฤษฎีเชิงกระบวนการ
4.วิธีการ (Methods)			
4.1 การสุ่มเลือกแหล่งข้อมูล (Sampling)	เป็นไปตามหลักความน่าจะเป็นของการสุ่มตัวอย่าง	เลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง	ใช้ทั้งการสุ่มเป็นไปตามหลักความน่าจะเป็นและเลือกแบบเจาะจง
4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)	สร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนใช้ เครื่องมือเก็บข้อมูลและเก็บข้อมูลโดย	ใช้ตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลภายใต้ปรากฏการณ์หนึ่งๆ โดย	ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ และตัวนักวิจัยเองเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

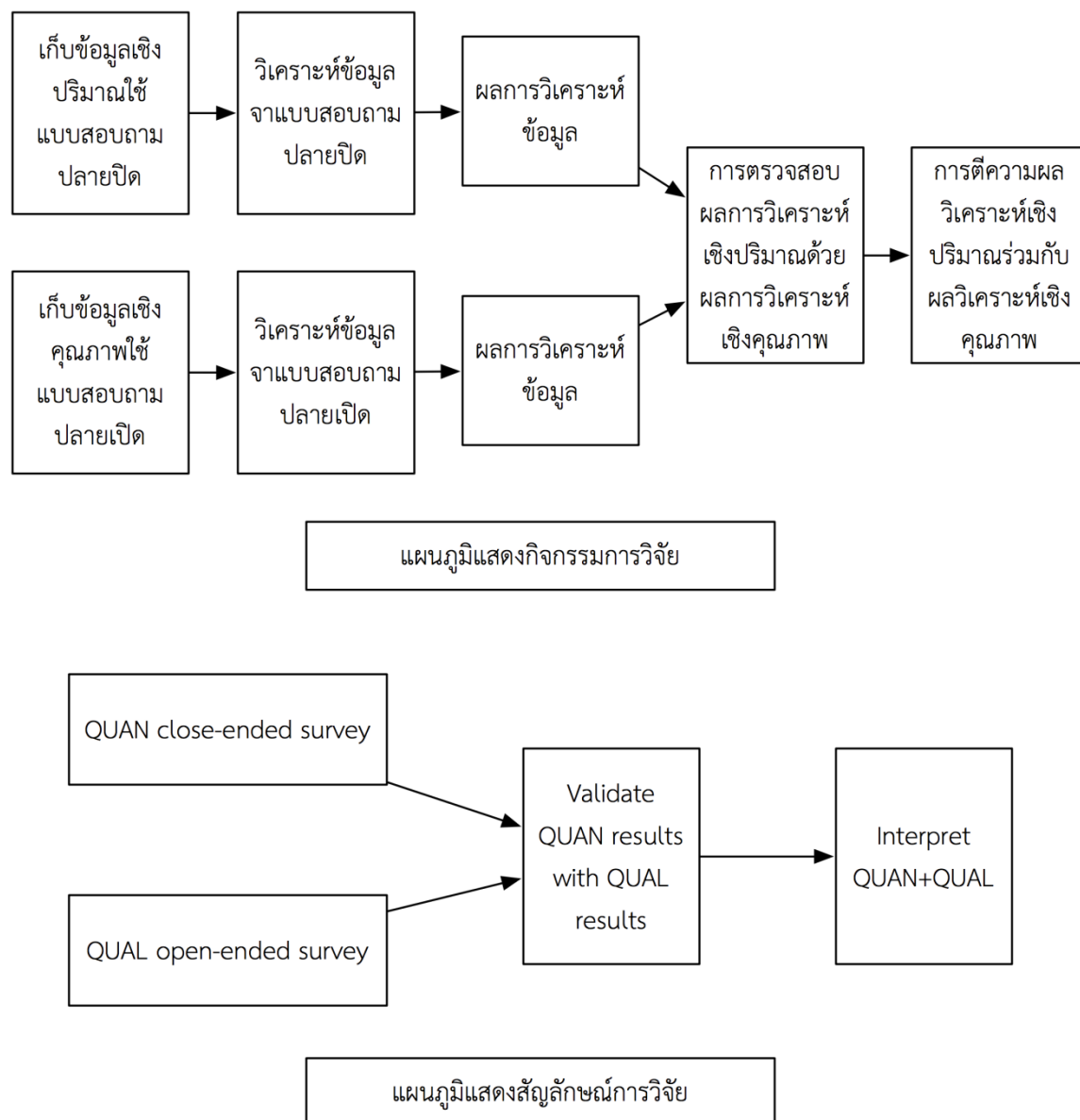
องค์ประกอบ	วิธีการเชิงปริมาณ	วิธีการเชิงคุณภาพ	วิธีการเชิงผสมผสาน
	วัดค่าข้อมูลเป็นจำนวนตัวเลข	อาศัยการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นหลัก	
4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)	ใช้วิธีการทางสถิติทั้งที่เป็นสถิติภาคพรรณนาและสถิติอ้างอิง เพื่อวิเคราะห์และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	ใช้วิธีการสรุปพรรณนาเล่าเรื่องการใช้ภาพคำพูดประกอบการวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ต่างๆ ภายใต้บริบทนั้นๆ	ใช้ทั้งวิธีการทางสถิติและการสรุปพรรณนาเล่าเรื่อง
5. ความตรง (Validity) 5.1 ความตรงภายใน (Internal validity)	ความตรงการลงสรุปเชิงสถิติ ความตรงเชิงโครงสร้างในการวัดตัวแปร ความตรงเชิงสาเหตุและผล (การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน)	ความตรงเชิงตีความ ความตรงเชิงพรรณนา ความตรงเชิงสาเหตุและผล โดยการจำแนกความเป็นไปได้ในความเป็นสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่ศึกษา	มีความตรงทั้งการสรุปเชิงสถิติ เชิงโครงสร้าง เชิงสาเหตุและผล และความตรงเชิงพรรณนาตีความ จำแนก ความเป็นไปได้เชิงสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่ศึกษา
5.2 การสรุปอ้างอิงความหมายทั่วไป	ความตรงภายนอก	การถ่ายโยงการสรุปเชิงทฤษฎีจากพื้นที่	มีทั้งความตรงภายนอกและการถ่ายโยงการสรุปเชิงทฤษฎีจากพื้นที่

ที่มา : ปรับปรุงจาก Maxwell and Loomis, 2003 : 252

2.5.2. แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน

แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานมีผู้เสนอไว้หลายแบบและเรียกชื่อแตกต่างกัน โดยงานวิจัยนี้จะใช้แบบแผนเชิงผสมผสานแบบสามเส้า (Triangulation Design) (รัตนะ บัวสนธ์ 2555: 90-91) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการดำเนินงานวิจัย หรือศึกษาหาคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในระยะเวลาเดียวกันเพียงระยะเดียว (One Phase) และให้น้ำหนักความสำคัญเท่ากันๆ ลักษณะปัญหาหรือคำถามการวิจัยสามารถใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพศึกษาหาคำตอบร่วมกันในประเด็นเดียวกันได้ ข้อมูลที่ได้จากวิธีการวิจัยทั้งสองจะนำมาเปรียบเทียบสรุปตีความอธิบายร่วมกัน แบบแผนเชิงผสมผสานที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่

แบบแผนสามเส้า : รูปแบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ (Triangulation design: Validating quantitative data model) สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ตามภาพ

ภาพที่ 4 แบบแผนสามเส้า : รูปแบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ

ที่มา: ดัดแปลงจาก รัตนะ บัวสนธ์, 2555: 90

การดำเนินงานวิจัยเชิงผสมผสานตามแบบแผนนี้ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ศึกษาหาคำตอบในประเด็นหรือเรื่องเดียวกัน โดยใช้แบบสำรวจหรือแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในฉบับเดียวกัน ซึ่งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณนั้น คือส่วนของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบ

ปลายปิด (Close ended) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเลือกใส่เครื่องหมายตามรายการความคิดเห็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เครื่องหมายที่ผู้ตอบเลือกใส่ในแต่ละช่องความคิดเห็นได้กำหนดค่าไว้เป็นตัวเลขแล้วซึ่งคือข้อมูลเชิงปริมาณและจะนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป อันจำทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น คือส่วนของแบบสำรวจหรือแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดที่ผู้ตอบตอบโดยการเขียนข้อความต่างๆ ซึ่งคำตอบนี้คือข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลนี้ก็จะนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพอันจะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั่นเอง ทั้งนี้นักวิจัยจะใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไปตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณว่าสอดคล้องตรงกันหรือไม่ ท้ายที่สุดนักวิจัยจึงตีความผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน แบบแผนสามเส้าแบบนี้หากพิจารณาโดยผิวเผินคล้ายๆ กับแบบแผนสามเส้าแบบที่ 1 แบบแผนสามเส้า : รูปแบบลู่เข้า แต่จริงๆ แล้วมีความแตกต่างกันในประเด็นที่ว่า แบบแผนสามเส้าแบบที่ 1 นั้นใช้วิธีการเก็บข้อมูลต่างกัน แยกกันดำเนินการเก็บข้อมูล แต่แบบแผนสามเส้าแบบที่ 3 : รูปแบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ นี้ใช้เครื่องมือเดียวกันฉบับเดียวกันเก็บข้อมูลไปพร้อมๆ กัน โดยในเครื่องมือฉบับเดียวกันนี้แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการให้ข้อมูลเชิงปริมาณ (ปลายปิด) และส่วนที่เป็นการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (ปลายเปิด) นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่า จะใช้เพื่อทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง ซึ่งในการสรุปตีความผลการวิจัยนั้นจะเริ่มจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาเสริมผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นนั้นๆ ทั้งนี้การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาเสริมความแม่นยำของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ กระทำได้โดยการยกข้อความคำพูดหรือข้อเขียนของผู้ตอบมาใส่ประกอบเป็นระยะๆ

2.6. เทคนิควิธีในการเข้าถึงสังคม

กิตติชัย (2549) กล่าวว่า การเข้าถึงชุมชน เป็นกระบวนการในการบูรณาการนักวิจัยหรือผู้ศึกษาชุมชนให้สามารถรับรู้สถานการณ์ของชุมชนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัญหาในการพัฒนาชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงบุคคล กลุ่มคน องค์กรท้องถิ่น หรือทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนในเชิงลึกต่อไป โดยเทคนิคต่างๆ ในการเข้าถึงชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันต่างก็มีข้อจำกัดในการใช้ ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้งานอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานที่วางไว้ โดยเทคนิคที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

การสังเกต (Observation) เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้ประสาทสัมผัสของผู้สังเกต แล้วผู้สังเกตเป็นฝ่ายบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ อาจบันทึกได้หลายวิธี เช่น การเขียนการอัดเสียงลงในแถบบันทึกเสียง บันทึกเหตุการณ์ไว้ในวีดิทัศน์ วิธีการสังเกตเหมาะสำหรับการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลและปรากฏการณ์ต่างๆ

การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการพบปะถามตอบกันโดยตรง ผู้สัมภาษณ์เป็นฝ่ายซักถามโดยการพูด ผู้ตอบก็ตอบโดยการพูด แล้วผู้สัมภาษณ์เป็นฝ่ายบันทึก

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) มีการสนทนาระหว่างผู้มีข้อมูลกับผู้ที่ต้องการทราบข้อมูลกับผู้ที่ต้องการทราบข้อมูล เป็นการถาม – ตอบกันโดยตรง หากมีข้อสงสัย หรือเข้าใจไม่ชัดเจนก็ทำความเข้าใจจนชัดเจนทันที เป็นการสร้างความมั่นใจให้ทั้งผู้ตอบและผู้ศึกษาสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงสำรวจ ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มประชากรที่จะรวบรวมข้อมูลอยู่ในลักษณะที่กระจัดกระจายกันมากๆ รวมทั้งงบประมาณและเวลาที่จำกัด จึงเหมาะสมกับการใช้เครื่องมือนี้

การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นสำคัญที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางและละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6 – 10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

การสำรวจในภาคสนาม (Field Survey) การเข้าสนาม หรือการลงสู่ชุมชนมีความสำคัญต่อการวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาชุมชนเพราะว่าการเข้าสนามอย่างถูกต้อง กำหนดบทบาทที่เหมาะสมของนักวิจัยที่อยู่ในสนาม และการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในชุมชน ล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำงานวิจัยชุมชนต่อไป

การศึกษาแบบผสมผสาน (Integrated Study) การศึกษาแบบผสมผสาน คือการนำเอาเทคนิควิธีการต่างๆ ในการศึกษา วิเคราะห์ชุมชนมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาชุมชนโดยเริ่มต้นจากการเข้าภาคสนาม หรือการลงสู่ชุมชน จากนั้นใช้การสังเกตทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การใช้ข้อมูลเอกสารมือสองในการศึกษาหาประวัติของชุมชน การสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับชุมชน เทคนิค วิธีการแบบ

ผสมผสานเหล่านี้นี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทราบข้อมูลข้อเท็จจริงของชุมชนได้มากในมุมมองที่หลากหลาย ทั้งนี้เทคนิคในการเข้าถึงชุมชนมีหลากหลายวิธีแต่ในการนำไปใช้ในการศึกษาชุมชนต่าง ๆ นั้นจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นสำคัญในการเลือกใช้วิธีการต่างๆ เพื่อการศึกษาต่อไป

2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อมรทิพย์ อมราภิบาล (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ไทย-ลาว เชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ไทย-ลาว ยุคร่วมสมัย และเพื่อศึกษาผลกระทบของประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และความร่วมสมัยต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับชายแดน และผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายของรัฐในระดับพื้นที่ชายแดน ผลการวิจัยพบว่า ชาติพันธุ์ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในระดับน้อย คือพบว่า มีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตอยู่บ้างในกลุ่มคนท้องถิ่นบางแห่งที่ไกลออกไปจากชุมชนเมือง เป็นความสัมพันธ์ไม่เป็นการ ที่ไม่เหนียวแน่นนัก แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์แบบเป็นทางการมีอิทธิพลมากกว่า ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากหนองคายตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองหลวง ความสัมพันธ์เป็นทางการอาจจะมีความเข้มงวดเป็นพิเศษ ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าในพื้นที่อื่น ๆ ชาติพันธุ์อาจจะมีผลต่อความสัมพันธ์มากกว่านี้ ในส่วนมิติด้านประวัติศาสตร์การสู้รบเพื่อขยายอาณาเขต รวมทั้งแนวคิดเรื่องชาติรัฐที่มีประวัติศาสตร์การสู้รบ การแบ่งดินแดนน่าจะเป็นที่มาของทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ข้อค้นพบเป็นไปตามสมมติฐานว่าความเจ็บช้ำจากเหตุการณ์สู้รบ การแย่งชิงความเป็นใหญ่ในอดีต ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังเป็นทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันในปัจจุบัน การปลูกฝังให้รู้สึกภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่และการต่อสู้ของบรรพบุรุษในอดีต ประวัติศาสตร์ที่บันทึกโดยไทยและประวัติศาสตร์ที่บันทึกโดยลาวในเหตุการณ์เดียวกันย่อมมีความแตกต่างกันบ้าง การที่จะหาข้อพิสูจน์ว่าใครถูกใครผิด รังแต่จะทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกันมากขึ้น ซึ่งไม่น่าจะเกิดผลในทางสร้างสรรค์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์จะมีคุณประโยชน์อย่างยิ่งหากนำมาใช้ในทางสร้างสรรค์ เช่น เรียนรู้ความผิดพลาดในอดีต หลีกเลี่ยงการพูดถึงเรื่องราวที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง ส่งเสริมสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นเชื้อสายเดียวกัน โดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต และในมิติความสัมพันธ์ในปัจจุบันหรือความร่วมสมัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ด้านการค้า ความมั่นคง ด้านความช่วยเหลือ รวมไปถึงด้านสังคมวัฒนธรรม แม้ว่าในบางด้านมีการตอบรับร่วมมือกันดีขึ้นและส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ด้านความมั่นคง ด้านความช่วยเหลือจากคนบางกลุ่ม ในขณะที่

เดียวกับความสัมพันธ์บางอย่างได้ถูกต่อต้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการแพร่กระจายของวัฒนธรรม โดยผ่านสื่อต่าง ๆ หากพิจารณาให้ดีจะพบว่ามายาคติที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมของทั้งสองฝ่ายนั้นเองที่ทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน ในส่วนคนอีสานเองก็ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากคนวัฒนธรรมทั้งในใหม่และวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคนสองวัฒนธรรม คือ กลืนไม่เข้า คายไม่ออก ดังนั้นเมื่อเกิดเรื่องราวที่เลวร้ายขึ้น จึงไม่มีการมีการใคร่ครวญเหตุผลว่าผู้กระทำก็อาจมิได้มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความบาดหมาง หลายเรื่องมีมุมมองมีคำอธิบายที่แตกต่างกัน ในขณะที่บางเรื่องอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นจริงแต่มีผู้สร้างสถานการณ์เพื่อจุดมุ่งหมายบางประการ เช่น ผลประโยชน์ทางธุรกิจ แผนทิศทางการพัฒนาของประเทศหรือยุทธศาสตร์ชาติ

ในการแก้ไขเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ นักวิจัยมีความคิดเห็นว่าจะต้องทำในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับระหว่างประเทศไปจนถึงระดับบุคคลหรือกลุ่มอาชีพและการพัฒนาความสัมพันธ์นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจเป็นสำคัญ มิใช่เพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จึงจะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อกันได้ในที่สุด โดยนักวิจัยมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ ได้แก่ 1) ควรให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรการ เช่น สถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น จัดหลักสูตรที่ทำให้คนอีสานใกล้ชิดด้านวัฒนธรรมกับลาวมากขึ้น 2) ส่งเสริมให้คนไทยทั่วไปเข้าใจ ยอมรับสังคมวัฒนธรรมหลากหลาย ระบบการศึกษา และสื่อควรมีบทบาทสำคัญ 3) ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มสถาบัน และสมาคมต่าง ๆ คนในอาชีพเดียวกัน 4) เตรียมพร้อมให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเรียนรู้ รู้จักลาวมากกว่านี้ การทำความเข้าใจจะเปรียบกฎเกณฑ์ให้ถ่องแท้ การทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ในอดีตจะทำให้เปิดใจกว้างพร้อมที่จะยอมรับเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้น 5) การให้ทุนนักศึกษาลาวเข้ามาเรียนในประเทศไทย เป็นการช่วยเหลือโดยคาดหวังว่าจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดี แต่จากการที่พบว่านักศึกษาลาวที่เคยมาเรียนในประเทศไทยมี ทัศนคติต่อประเทศไทยไม่ดีเท่าประชาชนลาวทั่ว ๆ ไป จึงน่าจะทำการติดตามและศึกษาเพื่อปรับปรุงกระบวนการ 5) ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมในระดับชายแดน ให้ท้องถิ่นดำเนินการโดยรัฐสนับสนุนละเอียดอำนวยการด้านกฎเกณฑ์

จิตรกร โพธิ์งาม และ เรืองเดช เขจรศาสตร์ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้ บริบทเรื่องพื้นที่และเวลา กรณีศึกษาบุญประเพณีพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ วัดพระโต บ้านปากแซง ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้คือ 1) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบข้ามรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้ความเชื่อเรื่อง พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ 2) เพื่อศึกษาระบบการ

จัดการพื้นที่ศาสนาข้ามพรมแดน 3) เปรียบเทียบนโยบายของสองบริบทสังคมของรัฐและประชาชนไทย-ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลได้จาก ภาคสนามเป็นหลัก โดยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ วิเคราะห์และตีความข้อมูลโดยใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่และเวลา แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบข้ามรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวภายใต้ความเชื่อเรื่อง พระเจ้าองค์โต พบว่าบริบทของพุทธศาสนาได้เชื่อมโยงคนไทยกับคนลาวมานานแล้วในกรณีบุญ ประเพณีพระเจ้าองค์โต วัดพระโต บ้านปากแซงนั้น พระเจ้าองค์โตมีได้มีเพียงนัยทางด้านวัฒนธรรม หากยังรวมถึงการเชื่อมโยงวิถีชีวิตของคนไทยบ้านปากแซงกับคนลาวบ้านปากตะพานอีกด้วย ระบบ การจัดการพื้นที่ศาสนาข้ามพรมแดนพบว่ารัฐไทยให้ส่วนราชการและทางวัดมีบทบาทในการจัดการ พื้นที่ศาสนา โดยตม.ปากแซงดูแลรับผิดชอบในกรอบของชาติ วัดพระโตดูแลรับผิดชอบในกรอบ ทางวัฒนธรรม ขณะที่รัฐลาวอำนาจการจัดการเบ็ดเสร็จอยู่ที่ท้องถิ่นโดยผู้นำหมู่บ้าน และเมื่อ เปรียบเทียบนโยบายของสองบริบทสังคมของรัฐและประชาชนไทย-ลาว พบว่านโยบายของรัฐ ลาวที่ พยายามจะคงสถานะด้านปากตะพานให้เป็นด้านวัฒนธรรมเป็นการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้อง กับบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของผู้คน มากกว่านโยบายของรัฐไทยที่เน้นกรอบของชาติ และ กำหนดนโยบายความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนจากมุมมองทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ผลการศึกษาใน ประเด็นเปรียบเทียบนโยบายของรัฐไทยและลาว พบว่าแตกต่างกันทั้งในระดับแนวคิดระดับ ปฏิบัติการทางสังคมกล่าวคือในระดับแนวคิดกระบวนการทัศน์ในการมองของรัฐไทยกับรัฐลาว แตกต่าง กัน บนโต๊ะเจรจาไทยพูดเรื่องเศรษฐกิจ แต่ลาวจะพูดเรื่องวัฒนธรรม ที่เห็นได้ชัดเจนคือ กรณีที่ไทยมี แนวคิดและพยายามผลักดันพื้นที่ปากตะพานให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรรัฐไทยมีมุมมองเรื่องเศรษฐกิจ ในมุมมองของรัฐลาวการเปิดพรมแดนด้านถาวรหรือด้านสากล ต้องวางอยู่ บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ขณะที่ไทยพูดถึงการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ลาวจะพูดถึงการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา การแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรม การสาธารณสุขทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาความ มั่นคงของรัฐ ในระดับปฏิบัติการทางสังคม พบว่านโยบายของรัฐไทยจะใช้ระบบราชการเข้ามาจัดการ พื้นที่ภายใต้กรอบของชาติ และให้บทบาทเจ้าอาวาสในการจัดการพื้นที่ทางศาสนาข้ามพรมแดน ภายในกรอบทางวัฒนธรรม ขณะที่นโยบายของรัฐลาวในการจัดการพื้นที่ข้ามพรมแดนจะให้บทบาทอย่าง เบ็ดเสร็จกับผู้นำท้องถิ่นในใช้อำนาจและตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาพรมแดน ในขณะที่รัฐไทยปฏิบัติโดย ยึดหลักกฎหมาย แต่ในกรณีของลาว“กฎหมายของประเทศลาวอยู่ที่ปาก” เป็นวาทกรรมชาวบ้าน ที่ แสดงให้เห็นว่า รัฐลาวให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมมากกว่า ความสัมพันธ์ในเชิงนิติ รัฐ ดังนั้นการบริหารจัดการพื้นที่ของลาวจึงให้ความสำคัญกับบุคคลและความพึงพอใจของเจรจาไม่ได้ ยึดรูปแบบของตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่ไทยและลาวมีเหมือนกันและสอดคล้องต้องกัน

คือ ความคิดเรื่องศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อโดยเฉพาะพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อในฐานะสัญลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม ระบบความคิดนี้คือจุดแข็งของความสัมพันธ์ไทย-ลาว

โดยนักวิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) รัฐควรปรับปรุงรูปแบบของด่านปากแขงให้เป็นด่านวัฒนธรรม อาจเรียกว่า “เขตพิเศษพื้นที่วัฒนธรรมพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ” ในลักษณะเดียวกันกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยสร้างแบบจำลอง “ด่านวัฒนธรรมข้ามพรมแดน” ให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับจังหวัดอย่างน้อยควรขยายขอบเขตให้ ครอบคลุมพื้นที่เมืองสะคอนเพ็ง แขวงสาละวัน สปป.ลาว และพื้นที่อำเภอนาตาล และอำเภอ เขมราฐ ของจังหวัดอุบลราชธานี 2) ควรกำหนดกรอบ “ปฏิทินวัฒนธรรมสองฝั่งโขง” เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบข้ามรัฐสองฝั่งโขง พร้อมกันนี้ควรสร้างกรอบกติกาหรือระเบียบเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น (local order) ไว้รองรับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นมาตรฐานซึ่งจะส่งผลให้เกิดการบูรณาการทางสังคมตามอุดมคติของรัชชาติสมัยใหม่ 3) รัฐไทยและรัฐลาวควรกำหนดใช้พื้นที่ปากแขงและพื้นที่ปากตะพานเป็น “ตลาดวัฒนธรรม” เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณสองฝั่งโขง และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ได้แก่ 1) นักวิชาการควรปรับนิยามของพรมแดนว่าเป็นพื้นที่ที่เปิดให้มีการย้ายถ่ายเทหรือเป็น ปรាកการกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ แนวคิดเก่าในเรื่องพรมแดนควรเปลี่ยนไปเป็นแบบยุโรปโดยขยายนิยามขอบเขตด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น 2) มหาวิทยาลัย สถาบันทางการศึกษา และองค์กรเกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งมีบทบาทเป็นแสงสว่าง ทางปัญญาให้แก่มวลมนุษยชาติ ควรได้ทำการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่สิ่งที่ศึกษาและค้นพบเพื่อสร้างชุมชนวิชาการให้คนเราอยู่ใกล้ชิดกันและส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันทั้งในระดับรัฐและประชาชนท้องถิ่น

อำพา แก้วกำกง (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา และ 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยกับกัมพูชา โดยผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างชาวกัมพูชาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา แต่ยังมีชาวกัมพูชาบางส่วนมีทัศนคติที่เฉยไม่ยินดียินร้ายและมีทัศนคติเชิงลบต่อไทย แม้จะเป็นส่วนน้อยแต่ก็สามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองได้ โดยทัศนคติเชิงบวกได้แก่ความสัมพันธ์ทางศาสนาและความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางการศึกษาและความสัมพันธ์ทางขนบธรรมเนียมประเพณี และการแต่งกาย ส่วนประเด็นที่ชาวกัมพูชาที่มีทัศนคติที่เฉยและอาจนำไปสู่

ทัศนคติเชิงลบในอนาคต ได้แก่ อุปนิสัยใจคอของคนไทย ค่านิยมบางประการในสังคมไทย และการปฏิบัติของคนไทยและเจ้าหน้าที่รัฐต่อชาวกัมพูชา ส่วนทัศนคติเชิงลบ ได้แก่ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และกรณีข้อพิพาทเขาพระวิหาร ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้สะท้อนถึงความรู้สึกชาตินิยมของชาวกัมพูชา โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างความเข้าใจอันดีด้านสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไทย-กัมพูชา ในประเด็นด้านการพัฒนาความร่วมมือด้านวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะโดยสรุปได้แก่ การพัฒนาความร่วมมือด้านวัฒนธรรมอันเป็นความสัมพันธ์ที่กัมพูชามีทัศนคติที่ดีต่อไทยในด้านศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณี ซึ่งไทยควรที่จะเพิ่มการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีนี้ให้ดียิ่งขึ้นผ่านความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีทั้งระหว่างประชาชนและภาครัฐของทั้งสองประเทศ และลดทอนผลกระทบอันเกิดจากความไม่รู้จักรู้จัก ไม่เข้าใจ และอคติที่มีต่อกัน เช่น ผลักดันให้มีการช่วยเหลือหรือร่วมมือระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดกิจกรรมกระตุ้นความรู้สึกร่วมและความมีเอกภาพที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน โดยรณรงค์เสริมสร้างความสัมพันธ์เพื่อลดความตึงเครียดในสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ เช่น จัดทอดกฐิน ผ้าป่า หรือจัดงานเทศกาลร่วมกันในจังหวัดชายแดน จัดงานระดับชาติเกี่ยวกับประเพณีหรือวันสำคัญที่ไทยและกัมพูชามีลักษณะร่วมคล้ายคลึงกัน และส่งเสริม สนับสนุนการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมให้มากขึ้นในระดับต่างๆ เช่น โรงเรียนชายแดนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาภาษาและวัฒนธรรมเขมร นอกจากนั้นชาวกัมพูชายังได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาความสัมพันธ์ทั้งรักทั้งชังของไทยและกัมพูชา โดยขอให้ยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จะช่วยแก้ปัญหาและทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และจากที่ชาวกัมพูชาเห็นว่าคนไทยเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญ งานประเพณีของกัมพูชาน้อยกว่าที่กัมพูชาเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญ งานประเพณีของไทย ไทยจึงควรตระหนักถึงเรื่องนี้และส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น ซึ่งชาวกัมพูชาเห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีระหว่างกันจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีได้

อำพา แก้วกำกวง (2556) ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่องทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา : ข้อสังเกตและข้อเสนอจากการศึกษา พบข้อสังเกตว่า ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่มีพรมแดนและมีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ร่วมกับไทยมาแต่โบราณ มีความผูกพันทางประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในกัมพูชาก็ย่อมส่งผลต่อไทยได้เช่นกัน และด้วยความที่ต่างฝ่ายยังมีความไม่เข้าใจกันหรือในสถานการณ์ที่พิจารณาปัญหาต่างมุมมอง ทำให้เกิดสภาวะของ “ความไม่รู้จักรู้จัก ไม่เข้าใจ และอคติ” ต่อกันซึ่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีผ่านความร่วมมือกันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วย

ลดทอนสภาวะดังกล่าวได้ โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการศึกษา และผู้วิจัยได้อธิบายถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาว่า เป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงซึ่งกันและกัน โดยได้ขยายความว่าลักษณะของความสัมพันธ์เช่นนี้เป็นผลมาจาก “สำนึกทางประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ซึมซับกันของกัมพูชา อันเกิดจากการสูญเสียดินแดนให้แก่ฝ่ายไทยและได้ถูกเขียนเพื่อกำหนดให้คนรุ่นต่อๆ มาได้อ่านในแบบเรียนประวัติศาสตร์กัมพูชา โดยผ่านมุมมองนักวิชาการกัมพูชาที่ส่วนใหญ่มองไทยในฐานะผู้รุกราน การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านแบบเรียนและตำนานเหล่านี้ให้กับนักเรียนได้มีส่วนปลูกฝังให้ไทยและกัมพูชากลายเป็นศัตรูทางประวัติศาสตร์เกิดความรู้สึกด้อยกว่า เหนือกว่า และความคลั่งชาติ ซึ่งจากภาพลักษณ์เชิงลบที่กัมพูชาที่มีต่อไทยได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่างกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยอย่างไรก็ตามปัจจุบันไทยกับกัมพูชาได้มีความร่วมมือซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันโดยใช้กลไกทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีโครงการและกิจกรรมเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สุดท้ายผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยว่า การส่งเสริมแลกเปลี่ยนการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน อาจผลักดันให้มีการบรรจุการเรียนการสอนสังคมวัฒนธรรมในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ซึ่งนอกจากจะช่วยสนับสนุนการส่งออกถึงการให้เกียรติและความเคารพต่อกัน ทั้งจะเป็นผลดีในกรณีช่วยลดทอนความรู้สึกที่ชาวกัมพูชายังคงฝังใจจากประวัติศาสตร์ และภาพที่คนไทยถูกดูแคลนชาวกัมพูชา

ชีวิต สารพัตร (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “อิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน ที่ได้รับผลจากอิทธิพลของการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม นโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) 2) ศึกษาหาความสัมพันธ์ของอิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม นโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนในชุมชนชายแดน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชายแดนประกอบด้วย ชุมชนชายแดนตลาดอินโดจีนท่าเสาตั้ง (จังหวัดหนองคาย) ชุมชนชายแดนตลาดอินโดจีนรากแก้วศรีมงคล (จังหวัดมุกดาหาร) ชุมชนชายแดนบ้านคลองลึก ตลาดโรงเกลือ (จังหวัดสระแก้ว) และชุมชนชายแดนบ้านหาดเล็ก (จังหวัดตราด) รัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า เปลี่ยนมิติด้านสงครามสู่สันติภาพ โดยใช้ความสัมพันธ์ทางด้านการค้าชายแดนและความกลมกลืนทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้าชายแดน การลงทุน และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่นชายแดนร่วมกันวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดนมีการเปลี่ยนแปลงจากภาวะสงครามไปสู่สันติภาพ มีสินค้าอุปโภค และบริโภค เกิดการสร้างโอกาสในการทำงาน การมีรายได้ นอกจากนั้นความกลมกลืนทางวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาไทย ลาว และกัมพูชา การนับถือศาสนา พุทธการปฏิบัติกิจกรรมทางประเพณีท้องถิ่นชายแดน และการสนับสนุนจากภาครัฐ (ทางด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวทางการค้า การพึ่งพาทางการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology) โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ(quantitative research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 397 ราย ประกอบด้วยประชาชนที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในชุมชนชายแดนของประเทศไทย ได้แก่ชุมชนชายแดนตลาดอินโดจีนท่าเสด็จ (จังหวัดหนองคาย) ชุมชนชายแดนตลาดอินโดจีนรากแก้วศรีมิ่งคล (จังหวัดมุกดาหาร) ชุมชนชายแดนบ้านคลองลึก ตลาดโรงเกลือ (จังหวัดสระแก้ว) และชุมชนชายแดนบ้านหาดเล็ก (จังหวัดตราด) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วย ผู้ซื้อสินค้า ผู้ขายสินค้า ในตลาดชายแดน นายด่านศุลกากร และนายกเทศมนตรี รวมทั้งสิ้น 16 รายการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยการใช้สถิติพรรณนา(descriptive statistics) การหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) และการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (linear structure relationship) โดยใช้โปรแกรม LISRELในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การลดทอนข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การหาข้อสรุปตีความ และการสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ในวิธีการใช้การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน มีตัวแบบสมการโครงสร้างเชิงเส้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อสภาพวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน จากการศึกษายังพบอีกว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดนโดยรวม ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรด้านนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ตัวแปรด้านความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และตัวแปรด้านอิทธิพลการค้าชายแดน และในวิธีการใช้การวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่

ในชุมชนชายแดนประเทศไทยที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาว และกัมพูชา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาช้านาน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารด้วยภาษาไทย ลาว และกัมพูชา การนับถือศาสนาและการทำกิจกรรมทางประเพณีร่วมกันบริเวณชุมชนชายแดน ก่อให้เกิดความร่วมมือ และสันติภาพ ประชาชนมีการค้าขายตามแนวชายแดนในลักษณะพึ่งพาสินค้าระหว่างกันเพื่อการดำรงชีพ และสามารถพัฒนาไปสู่การค้าระหว่างประเทศ จากการที่ประเทศไทยมีนโยบายภาครัฐเปลี่ยน สนามรบเป็นสนามการค้า และนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางการค้าชายแดน การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน ด้านการมีสินค้าอุปโภคบริโภค ด้านการจ้างงาน และด้านการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังพบอีกว่าประชาชนในชุมชนชายแดนยังคงมีการลักลอบซื้อขายสินค้าตามแนวชายแดน เนื่องจากการขยายตัวทางการค้าชายแดน ความต้องการบริโภคสินค้าราคาถูก ไม่ต้องเสียภาษีอากร แรงจูงใจจากรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากการลักลอบซื้อขายสินค้า และปัจจัยด้านพรมแดนที่มีบริเวณกว้างยากต่อการจับกุมของเจ้าหน้าที่

สมใจ ศรีนวล (2535) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมร่วมระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวัฒนธรรมร่วมที่ชาวไทยนับถือศาสนาพุทธและชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามประพติดปฏิบัติร่วมกันได้ หรือเหมือนกันได้ โดยมีขอบเขตพื้นที่ 3 อำเภอ คืออำเภอประนาแระ อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยสองส่วน คือการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย และพื้นความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาวัฒนธรรม หรือคติชนวิทยา โดยเฉพาะวิธีการทางภาคสนาม ที่สำคัญคือการสังเกตและการสัมภาษณ์ การสังเกตจะใช้แบบทั่วไปจากสภาพพื้นที่ และสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ ผลจากการวิจัยพบว่ามีปัจจัย 3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วม คือ 1) ปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่อ่าวไทย แม่น้ำลำคลอง หนองบึง ภูเขา และควน 2) ปัจจัยทางเชื้อชาติ สัญชาติ และวัฒนธรรม ข้าซ้อน ทับถมกันอยู่ได้แก่ ชนเผ่าดั้งเดิม เช่นพวกชาวเขา ชาวเล มาลายู ไทย อาหรับ จีน ยุโรป อินเดีย วัฒนธรรม พราหมณ์ พุทธ และอิสลาม 3) ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ สมัยก่อนปัตตานี เผ่าดั้งเดิม ชาวเขา ชาวเล อาณาจักรลังกาสุกะ อาณาจักรศรีวิชัย สมัยปัตตานี และสมัยหลังปัตตานี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุให้เกิดวัฒนธรรมร่วม 4 ด้าน คือ ด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพ และด้านศิลปกรรม และจากผลการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมร่วมของอำเภอสาบ

บุรี อำเภอบะนาเร จังหวัดปัตตานี และอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นที่ควรเสนอ แบ่งเป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรมีค่ามากตั้งแต่อดีตมา จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะมีพื้นที่ติดต่อกับชายแดนประเทศมาเลเซีย ติดต่ออ่าวไทยและพื้นที่เป็นภูเขา ต้นน้ำที่สำคัญหลายพื้นที่ แต่กลับเป็นเมืองที่พัฒนาน้อยที่สุด ทั้งด้านการสร้างคุณภาพประชาชน การจัดการทรัพยากร และการสร้างความมั่นคง จึงเห็นสมควรว่าน่าที่รัฐจะเข้าไปจัดการดูแลเป็นนโยบายเร่งด่วนในการพัฒนาจริงจัง ครบวงจร ได้แก่ การสร้างสถาบันการศึกษาตั้งแต่ฐานล่างสุดจนถึงระดับสูง เพราะการศึกษาคือความเจริญงอกงามในทุกด้านที่จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพในการดำเนินชีวิต 2) การจัดการกับทรัพยากร หน่วยงานรัฐหรือเอกชนน่าจะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรที่จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมั่นใจกับสภาพตัวเองในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือในด้านการพัฒนา วิชาชีพและวิชาการให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น มีโรงเรียนฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีตลาดรองรับผลิตผลที่ออกในแต่ละฤดูกาล 3) ด้านความมั่นคง ซึ่งมีทั้งภายนอกคือด้านกายภาพ เขตแดน มีความเป็นเอกภาพเพราะรัฐได้เข้ามาจัดการทั้งด้านกฎหมายและการปกครอง หากในส่วนของความมั่นคงภายในอันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนเป็นเรื่องทางนามธรรม วัฒนธรรมประเพณีมีรอยต่อ รอยเชื่อมอยู่มาก บางถิ่นบางทีดูเสมือนว่าจะมีรอยร้าวเสียด้วยซ้ำไป ทั้งนี้อาจจะเกิดมาจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์และการเมืองบางยุคบางสมัยที่มีนโยบายบนความระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้ที่ถืออำนาจรัฐบางสมัยบางเรื่อง เป็นความรู้สึก ความเข้าใจผิดของผู้นำ อันเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรง ลูกหลานเป็นพวกเขา พวกแขก พวกพุทธ พวกมุสลิม ซึ่งจุดนี้เองหากรัฐได้เข้ามาจัดการโดยเอาวัฒนธรรมร่วมเป็นแนวปฏิบัตินโยบาย ความสงบเรียบร้อย คงเกิดขึ้นอย่างมั่นคง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อเปรียบเทียบสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชาจำแนกตามสัญชาติ และสถานภาพ และเพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วม และความพร้อมในการเปิดประชาคมอาเซียน ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

3.2.1 แบบแผนการวิจัย

3.2.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.4 แหล่งที่มาของข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมร่วม ประชาคมอาเซียน ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อทราบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเพื่อกำหนดรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม

3.1.2 กำหนดขอบเขต พื้นที่การวิจัย โดยกำหนดโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

3.1.3 สํารวจและตรวจเยี่ยมชุมชน และสอบถามประชาชน ครู นักเรียนเพื่อให้ทราบ ข้อมูลพื้นฐานสภาพแวดล้อม และภูมิสังคม เพื่อนําสู่การวางแผนระเบียบวิธีการวิจัยและการสร้าง เครื่องมือในการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

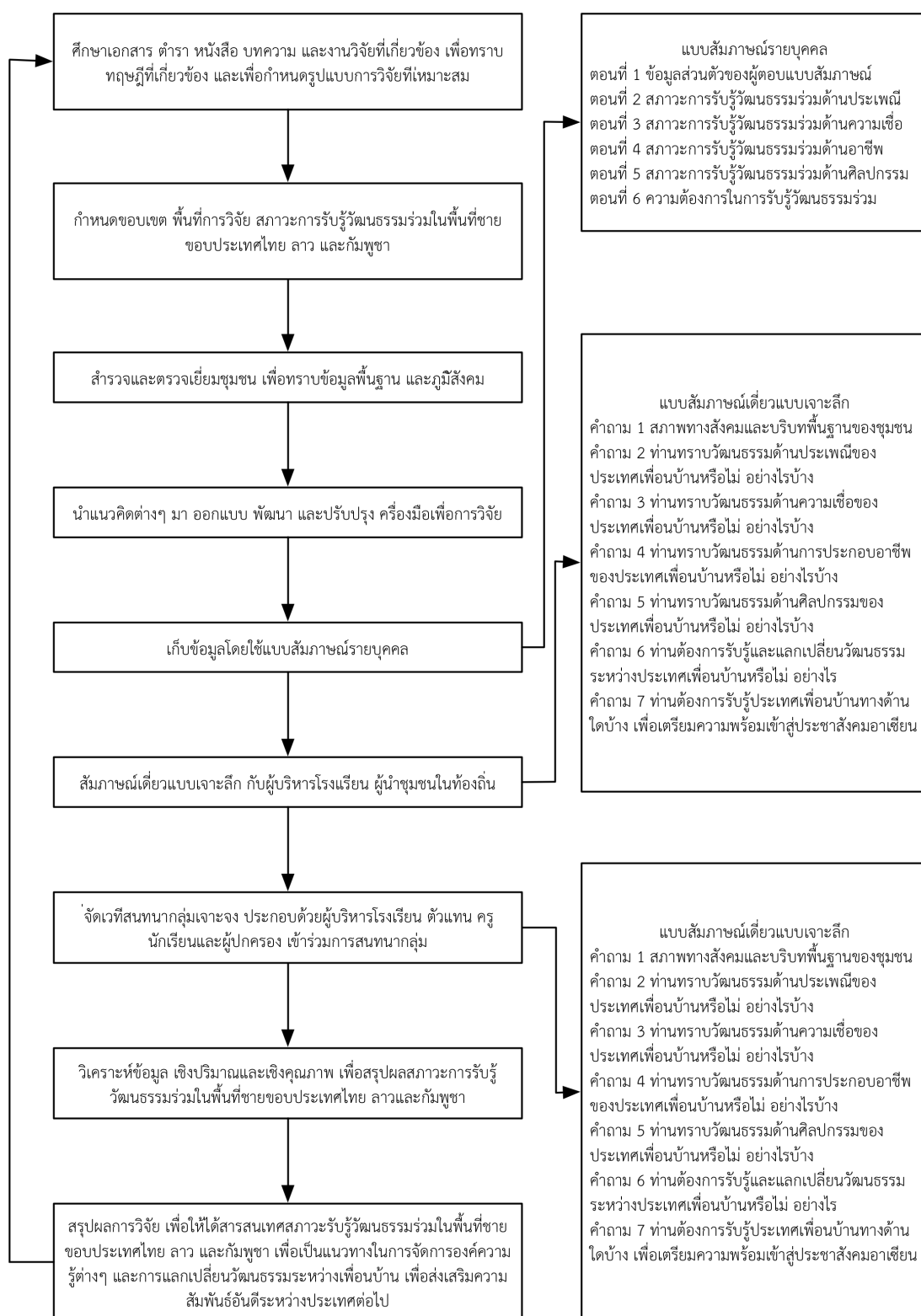
3.1.4 นําแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ และข้อมูลจากการสํารวจและตรวจเยี่ยมชุมชน มาสร้าง แบบสอบถามรายบุคคล แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก และแบบสนทนากลุ่มเจาะจง เกี่ยวกับสภาวะ การรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา ตรวจสอบข้อคำถามให้ครอบคลุม วัตถุประสงค์ นําทดลองใช้และปรับแก้เนื้อหาข้อคำถามให้เหมาะสม

3.1.5 นําเครื่องมือไปสอบถาม สัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ในพื้นที่ชายขอบ ประเทศไทย ลาว และกัมพูชา โดยใช้แบบสอบถามรายบุคคล สอบถามกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา สอบถาม สัมภาษณ์และสนทนาในประเด็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ สภาวะการรับรู้ด้านวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมร่วม ด้านการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม และความต้องการในการรับรู้วัฒนธรรมร่วม

3.1.6 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า โดยใช้กลุ่มนักวิจัยแบบสหวิทยาการ ความ หลากหลายของแหล่งข้อมูล และความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล และนําข้อมูลที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและวิธีการเชิงปริมาณ

3.1.7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรม ร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะนํามาใช้ในการกำหนด แนวทางในการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมและการทำความเข้าใจเพื่อน บ้านผ่านทางการศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีและนํามาซึ่งความมั่นคงตามแนวชายแดนที่ยั่งยืน

สำหรับกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย แบบแผนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แหล่งที่มาของข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในงานวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 แบบแผนการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และ กัมพูชา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามรายบุคคล แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึกและแบบสนทนากลุ่มเจาะจง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสอบถามเกี่ยวกับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมและความต้องการในการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา และนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัย สรุปผลวิจัยและอภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะต่อไป

3.2.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

3.2.2.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คนขึ้นไป โดยประเทศไทย กำหนดตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (จุดผ่านแดนช่องสง่า) และ ตำบลช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (จุดผ่านแดนช่องเม็ก) จุดผ่านแดนไทยและ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกำหนดให้ประชากรที่ต้องการ รวมจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 13 โรงเรียน โดยการศึกษาวิจัยนี้จะใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา โดยมีรายละเอียดจำนวนประชากร ดังตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประเทศ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล/บ้าน	จำนวน (โรงเรียน)
ไทย	ศรีสะเกษ	กุสิงห์	ไพรพัฒนา	2
ไทย	อุบลราชธานี	สิรินธร	ช่องเม็ก	4
กัมพูชา	อุดรมีชัย	อัลลองเวง	สระซูก	4
ลาว	จำปาศักดิ์	ปากเซ	วังเต่า	3

3.2.2.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รายบุคคล

กำหนดผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก

กำหนดผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก จากการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละโรงเรียน ในแต่ละประเทศ ในการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา โดยกำหนดผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยผู้บริหารและครู โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก จำนวน 26 คน

กลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเจาะจง

กำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเจาะจง จากการเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนในการสนทนากลุ่มเจาะจง จาก 3 ประเทศ โดยการสุ่มอย่างง่าย และเป็นตัวแทนชาติพันธุ์ในการสนทนากลุ่มเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรายละเอียดเกี่ยวกับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบ โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มเจาะจง กลุ่มละ 10 – 15 คน โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเจาะจงเพื่อเป็นตัวแทนในการให้ข้อคิดเห็น ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ประเทศละ 1 กลุ่ม รวมทั้งหมด 3 กลุ่มตามลำดับ

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.2.3.1 แบบสัมภาษณ์รายบุคคล ในการสร้างแบบสอบถามในการสอบถามรายบุคคล ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อช่วยอธิบายเสริมผลการศึกษาที่ได้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี

ตอนที่ 3 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ

ตอนที่ 4 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ

ตอนที่ 5 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม

ตอนที่ 6 ความต้องการในการรับรู้วัฒนธรรมร่วม

3.2.3.2 แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก มีประเด็นการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพทางสังคมและบริบทพื้นฐานของชุมชน

ประเด็นย่อย 1 วิธีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร

ประเด็นย่อย 2 การย้ายถิ่นฐานมาจากที่ใด

ประเด็นย่อย 3 การประกอบอาชีพอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 4 นับถือศาสนาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 5 ภาษาที่ใช้ทางราชการมีภาษาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 6 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีภาษาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 7 มีการไปมาหาสู่ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นย่อย 8 มีปัญหาเรื่องพรมแดนหรือไม่ และมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นย่อย 9 รูปแบบการศึกษาในประเทศเป็นอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 2 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 4 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านการประกอบอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 5 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านการศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 6 ทานต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ 7 ทานต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดบ้าง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3.2.3.3 แบบสนทนากลุ่มเจาะจง โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพทางสังคมและบริบทพื้นฐานของชุมชน

ประเด็นย่อย 1 วิธีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร

ประเด็นย่อย 2 การย้ายถิ่นฐานมาจากที่ใด

ประเด็นย่อย 3 การประกอบอาชีพอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 4 นับถือศาสนาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 5 ภาษาที่ใช้ทางราชการมีภาษาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 6 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีภาษาอะไรบ้าง

ประเด็นย่อย 7 มีการไปมาหาสู่ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นย่อย 8 มีปัญหาเรื่องพรมแดนหรือไม่ และมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นย่อย 9 รูปแบบการศึกษาในประเทศเป็นอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 2 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 4 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านการประกอบอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 5 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านการศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 6 ทานต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ 7 ทานต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดบ้าง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3.2.4 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจากกรอบแนวคิด หลักการความรู้เกี่ยวกับการรับรู้และวัฒนธรรมร่วม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นข้อความคำถามเกี่ยวกับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างคำถามตามกรอบในประเด็นที่กำหนด ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมและความต้องการรับรู้วัฒนธรรมร่วม

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ การวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เป็นรายข้อ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ ตัวบ่งชี้ตามนิยามที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence Index) และคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความสอดคล้องตรงตามเนื้อหาแล้วไป ทดลองใช้กับโรงเรียนหน่วยตัวอย่าง จำนวน 4 โรงเรียน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้าน สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม เท่ากับ 0.80 มากกว่า 0.70 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องและตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไป เก็บข้อมูลจากประชากรที่กำหนด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

3.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

กระบวนการที่ 1 การตรวจเยี่ยมพื้นที่เบื้องต้น (Communication Meeting) เป็น กระบวนการในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย เป็นการบูรณาการนักวิจัยเข้าถึงพื้นที่ศึกษาของ โครงการ โดยการให้นักวิจัยได้เรียนรู้และสัมผัสกับสภาพแวดล้อมชุมชนอย่างใกล้ชิดเพื่อที่จะได้ วางแผนการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยต่อไป โดยทั่วไปการ ตรวจเยี่ยมพื้นที่เบื้องต้น เปรียบเสมือนกับการเรียนรู้ “ภูมิสังคม” ของพื้นที่เป้าหมาย อัน ประกอบด้วยประเด็นการตรวจเยี่ยมในด้านต่างๆ คือ

- การสำรวจ/ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพทางสังคมของพื้นที่ศึกษาเป็นการเรียนรู้ ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ และลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเป้าหมาย เพื่อที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการ ศึกษาสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมและความต้องการในการรับรู้ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อน บ้าน เพื่อเป็นสารสนเทศในการจัดการองค์ความรู้และสร้างสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างประเทศ

- การสำรวจ/ศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคมของพื้นที่ศึกษาเป็นการศึกษาเรียนรู้ข้อมูล ทางสังคมของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จารีตของชุมชน รวมถึง สภาพปัญหาและความต้องการในการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้าน

- การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการตรวจสอบโดยสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตการติดต่อสัมพันธ์กันในการมีส่วนร่วมในประเพณีประจำปีของแต่ละประเทศ

กระบวนการที่ 2 การพบปะผู้บริหารโรงเรียน และครู เป็นการเข้าพบพูดคุยกับผู้บริหาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์งานวิจัย และเป็นผู้ประสานให้เกิดการพบปะพูดคุยและการตอบแบบสอบถามรายบุคคล โดยประเด็นของการพบปะพูดคุยประกอบด้วย

- การแนะนำตัวของคณะผู้วิจัย
- การชี้แจงวัตถุประสงค์ / กระบวนการวิจัยและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์
- การสอบถามประเด็นสำคัญของวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี
- การเตรียมพร้อมในการศึกษา / สัมภาษณ์ / แบบสอบถามรายบุคคล

กระบวนการที่ 3 การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก (In-depth Interview) รูปแบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึกเป็นการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายที่ถูกเจาะจงให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสะท้อนข้อมูลระดับบุคคล และสะท้อนข้อมูลผ่านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือตัวแทนชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยมีวิธีปฏิบัติในการสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึกดังนี้

- การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เป็นต้น
- การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยแบบเป็นทางการ และมีโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ตายตัว (Structure Interview) ตามประเด็นที่กำหนดไว้
- ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นต่างๆ

กระบวนการที่ 4 การสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group Discussion) การสนทนากลุ่มเจาะจง เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของโรงเรียน / ชุมชน โดยจัดในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยประสานงานร่วมกับโรงเรียนในการจัดสนทนากลุ่มเจาะจง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประมาณ 10 – 15 คน/เวที หรือขึ้นอยู่กับความสนใจของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อประเด็นการสนทนาที่จัดขึ้น สำหรับกระบวนการในการจัดเวทีสนทนากลุ่มเจาะจง มีการดำเนินงานดังนี้

- ประสานงานผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมของสถานที่และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ให้ข้อมูล
- นัดหมายการประชุมสนทนากลุ่ม ตามประเด็นการสนทนาที่กำหนดไว้
- ในกระบวนการสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินรายการ (Moderator) หรือวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ต้องทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการสนทนาโดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิด

ประเด็นการสนทนา การซักถาม อภิปราย และหาข้อสรุปในประเด็นต่างๆ รวมทั้งกระตุ้นให้สมาชิกที่เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

- สรุปประเด็นของการสนทนา และหาฉันทามติ (Consensus Building) ต่อประเด็นที่ต้องการเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ (Output) ที่กำหนดไว้

- นักวิจัย หรือวิทยากรในฐานะผู้ดำเนินรายการ จะต้องจัดให้ผู้บันทึกข้อมูล (Note Taker) ทำหน้าที่ในการบันทึกผลการสนทนากลุ่ม และประมวลผลประเด็นต่างๆ ที่มีการอภิปรายกันในเวทีพูดคุย

3.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในงานวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยทั่วไปใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักสถิติ ได้แก่การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) พร้อมทั้งแสดงข้อมูลในรูปแบบของตาราง ประกอบวิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive method) ในการอภิปรายและวิจารณ์ผลควบคู่ไปด้วย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.6.1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2531:59)

$$\text{ร้อยละ (Percentage)} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

3.2.6.1.2 ข้อมูลระดับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$\text{ค่าเฉลี่ยใช้สูตร} \quad \mu = \frac{\sum_{i=1}^N X_i}{N}$$

เมื่อ X_i แทน คะแนนดิบ
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนประชากร

$\sum$ แทน ผลรวม

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สูตร

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (X_i - \mu)^2}{N}}$$

เมื่อ σ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวอย่าง

X_i แทน คะแนนดิบ

μ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนประชากร

$\sum$ แทน ผลรวม

3.2.6.1.3 การหาค่าทดสอบเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยใช้สูตร (อ้างถึงใน ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2536: 95)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}, df = k, n_i = k$$

เมื่อ F แทน ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

MS_B แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

3.2.6.1.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD โดยใช้สูตร (อ้างถึงใน กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2545 : 258)

$$LSD = t_{1-\frac{\alpha}{2}} \sqrt{MSE \left(\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right)}$$

เมื่อ LSD แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบการทดสอบรายคู่

MS_E แทน ค่าความแปรปรวนของ One Way ANOVA

n_i แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ n_i

n_j แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ n_j

3.2.6.1.5 ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2547 : 61)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

k แทน จำนวนข้อในแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

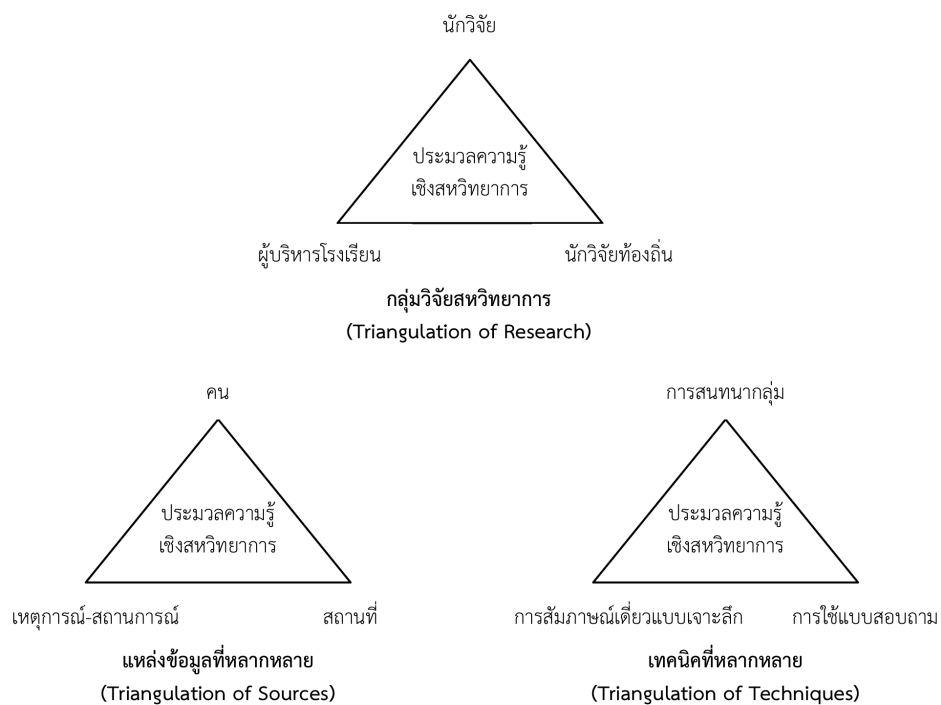
3.2.6.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เป็นกระบวนการในการทำให้ข้อมูลที่สำรวจ/รวบรวมได้ มีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น เนื่องจากเทคนิคสามเส้ามีจุดกำเนิดจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้เพื่อเสริมความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของการวิจัย การใช้เทคนิคสามเส้าในงานวิจัยนี้มีองค์ประกอบ ดังนี้ (Bechstedt, 1997 อ้างถึงใน บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ ,2551: 55)

- ใช้กลุ่มนักวิจัยแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Team) สมาชิกในกลุ่มวิจัยควรประกอบด้วยผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญจากต่างสาขา เพื่อให้สามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางการศึกษาได้ครอบคลุมทุกแง่มุมและลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

- มีความหลากหลายของแหล่งข้อมูล (Diversity of Sources of Information) โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งจาก คน เหตุการณ์ และสถานที่ โดยเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่า ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลต่างๆ จะตรวจสอบและยืนยันซึ่งกันและกันเพื่อประกันความเชื่อถือได้

- มีความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล (Diversity of Information and Techniques) ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน ตัวอย่างแหล่งข้อมูลและเทคนิควิธี

เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต การเล่าเรื่องรวมถึงการเดินสำรวจชุมชน การศึกษาประวัติชุมชน

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation)

ที่มา : ปรับปรุงจาก บุญชัย งามวิโรจน์ และคณะ, 2551: 56

บทที่ 4

ผลการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง “สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา” ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล เกี่ยวกับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม วิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนมีลำบากยากจนบ้าง ปานกลางบ้าง ร่ำรวยบ้าง โดยชุมชนอยู่กันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ปกครองคือผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหมู่/กลุ่ม โดยแยกเป็นอีกหลายกลุ่ม ประชาชนในชุมชนมีการติดต่อประสานงานช่วยเหลือกันในงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี ในชุมชนมีคนที่เป็นเจ้าของพื้นฐานโดยส่วนมากและมีส่วนน้อยที่ย้ายถิ่นฐานจากที่อื่น บางคนย้ายมาอยู่เพราะมีสามี ภรรยาอยู่ที่นี้ บางคนย้ายมาเพราะมีญาติที่อยู่ที่นี่และอีกหลายคนย้ายมาเป็นครอบครัว ที่ย้ายมาเพื่อประกอบอาชีพเป็นลักษณะครอบครัวใหม่

ชุมชนมีหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการครู ตำรวจ ทำงานองค์กรเอกชนเช่น โรงแรม และองค์กรอื่น ๆ โดยอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ค้าขาย เป็นอาชีพรองจากเกษตรกร และเป็นอาชีพเสริมของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชน กรรมกร เป็นอาชีพของคนส่วนหนึ่ง ที่มีจำนวนมากพอสมควรของชุมชน ซึ่งพบว่าในทั้งสามประเทศ ไทย ลาวและกัมพูชา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลักษณะเดียวกันเนื่องมาจากภูมิศาสตร์ ที่เอื้อต่อการเกษตรและการค้าขาย

ในชุมชนมีการนับถือศาสนา 2 ศาสนาคือ พระพุทธศาสนา ที่มีคนนับถือจำนวนมากที่สุด และคริสต์ศาสนา มีคนนับถือน้อยที่สุด การติดต่อไปมาหาสู่กัน โดยการท่องเที่ยว การทำบุญ และผ่านประเพณีต่าง ๆ เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น และการเดินทางไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยการข้ามแดนไม่มีปัญหาใด ๆ ที่เป็นปัญหาต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าหากว่าเรามีเอกสาร หนังสือเดินทางที่ถูกต้องและทำตามกฎหมาย โดยเฉพาะการไปศึกษาซึ่งเป็นการเดินทางเป็นทางการ มีเอกสารครบสมบูรณ์ แต่ถ้าคนที่ไม่มีเอกสารถูกต้องจะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

วัฒนธรรมด้านประเพณี ส่วนมากแล้วทราบประเพณีบุญคุณลาน บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา และบุญออกพรรษา ทราบงานประเพณีเหล่านี้มาก เพราะเคยร่วมงานบุญ และการเดินทางมาศึกษาเล่าเรียน ทำให้เคยเห็นและได้เข้าร่วมงานในวันสำคัญ ๆ เหล่านี้ด้วย ประเพณีทางศาสนามีลักษณะเหมือนกันของ ไทย ลาว และกัมพูชา เช่นวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญกฐิน เพราะว่าประเทศเรานับถือศาสนาเดียวกัน มี

ประเพณี ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติที่คล้ายกัน แต่ที่แตกต่างกันบ้างคือวันสงกรานต์ ประเทศไทยจะเล่นน้ำ แต่ประเทศกัมพูชาไม่ได้เล่นน้ำ เป็นต้น

ด้านความเชื่อ ทราบเรื่องความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านมาก เช่น ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและสัจธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษาโรค ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง และความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิมิต ความเชื่อส่วนหนึ่งทราบเพราะเคยเห็นจริงตอนที่เรียนในประเทศไทย และอีกส่วนหนึ่งทราบจากการดูหนังไทย จากข่าวต่าง ๆ ประเพณีความเชื่อเหล่านี้มีเหมือนกันกับประเทศกัมพูชา เพราะเราอยู่ใกล้กัน ต่างได้รับวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ เหมือนกัน โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และความเชื่อจากความกลัว ที่สองประเทศของเรามักนับถือมาช้านานเหมือนกัน

ด้านการประกอบอาชีพ ทราบเรื่องอาชีพดี เพราะเคยเห็นจริง เห็นว่าอาชีพข้าราชการของไทย โดยเฉพาะอาชีพครู มีเงินเดือนสูงกว่าครูที่กัมพูชา ส่วนอาชีพเกษตรกรรม เคยเห็นเกษตรกรทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นต้น การทำงานด้านการเกษตรคล้าย ๆ กับที่ ลาวและกัมพูชา แต่ว่าผลผลิตของเกษตรกรไทยได้เยอะกว่าที่กัมพูชา อาชีพการท่องเที่ยว เห็นมีร้านอาหารเยอะกว่าที่ลาวและกัมพูชา งานการก่อสร้างมีบ้างที่ทำเหมือนกันกับกัมพูชา ส่วนอาชีพอาชีพหัตถกรรมไม่เคยเห็นจริง เคยเห็นแต่ในทีวี อาชีพค้าขายมีเยอะมาก ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน จนถึงระดับจังหวัด ทั้งร้านใหญ่ ร้านเล็ก เพื่อเป็นทางเลือกให้กับประชาชนได้เลือกใช้บริการได้สะดวก และมีอาชีพอื่น ๆ เช่น ศิลปิน นักกีฬา เห็นมีเยอะ และเป็นที่นิยมของคนไทยด้วย

ด้านศิลปกรรม ทราบวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมดี จากการที่ไปเห็นจริง และเห็นในทีวี กับสังคมออนไลน์ ศิลปกรรมก่อสร้างของไทยกับกัมพูชาและลาว มีลักษณะคล้าย ๆ กันมาก โดยเฉพาะวัด ศาลา เจดีย์ เป็นต้น เพราะว่าเรานับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน แตกต่างบ้างเล็กน้อย เช่นยอดวิหารของไทยจะแหลมกว่ายอดวิหารของเขมร การแกะสลัก การปั้นเครื่องดิน เคยเห็นในทีวี การจักสาน เคยเห็นบ้างแต่น้อยมากตามชุมชน ดนตรีนาฏศิลป์มีเยอะ ทั้งในมหาวิทยาลัย ตามร้านอาหารต่าง ๆ การปั้นและเครื่องดินเผา การหล่อทำเครื่องโลหะ การปั้นและรูปลวดปั้น ไม่เคยเห็นจริง เคยเห็นแต่ในทีวีและสื่อต่าง ๆ ส่วนการวาดเขียน และการจัดดอกไม้ เคยเห็นจริง ศิลปกรรมเหล่านี้มีทั้งเหมือนและคล้าย ๆ กันกับที่กัมพูชา ทั้งการออกแบบ วิธีทำ และการนำไปใช้ เพราะของที่ผลิตมานั้น บางอย่างได้นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศกัมพูชาอีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะเราเคยมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่คล้าย ๆ กัน มาเป็นเวลายาวนาน บางอย่างเราต่างศึกษาเรียนรู้กัน และนำไปปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทชุมชนของตนเอง

4.3 ความต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

ต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพราะเราเป็นประเทศที่อยู่ติดกัน มีประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ใกล้เคียงกัน จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเขา โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบการปกครอง เพราะถ้าเรารู้วัฒนธรรมเขาแล้ว ทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร เสริมสร้างความสามัคคี เสถียรภาพ สันติภาพ และการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศไทยที่เป็นประเทศติดกัน มีชาวเขมรเดินทางไปมากที่สุด ทั้งไปทำงาน ไปศึกษา ไปเที่ยว และไปรักษาโรค เป็นต้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเรียนรู้และต้องเข้าใจวัฒนธรรมต่าง ๆ ของเขา และถ้าเราได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วยกัน เพื่อหาจุดร่วมและจุดต่าง ความรู้ดี ๆ และประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนและประเทศของเราให้มีการพัฒนา ยิ่งทำให้เราเข้าใจกันมากขึ้นเกี่ยวกับจุดเด่น ความเหมือน ความแตกต่าง ที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาได้ ซึ่งจะเป็นวัฒนธรรมร่วมระหว่างประเทศที่อยู่ติดกัน ต้องติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.3 ท่านต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดบ้าง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ต้องการทราบด้านความเป็นอยู่ อยากรู้ว่าการดำรงชีวิตของประชาชนประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร แตกต่างหรือเหมือนกัน การศึกษา อยากรู้ว่าการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร วิธีการสอน เอกสารสอน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน การค้า อยากรู้ว่าการค้าของประเทศเพื่อนบ้านมีการค้าขายอะไรบ้าง มีกลยุทธ์การตลาดแบบไหน และสินค้าที่ได้รับความนิยมในประเทศเขา เกษตรกรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าด้านเกษตรกรรม อยากรู้ว่าเขาทำอย่างไร การท่องเที่ยว อยากรู้ว่าการท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร มีวิธีการบริหารจัดการระบบต่าง ๆ แบบไหน สาธารณสุข อยากรู้ระบบสาธารณสุขของประเทศเพื่อนบ้านเขามีวิธีการดูแลพยาบาลอย่างไร โดยเฉพาะประเทศไทย ที่มีชาวเขมรเดินทางมารักษาโรคเยอะ ประเพณี ความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ อยากรู้ประเทศเพื่อนบ้านมีความเชื่อและประเพณีอะไรบ้าง ระบบการปกครอง อยากรู้ว่าการปกครองแบบไหน อาชีพ อยากรู้ว่าการอาชีพที่คนไทยทำเยอะที่สุดคืออาชีพอะไร

โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น อยากให้ทางการไทยช่วยอำนวยความสะดวกแก่แรงงานชาวเขมรและชาวลาวที่ไปทำงานในเมืองไทย เคยเห็นในข่าวมีการทำโทษต่าง ๆ อยากให้ช่วยเหลือด้านความปลอดภัยกับแรงงานเหล่านั้นด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา 3) เพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 120 คนขึ้นไปโดยประเทศไทย กำหนดตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (จุดผ่านแดนช่องสง่างา) และ ตำบลช่องเม็ก อำเภอสรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (จุดผ่านแดนช่องเม็ก) จุดผ่านแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกำหนดให้ประชากรที่ต้องการ รวมจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 13 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กำหนดผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก และแบบสนทนากลุ่มเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน นั่นคือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) พร้อมทั้งแสดงข้อมูลในรูปแบบของตาราง ประกอบวิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive method) ในการอภิปรายและวิจารณ์ผลควบคู่ไปด้วย ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) โดยการประมวลผลความรู้และสารสนเทศที่ต้องการจากเทคนิคที่หลากหลาย แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และจากกลุ่มนักวิจัยสหวิทยาการ

5.1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ได้ข้อค้นพบสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนมีลำบากยากจนบ้าง ปานกลางบ้าง ร่ำรวยบ้าง โดยชุมชนอยู่กันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ปกครองคือผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหมู่/กลุ่ม โดยแยกเป็นอีกหลายกลุ่ม ประชาชนในชุมชนมีการติดต่อประสานงานช่วยเหลือกันในงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี ในชุมชนมีคนที่เป็นเจ้าของพื้นฐานโดยส่วนมาก และมีส่วนน้อยที่ย้ายถิ่นฐานจากที่อื่น บางคนย้ายมาอยู่เพราะมีสามีภรรยาอยู่ที่นี้ บางคนย้ายมาเพราะมีญาติที่อยู่ที่นี่และอีกหลายคนย้ายมาเป็นครอบครัว ที่ย้ายมาเพื่อประกอบอาชีพเป็นลักษณะครอบครัวใหม่ ชุมชนมีหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการครู ตำรวจ พนักงานองค์กรเอกชนเช่น โรงแรม และองค์กรอื่น ๆ โดยอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ค้าขาย เป็นอาชีพรองจากเกษตรกร และเป็นอาชีพเสริมของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชน กรรมการ เป็นอาชีพของคนส่วนหนึ่ง ที่มีจำนวนมากพอสมควรของชุมชน ซึ่งพบว่าในทั้งสามประเทศ ไทย ลาว และกัมพูชา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลักษณะเดียวกัน เนื่องมาจากภูมิศาสตร์ ที่เอื้อต่อการเกษตรและการค้าขาย ในชุมชนมีการนับถือศาสนา 2 ศาสนาคือ พระพุทธศาสนา ที่มีคนนับถือจำนวนมากที่สุด และคริสต์ศาสนา มีคนนับถือน้อยที่สุด การติดต่อไปมาหาสู่กัน โดยการท่องเที่ยว การทำบุญ และผ่านประเพณีต่าง ๆ เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น และการเดินทางไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยการข้ามแดนไม่มีปัญหาใด ๆ ที่เป็นปัญหาต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าหากว่าเรามีเอกสาร หนังสือเดินทางที่ถูกต้อง และทำตามกฎหมาย โดยเฉพาะการไปศึกษาซึ่งเป็นการเดินทางเป็นทางการ มีเอกสารครบสมบูรณ์ แต่ถ้าคนที่ไม่มีเอกสารถูกต้องจะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

วัฒนธรรมด้านประเพณี ส่วนมากแล้วทราบประเพณีบุญคุณลาน บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา และบุญออกพรรษา ทราบงานประเพณีเหล่านี้มาก เพราะเคยมาร่วมงานบุญ และการเดินทางมาศึกษาเล่าเรียน ทำให้เคยเห็นและได้เข้าร่วมงานในวันสำคัญ ๆ เหล่านี้ด้วย ประเพณีทางศาสนามีลักษณะเหมือนกันของไทย ลาว และกัมพูชา เช่นวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญกฐิน เพราะว่าประเทศเรานับถือศาสนาเดียวกัน มีประเพณี ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติที่คล้ายกัน แต่ที่แตกต่างกันบ้างคือวันสงกรานต์ ประเทศไทยจะเล่นน้ำ แต่ประเทศกัมพูชาไม่ได้เล่นน้ำ เป็นต้น

ด้านความเชื่อ ทราบเรื่องความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านมาก เช่น ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและสัจธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับยา กลางบ้านและการบำบัดรักษาโรค ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง และความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิมิต ความเชื่อส่วนหนึ่งทราบเพราะเคยเห็นจริงตอนที่เรียนในประเทศไทย และอีกส่วนหนึ่งทราบจากการดูหนังไทย จากข่าวต่าง ๆ ประเพณีความเชื่อเหล่านี้มีเหมือนกันกับประเทศ

กัมพูชา เพราะเราอยู่ใกล้กัน ต่างได้รับวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ เหมือนกัน โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และความเชื่อจากความกลัว ที่สองประเทศของเราก็นับถือมาช้านานเหมือนกัน

ด้านการประกอบอาชีพ ทราบเรื่องอาชีพดี เพราะเคยเห็นจริง เห็นว่าอาชีพข้าราชการของไทยโดยเฉพาะอาชีพครู มีเงินเดือนสูงกว่าครูที่กัมพูชา ส่วนอาชีพเกษตรกรรม เคยเห็นเกษตรกรทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นต้น การทำงานด้านการเกษตรคล้าย ๆ กับที่ ลาวและกัมพูชา แต่ว่าผลผลิตของเกษตรกรไทยได้เยอะกว่าที่กัมพูชา อาชีพการท่องเที่ยว เห็นมีร้านอาหารเยอะกว่าที่ลาวและกัมพูชา งานการก่อสร้างมีบ้างที่ทำเหมือนกันกับกัมพูชา ส่วนอาชีพอาชีพหัตถกรรมไม่เคยเห็นจริง เคยเห็นแต่ในทีวี อาชีพค้าขายมีเยอะมากตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน จนถึงระดับจังหวัด ทั้งร้านใหญ่ ร้านเล็ก เพื่อเป็นทางเลือกให้กับประชาชนได้เลือกใช้บริการได้สะดวก และมีอาชีพอื่น ๆ เช่น ศิลปิน นักกีฬา เห็นมีเยอะ และเป็นที่ยอมรับของคนไทยด้วย

ด้านศิลปกรรม ทราบวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมดี จากการที่ไปเห็นจริง และเห็นในทีวี กับสังคมออนไลน์ ศิลปกรรมการก่อสร้างของไทยกับกัมพูชาและลาว มีลักษณะคล้าย ๆ กันมาก โดยเฉพาะวัด ศาลา เจดีย์ เป็นต้น เพราะว่าเรานับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน แตกต่างบ้างเล็กน้อย เช่นยอดวิหารของไทยจะแหลมกว่ายอดวิหารของเขมร การแกะสลัก การปั้นเครื่องดิน เคยเห็นในทีวี การจักสาน เคยเห็นบ้างแต่น้อยมากตามชุมชน ดนตรีนาฏศิลป์มีเยอะ ทั้งในมหาวิทยาลัย ตามร้านอาหารต่าง ๆ การปั้นและเครื่องดินเผา การหล่อทำเครื่องโลหะ การปั้นและรูปลวดปั้น ไม่เคยเห็นจริง เคยเห็นแต่ในทีวีและสื่อต่าง ๆ ส่วนการวาดเขียน และการจัดดอกไม้ เคยเห็นจริง ศิลปกรรมเหล่านี้มีทั้งเหมือนและคล้าย ๆ กันกับที่กัมพูชา ทั้งการออกแบบ วิธีทำ และการนำไปใช้ เพราะของที่ผลิตมานั้น บางอย่างได้นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศกัมพูชาอีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะเราเคยมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่คล้าย ๆ กัน มาเป็นเวลายาวนาน บางอย่างเราต่างศึกษาเรียนรู้กันและนำไปปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทชุมชนของตนเอง

5.2 ความต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

ต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพราะเราเป็นประเทศที่อยู่ติดกัน มีประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ใกล้เคียงกัน จำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเขา โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบการปกครอง เพราะถ้าเรารู้วัฒนธรรมเขาแล้ว ทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร เสริมสร้างความสามัคคี เสถียรภาพ สันติภาพ และการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศไทยที่เป็นประเทศติดกัน มีชาวเขมรเดินทางไปมากที่สุด ทั้งไปทำงาน ไปศึกษา ไปเที่ยว

และไปรักษาโรค เป็นต้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเรียนรู้และต้องเข้าใจวัฒนธรรมต่าง ๆ ของเขา และถ้าเราได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วยกัน เพื่อหาจุดร่วมและจุดต่าง ความรู้ดี ๆ และประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนและประเทศของเราให้มีการพัฒนา ยิ่งทำให้เราเข้าใจกันมากขึ้นเกี่ยวกับจุดเด่น ความเหมือน ความแตกต่าง ที่เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาได้ ซึ่งจะเป็นวัฒนธรรมร่วมระหว่างประเทศที่อยู่ติดกัน ต้องติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.3 ท่านต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดบ้าง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ต้องการทราบด้านความเป็นอยู่ อยากรู้ว่าการดำรงชีวิตของประชาชนประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร แตกต่างหรือเหมือนกัน การศึกษา อยากรู้ว่าการศึกษาของประเทศเพื่อนเป็นอย่างไร วิธีการสอน เอกสารสอน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน การค้า อยากรู้ว่าการค้าขายอะไรบ้าง มีกลยุทธ์การตลาดแบบไหน และสินค้าที่ได้รับความนิยมในประเทศเขา เกษตรกรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าด้านเกษตรกรรม อยากรู้ว่าเขาทำอย่างไร การท่องเที่ยว อยากรู้ว่าการท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร มีวิธีการบริหารจัดการระบบต่าง ๆ แบบไหน สาธารณสุข อยากรู้ระบบสาธารณสุขของประเทศเพื่อนบ้านเขามีวิธีการดูแลสุขภาพอย่างไร โดยเฉพาะประเทศไทย ที่มีชาวเขมรเดินทางมารักษาโรคเยอะ ประเพณี ความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ อยากรู้ประเทศเพื่อนบ้านมีความเชื่อและประเพณีอะไรบ้าง ระบบการปกครอง อยากรู้ว่าการปกครองแบบไหน อาชีพ อยากรู้ว่าอาชีพที่คนไทยทำเยอะที่สุดคืออาชีพอะไร โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น อยากให้ทางการไทยช่วยอำนวยความสะดวกแก่แรงงานชาวเขมรและชาวลาวที่ไปทำงานในเมืองไทย เคยเห็นในข่าวมีการทำโทษต่าง ๆ อยากให้ช่วยเหลือด้านความปลอดภัยกับแรงงานเหล่านั้นด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดเก็บข้อมูลเชิงลึกเฉพาะด้าน เช่นการจัดกิจกรรมในแต่ละประเพณี ให้ศึกษาแนวคิด ประเพณี และวิถีปฏิบัติให้ละเอียด และนำมาจัดองค์ความรู้เพื่อให้เราได้รับทราบถึงแนวคิด พิธีกรรมต่าง ๆ วิเคราะห์ความเหมือน ความคล้ายคลึงในแต่ละประเพณี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- Paua Bate.(1994). Strategies for Cultural Change. Oxford: Butterworth Heinemann.
- การแพทย์พื้นบ้านไทย. (2552). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
http://tickoen.blogspot.com/2009/09/blog-post_23.html. (วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2557)
- กิตติชัย รัตนะ. (2549). การมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- เกณฑ์การคัดกรองหมอพื้นบ้าน. (2555). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://indi.dtam.moph.go.th/images/project/5.criteria.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล 10 กุมภาพันธ์ 2557)
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). หนังสือเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดศรีสะเกษ: กรุงเทพฯ.
- จงรัก ทักสนา. (2550). การบำบัดรักษาโรค. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.krujongrak.com/nongyanang/bubbut.html>. (วันที่ค้นข้อมูล 23 พฤษภาคม 2557)
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริน. (2552). การศึกษาและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือในจังหวัด ศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2522). การศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านตะวันออก (ระยะต้น). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- นที เมืองมา และคณะ. (2551). การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านเพื่อการดูแลสุขภาพ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2540) มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1, พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชัย งามวิทย์โรจน์, นางสมทรง เจริญกันฑูรณ์, นายพงศ์พัฒน์ เสมอคำ. (2551). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษาลุ่มน้ำชี. ส่วนวิจัยและพัฒนาทรัพยากรน้ำ สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- บุญเลิศ สดสุขชาติ. (2553). มานุษยวิทยาสุภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. โอเอส พรินติ้ง เฮาส์ : กรุงเทพฯ.

- ประจวบ จันทน์หมื่น. (2550). การบูรณาการ คติ ความเชื่อ ในวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาของ
 ชาว ส่วย เขมร ลาว เยอ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดูแลลูกหลานในภาวะการ
 เปลี่ยนแปลงของยุคสมัย. งานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ประเวศ วะสี .(2530). การแพทย์แผนไทย : ภูมิปัญญาแห่งการพึ่งตนเอง, สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ
 และโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.
- ปรีชา อุตระกุล. (2531) . [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<https://www.gotoknow.org/posts/356026>. (วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2557)
- พัชริน วิจิตรลงกรณ์ และคณะ.(2550). เสริมสร้างสุขภาพคนพิการในชุมชนด้วยภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น: กรณีศึกษา ภูมิปัญญาการแพทย์ท้องถิ่นอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี. แผนงาน
 สร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย จังหวัดอุบลราชธานี.
- มาริสา โกเศษโยธิน. (2543). การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพึ่งพาตนเองของชุมชนเพื่อการ
 พัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชนบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ภาคตะวันออก: ศึกษากรณี
 กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด. ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพรา
 ชฏมไทยบริเวณชายแดน จังหวัดสระแก้ว กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพฯ.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2535). การศึกษาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อการถ่ายทอดภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. กรุงเทพมหานคร :
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ราชกิจจานุเบกษา.
 2542. 116 ตอนที่ 7 ก, น. 37.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2555). วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิบัติการศึกษไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ล่อ ไชโยธธา. (2552). ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจาน อำเภออุทุมพรพิสัย
 จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ศรีสะเกษ.
- วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร. (2542). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. ลพบุรี: สถาบันราชเทวะสตรี.
- วารี เขียวสระคู. (2538). การสร้างชุดการสอนสำหรับครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เน้นภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับเครื่องจักรสาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต,
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนิท สมัครการ. (2540). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. พิมพ์ครั้งที่
 2, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23. (2556). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

- <http://guru.sanook.com/encyclopedia/sara23/>. (วันที่ค้นข้อมูล 27 ธันวาคม 2556).
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2537). **แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนสังกัด สปช.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). **ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. (2544). **มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษา ชายแดนไทย-ลาว พื้นที่จังหวัดหนองคาย.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังกูล สมคะเนย์. (2535). **สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำพา แก้วกำกวง. **ทัศนคติด้านการศึกษาของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา: ข้อสังเกตและข้อเสนอจากการศึกษา.** วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง : ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2556 หน้า 117 – 138
- อำพา แก้วกำกวง.(2553) **ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา.** วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา : ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 หน้า 7-31.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). **ภูมิปัญญาที่ภาควิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). **ภูมิปัญญาอีสาน.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เอี่ยม ทองดี. (2539). **ภูมิปัญญา.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://55fgfg.blogspot.com/2013/09/blog-post_2373.html. (วันที่ค้นข้อมูล 26 มกราคม 2557)
- เอี่ยม ทองดี. (2542). **ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น.** เอกสารประกอบการบรรยายวิชา วทพข. 511.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์รายบุคคล
ฉบับภาษาไทย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

โครงการวิจัย สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

คำอธิบาย :

1) แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อเปรียบเทียบสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชาจำแนกตามสัญชาติ และเพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วม และความพร้อมในการเปิดประชาคมอาเซียน ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา โดยสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมและการทำความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา เพื่อไม่ให้เรื่องพรมแดนเป็นตัวกีดกันความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี นำมาซึ่งมั่นคงตามแนวชายแดนที่ยั่งยืนต่อไป

2) แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีความกระทบต่อท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมและการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ โปรดเลือกตอบให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

3) ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี

ตอนที่ 3 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ

ตอนที่ 4 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ

ตอนที่ 5 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม

ตอนที่ 6 ความต้องการในการรับรู้วัฒนธรรมร่วม

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางนิตยา แข่งขัน

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประเทศไทย

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 เพศ () ชาย
 () หญิง
- 1.2 อายุ ปี
- 1.3 สถานภาพ () ผู้บริหาร
 () ครู
 () นักเรียน
 () ผู้ปกครอง
- 1.4 ประเทศ () ไทย
 () ลาว
 () กัมพูชา
- 1.5 ภาษาที่ใช้สื่อสาร () ภาษาไทย
 () ภาษาลาว
 () ภาษาเขมร
 () ภาษาอังกฤษ
 () อื่นๆ
- 1.6 ภาษาที่ใช้เขียน () ภาษาไทย
 () ภาษาลาว
 () ภาษาเขมร
 () ภาษาอังกฤษ
 () อื่นๆ

ตอนที่ 2 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี

2.1 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

() ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

2.2 ระบุวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านที่ท่านทราบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() บุญเข้ากรรม

() บุญคุณลาน

() บุญข้าวจี

() บุญผะเหวด

() บุญสงกรานต์

() บุญบั้งไฟ

() บุญซำฮะ

() บุญเข้าพรรษา

() บุญข้าวประดับดิน

() บุญข้าวสาก

() บุญออกพรรษา

() บุญกฐิน

2.3 ท่านต้องการทราบวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

() ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

2.4 คำชี้แจง: โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการรับรู้				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี					
1. ประเพณีปฏิบัติในประเทศของท่านมีความคล้ายคลึงกับประเพณีในประเทศเพื่อนบ้าน					
2. ท่านมีความเข้าใจในประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติตามประเพณี					
3. ท่านรับรู้ประเพณีประเทศเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา ตำราเรียน หนังสือ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ เป็นต้น					
4. ประเทศของท่านและประเทศเพื่อนบ้านมีการจัดงานประเพณีประจำปีร่วมกันในบางประเพณี					
5. ความคล้ายคลึงกันระหว่างประเพณีในประเทศของท่านกับประเพณีในประเทศเพื่อนบ้านทำให้ท่านรู้สึกเป็นมิตรต่อกัน					
6. การเปิดประชาคมอาเซียนจะทำให้ท่านเข้าใจวัฒนธรรมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น					

ตอนที่ 3 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ

3.1 ท่านทราบวัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

() ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

3.2 วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อใดของประเทศเพื่อนบ้านที่ท่านทราบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว

() ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและ การสังเกตธรรมชาติ

() ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษา

() ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

() ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง

() ความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิมิตร

3.3 ท่านต้องการทราบวัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

() ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ต้องการ เพราะว่า.....

.....

3.4 คำชี้แจง: โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการรับรู้				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ					
1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อในประเทศของท่านมีความคล้ายคลึงกับประเทศเพื่อนบ้าน					
2. ท่านมีความเข้าใจในวัฒนธรรมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้าน					
3. ท่านรับรู้วัฒนธรรมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา ตำราเรียน หนังสือ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ เป็นต้น					
4. ประเทศของท่านและประเทศเพื่อนบ้านมีวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ทางศาสนา ทางไสยศาสตร์ ทางจริยวัตรและการปัดเป่ารักษาอาการเจ็บไข้					
5. ความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรมด้านความเชื่อทำให้มีความเข้าใจ รู้สึกผูกพันและเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน					
6. การเปิดประชาคมอาเซียนจะทำให้ท่านเข้าใจวัฒนธรรมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น					

ตอนที่ 4 สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ

4.1 ท่านทราบวัฒนธรรมด้านอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

() ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ทราบ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

4.2 วัฒนธรรมด้านอาชีพใดของประเทศเพื่อนบ้านที่ท่านทราบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() อาชีพรับราชการ

() อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ และประมง เป็นต้น)

() อาชีพอุตสาหกรรม (อุตสาหกรรมอาหาร ท่องเที่ยว สิ่งทอ ก่อสร้าง และการบริการ เป็นต้น)

() อาชีพหัตถกรรม

() อาชีพค้าขาย

() อาชีพอื่นๆ ระบุ.....

4.3 ท่านต้องการทราบวัฒนธรรมด้านอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

() ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

() ไม่ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

.....

4.4 คำชี้แจง: โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการรับรู้				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
วัฒนธรรมร่วมด้านอาชีพ					
1. ลักษณะการประกอบอาชีพในประเทศของท่านมีความคล้ายคลึงกับการประกอบอาชีพในประเทศเพื่อนบ้าน					
2. อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นต้น					
3. ท่านรับรู้วัฒนธรรมด้านอาชีพของประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านทางการศึกษา ตำราเรียน หนังสือ โทรทัศน์ สื่อ อิเลคทรอนิกส์และการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ					
4. ประเทศของท่านและประเทศเพื่อนบ้านมีการประกอบอาชีพร่วมกัน ติดต่อค้าขายระหว่างกัน					
5. ความคล้ายคลึงกันของอาชีพ ทำให้มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน					
6. การเปิดประชาคมอาเซียนเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย					

ตอนที่ 5 สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม

5.1 ท่านทราบวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

() ทราบ เพราะว่า.....

.....
.....

() ไม่ทราบ เพราะว่า.....

.....
.....

5.2 วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมใดของประเทศเพื่อนบ้านที่ท่านทราบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () การก่อสร้าง (บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย กฎ ศาลา โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปราสาท กู่ ปราสาท เป็นต้น)
- () การแกะสลัก/ฉลุ (เครื่องใช้ ตู้โต๊ะ แกะงาช้าง เขาสัตว์ ของใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นต้น)
- () การจักสาน (ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่ หวาย เชือก ด้าย ป่าน ปก กก จูด ใบลาน เป็นต้น)
- () การดนตรีและนาฏศิลป์ (การดีด สี ตี เป่า การเต้น รำ ร้อง การแสดงละคร เป็นต้น)
- () การปั้นและเครื่องดินเผา (โอ่ง ไห กระจ่าง กระจุก จาน ถ้วย โถ ที่ปั้นด้วยดินเคลือบ เป็นต้น)
- () การหล่อและทำเครื่องโลหะ (ขันน้ำ มีดพราห์ เครื่องถม เครื่องเงิน ทำแดง สำริด ดีบุก เป็นต้น)
- () การทำเครื่องกระดาษและหนัง (เครื่องดนตรี ว่าว ร่ม ธงปักเจดีย์ทราย เป็นต้น)
- () การปั้นรูปและรูปลายปั้น (ปั้นพระพุทธรูป คน สัตว์ ตึกตา เป็นต้น)
- () การวาดเขียน (ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพลายเส้น สมุดข่อย การสัก การระบายสี เป็นต้น)
- () การประพันธ์ (นิทาน ตำนาน นิยาย สุภาษิต คำพังเพย คำขวัญ บทสวด บทเห่ เป็นต้น)
- () การทอและเย็บปักถักร้อย (การทอผ้า การทอเสื่อ การถัก เป็นต้น)
- () เบ็ดเตล็ด ได้แก่ การจัดดอกไม้ แกะสลัก การทำเครื่องเงิน สร้อย ลูกปัด เป็นต้น

5.3 ท่านต้องการทราบวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

() ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

() ไม่ต้องการ เพราะว่า.....

.....

.....

5.4 คำชี้แจง: โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการรับรู้				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
วัฒนธรรมร่วมด้านศิลปกรรม					
1. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมในประเทศของท่านมีความคล้ายคลึงกับประเทศเพื่อนบ้าน					
2. ท่านสนใจเรียนรู้ศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน					
3. ท่านรับรู้วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา ตำราเรียน หนังสือ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการบอกเล่าจากบรรพบุรุษ					
4. ประเทศของท่านและประเทศเพื่อนบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมกัน					
5. ท่านคุ้นเคยกับศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน					
6. การเปิดประชาคมอาเซียนจะทำให้ท่านได้เรียนรู้ศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น					

ตอนที่ 6 ความต้องการในการรับรู้วัฒนธรรมร่วม

6.1 ท่านต้องการรับรู้วัฒนธรรมร่วมของประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดมากที่สุด

- () วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี
- () วัฒนธรรมร่วมด้านความเชื่อ
- () วัฒนธรรมร่วมด้านการประกอบอาชีพ
- () วัฒนธรรมร่วมด้านการศิลปกรรม

เนื่องจาก

.....

6.2 ช่องทางการรับรู้ที่ท่านต้องการรับรู้วัฒนธรรมร่วมและข่าวสารอื่นๆ ของประเทศอาเซียน

- () ผ่านทางการศึกษา เนื่องจาก

.....

- () ผ่านทางหนังสือ สิ่งตีพิมพ์ หรือป้ายประชาสัมพันธ์ เนื่องจาก.....

.....

- () ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย เนื่องจาก.....

.....

- () อื่นๆ เนื่องจาก

.....

6.3 ท่านต้องการรับรู้ข่าวสารอะไรบ้าน ของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อประโยชน์และเตรียมความพร้อม
ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก

ฉบับภาษาไทย

ข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก

โครงการวิจัย สภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา

คำอธิบาย :

1) แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อเปรียบเทียบสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชาจำแนกตามสัญชาติ และเพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วม และความพร้อมในการเปิดประชาคมอาเซียน ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา โดยสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมและการทำความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านผ่านทางการศึกษา เพื่อไม่ให้เรื่องพรมแดนเป็นตัวกีดกันความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี นามาซึ่งมันคงตามแนวชายแดนที่ยั่งยืนต่อไป

2) แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น การตอบแบบสัมภาษณ์นี้จะไม่มีการกระทบต่อท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาสภาวะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมและการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ นาย/นาง/นางสาว.....

บ้านเลขที่ หมู่บ้าน.....หมู่ที่ ตำบล.....

[illegible]

2. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

() ทราบ ได้แก่

() บุญเข้ากรรม

() บัญชีขาวจี้

() บุญสงกรานต์

() បុណ្យឆាំថង

() บุญข้าวประดับดิน

() บุญออกพรรษา

() บุญคุณลาน

() បុណ្យរោង

() บุญบั้งไฟ

() บุญเข้าพรรษา

() บุญข้าวสาก

() បុណ្យកឡិន

() ไม่ทราบ

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no text or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

3. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

- () ทราบ ได้แก่
- () ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว
 - () ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและ การสังเกตธรรมชาติ
 - () ความเชื่อเกี่ยวกับยา กลางบ้านและการปิดเป่ารักษา
 - () ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์
 - () ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง
 - () ความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิมิตร
- () ไม่ทราบ

[illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

- () ทราบ ได้แก่
- () อาชีพรับราชการ
 - () อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ และประมง เป็นต้น)
 - () อาชีพอุตสาหกรรม (อาหาร ท่องเที่ยว สิ่งทอ ก่อสร้าง และการบริการ เป็นต้น)
 - () อาชีพหัตถกรรม
 - () อาชีพค้าขาย
 - () อาชีพอื่นๆ ระบุ.....
- () ไม่ทราบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านทราบวัฒนธรรมธรรมด้านการศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

() ทราบ ได้แก่

- () การก่อสร้าง (บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย กฎ ศาลา โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปราสาท เป็นต้น)
- () การแกะสลัก/ฉลุ (เครื่องใช้ ตู้โต๊ะ เก้าอี้ ขาตั้ง เขาสัตว์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น)
- () การจักสาน (ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่ หวาย เชือก ด้าย ป่าน ปก กก จูต ไบสาน เป็นต้น)
- () การดนตรีและนาฏศิลป์ (การดีด สี ตี เป่า การเต้น รำ ร้อง การแสดงละคร เป็นต้น)
- () การปั้นและเครื่องดินเผา (โอ่ง ไห กระถาง กระปุก จาน ถ้วย โถ ที่ปั้นด้วยดินเคลือบ เป็นต้น)
- () การหล่อและทำเครื่องโลหะ (ขันน้ำ มีดพরা เครื่องถม เครื่องเงิน ทำแดง สำริด ดีบุก เป็นต้น)
- () การทำเครื่องกระดาดและหนัง (เครื่องดนตรี ว้าว ร่ม ธงปักเจดีย์ทราย เป็นต้น)
- () การปั้นรูปและรูปลายปั้น (ปั้นพระพุทธรูป คน สัตว์ ตึกตา เป็นต้น)
- () การวาดเขียน (ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพลายเส้น สมุดข่อย การสัก การระบายสี เป็นต้น)
- () การประพันธ์ (นิทาน ตำนาน นิยาย สุภาษิต คำพังเพย คำขวัญ บทสวด บทเห่ เป็นต้น)
- () การทอและเย็บปักถักร้อย (การทอผ้า การทอเสื่อ การถัก เป็นต้น)
- () เบ็ดเตล็ด ได้แก่ การจัดดอกไม้ แกะสลัก การทำเครื่องเงิน สร้อย ลูกปัด เป็นต้น

() ไม่ทราบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านต้องการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านต้องการรับรู้ประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใดบ้าง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

ฉบับภาษาไทย

ข้อคำถามเพื่อการสนทนากลุ่มเจาะจง

โครงการวิจัย สถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

คำอธิบาย :

1) แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อเปรียบเทียบสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วม ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชาจำแนกตามสัญชาติ และสถานภาพ และเพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วม และความพร้อมในการเปิดประชาคมอาเซียน ของประชาชนในเขตชุมชนพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาวและกัมพูชา โดยสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการจัดการองค์ความรู้ต่างๆ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมและการทำความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านทางการศึกษา เพื่อไม่ให้เรื่องพรมแดนเป็นตัวกีดกันความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชา และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี นำมาซึ่งมั่นคงตามแนวชายแดนที่ยั่งยืนต่อไป

2) แบบสนทนากลุ่มเจาะจงนี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น การตอบแบบสัมภาษณ์นี้จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาสถานะการรับรู้วัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ชายขอบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมและการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

คนที่ 1 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 2 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 3 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 4 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 5 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 6 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

คนที่ 7 ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

บันทึกข้อมูลโดย นาย/นาง/นางสาว.....

วัน/เดือน/ปี ที่ทำการบันทึกข้อมูล.....

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. สภาพทางสังคมและบริบทพื้นฐานของชุมชน

This image shows a full page of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and extend across the entire width of the page. There is no text or other markings on the paper.

[illegible]

2. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

- () ทราบ ได้แก่

() บุญเข้ากรรม	() บุญคุณสถาน
() บุญข้าวจี	() บุญผะเหวด
() บุญสงกรานต์	() บุญบั้งไฟ
() บุญซำฮะ	() บุญเข้าพรรษา
() บุญข้าวประดับดิน	() บุญข้าวสาก
() บุญออกพรรษา	() บุญกฐิน

() ไม่ทราบ

[illegible]

3. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านความเชื่อของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

() ทราบ ได้แก่

() ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว

() ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติและ การสังเกตธรรมชาติ

() ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษา

() ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

() ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง

() ความเชื่อเกี่ยวกับยาม นิมิตร

() ไม่ทราบ

[illegible]

4. ท่านทราบวัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

- () ไม่ทราบ ได้แก่
- () อาชีพรับราชการ
- () อาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ และประมง เป็นต้น)
- () อาชีพอุตสาหกรรม (อาหาร ท่องเที่ยว สิ่งทอ ก่อสร้าง และการบริการ เป็นต้น)
- () อาชีพหัตถกรรม
- () อาชีพค้าขาย
- () อาชีพอื่นๆ ระบุ.....
- () ไม่ทราบ

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

5. ท่านทราบวัฒนธรรมธรรมด้านการศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อะไรบ้าง

() ทราบ ได้แก่

- () การก่อสร้าง (บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย กฎ วิชา โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปราสาท คุก ปราสาท เป็นต้น)
- () การแกะสลัก/ฉลุ (เครื่องใช้ ตู้โต๊ะ เก้าอี้ ขาตั้ง เขาสัตว์ ของใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น)
- () การจักสาน (ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่ หวาย เชือก ด้าย ป่าน ปก กก จูด ใบลาน เป็นต้น)
- () การดนตรีและนาฏศิลป์ (การดีด สี ตี เป่า การเต้น รำ ร้อง การแสดงละคร เป็นต้น)
- () การปั้นและเครื่องดินเผา (โอ่ง ไห กระจ่าง กระจุก จาน ถ้วย โถ ที่ปั้นด้วยดินเคลือบ เป็นต้น)
- () การหล่อและทำเครื่องโลหะ (ขันน้ำ มีดพร้า เครื่องถม เครื่องเงิน ทำแดง สำริด ดีบุก เป็นต้น)
- () การทำเครื่องกระดาดและหนัง (เครื่องดนตรี ว่าว ร่ม ธงปักเจดีย์ทราย เป็นต้น)
- () การปั้นรูปและรูปลายปั้น (ปั้นพระพุทธรูป คน สัตว์ ตึกตา เป็นต้น)

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ – สกุล	นางนิตยา แข่งขัน
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์
ที่อยู่	319 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์	045-643600-5
โทรสาร	045-643607
อีเมลล์	Nittaya.k@sskru.ac.th

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2540 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)
สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)
สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสิริกัลยา สุขชี
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์
ที่อยู่	319 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถนนไทยพันทนา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์	045-643600-5
โทรสาร	045-643607
อีเมล	sirikanlaya.s@sskru.ac.th
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาสถิติ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (วท.ม.) สาขาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - สกุล	นายพิศาล สุขชี
ตำแหน่ง	หัวหน้าหน่วยมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา
ที่อยู่	319 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทรศัพท์	045-643600-5
โทรสาร	045-643607
อีเมลล์	phisan.s@sskru.ac.th
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร